

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1750.	13 May	Jämtland	1750/5/13	1

SOURCE

Keilhau.

Perrey.

Kjellén.

1750.

18 Maj Kl. 5 Formiddag, Jordskjælv i Jämtland, nemlig i Hammerdals, Lits og Rödöens Sogne, paa en Længde af 8 Mile; Retningen menes at have været fra N. O. til S. V.; længst i Syd skal Rystelsen have indtruffet et halv Time senere end nordenfor (l. c., P. 150).

1750. 13 mai, cinq heures du matin, secousse à Hammerdal, dans le Jemtland (von Hoff, d'après les *Mém. de l'Acad. de Stockholm*, an 1750).

M. Keilhau, qui cite encore les paroisses de Lit et Rödöen, le fait s'étendre dans une longueur de 8 milles, la direction paraissant être du N. E. au S. O.; les secousses plus au sud n'ont eu lieu qu'une demi-heure après (lieu cité, p. 159, K.).

1750.

46. Den 13 maj; Jämtland.

1750 den 13 maj kl. 5 om morgonen kändes en jordbävning i Hammerdals s:n i Jämtland, som började med 2 starka smållar, som hade då med sig i följe i SV och NO, hvaraf byggnaden i prästgården så ruskades, att uret stannade på väggen och lodet föll ned. I Lits s:n 5 mil längre i S har den också hörts med starkt buller. I Rödöens s:n 3 mil mer i S, men på dessa ställen utan småll. Högst på Erösön gick den med svagt då, som man kört med vagnar, men längre ned åt sjösidan i V på samma ö har den varit kraftigare. På alla nämnda ställen har den ej varat öfver ett par minuter. I längden har den gått till 8 mil, i bredden har man ej märkt att den sträckt sig öfver en mil. Längst i S har den hört vid nån 1/2 timme senare, så att dess direction och gång måtte hafva varit ifrån NO till SV. Luften var mest stilla, och himmelen alltså med tunna hvitaktiga moln litet betäckt.

Gisseln ibm. s. 150. Så vidt mig bekant, äro inga spricklinier i riktning NO—SV påvisade i denna del af Jämtland; men det bör kanske ej lemnas oanmärkt, att den sålunda utpekade jordbävningslinien går parallel med Jämtlandssilurens gräns mot SO.

47. 1750. maj 13, kl. 5—6 f. m. Storsjön till Hammerdal, 8 mil långt, 1 mil bredt, 2 stötar. N.O. Sällsynt i trakten. Ehr., Sid.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1750	13 May	Jämtland	1750/5/13	2
— am 13. Mai. Erschütterung zu Hammerdal Söcken in Jämtland, Schweden ⁵⁾. 5) Abh. d. Acad. zu Stockholm, J. 1750. T. Uebers. S. 162. N.E.→S.W. Two strong quakes accompanied by a rumbling. It was heard in Lith Parish 50km south, and in Rödön without the banging. It was stronger on on the west coast, and lasted everywhere over one minute. It extended 80km in length and 10km in breadth.				

SOURCE

Chronik,
p.407.

Kgl. Sv.
Vet. Acc.
Handl.
1750.

Scandinavian Earthquake Archive

SOURCE

Renqvist.

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1750	2 Aug	Kuusamo	1750/8/2	1
11. 1750. VIII. 2, kl. 23, Kuusamo. •Uti Kuusameth om natten mellan den 22 och 23 Juli, röntes jordbävning klockan 11 vid pass, så att husen rördes och dörrarne sprungit upp på några ställen, dock Gudi lof gjorde ingen skada. (Anteckningar afskrefne ifrån Kemi Prosteriets Tabeller, Underrättelse fr. F. H. S., nr. 4, p. 71).				

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1750	16 Oct	Lapland	1750/10/16	1

SOURCE

Perrey.

—16 octobre, une secousse en Laponie (von Hoff, d'après Keferstein).

Renqvist.

12. 1750. X. 16 (27?), Lapland.

MOBERG hänvisar till M. & O., vilka antaga, att den underjordiska stöten inträffat den 16 (Greg. kal.). I citatnoten åberopa de MALLET, som åberopar KEFERSTEIN. PERREY åberopar VON HOFF, som bygger på KEFERSTEIN. Antagligt är att KEFERSTEIN fått uppgiften från en 1756 i Frankfurt a. M. tryckt skrift »Chronica oder Sammlung alter und neuer Nachrichten von den merkwürdigsten Erdbeben, — — —, dem Publico getreulich mitgetheilt von M. I. A. W.», där förf. i en lista p. 84/85 över jordskalv 1750 omnämner, utan källuppgift, ett jordskalv i Lapland den 16 Oktober (väl villigt påpekande av prof. TAMS i Hamburg).

Scandinavian Earthquake Archive

SOURCE

Chronik,
p.410.

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1750	16 Oct	Lapland	1750/10/16	2
<u>1750, am 16. October. Ein Erdstöße in Lappland ¹⁾.</u> 1) Keferstein, ohne Anf. d. Quelle.				

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1750	30 Oct	Luleå	1750/10/30	1
47. <i>Den 30 oktober; Luleå s:n.</i> <i>En »stark skakning», HÖLPHERS V: I; 155 n. i.</i> 48. —, Okt. 30. Luleå. Kj.				

Scandinavian Earthquake Archive

SOURCE

Gentle-
-man's
Mag. 31/12
p.569.

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1750	Nov	Lapland	1750/11	1
An earthquake, a rare thing in Lapland, happened there last month and caused great terror with little damage.				

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1751	24 Feb	Piteå	1751/2/24	1

49. 1751. febr. 24, kl. 10 f. m. Piteå. Sid.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1751	10 May	Stavanger	1751/5/10	1
Two quakes, the first weaker than the second. Both lasted less than one minute, and there was no damage.				
On the 6th instant N.S. happened an earthquake at Staffvanger (sic) in Norway which extended 60 miles southward, and lasted a minute: the shock made doors fly open, and the mountains to tremble, but did no damage.				

SOURCE

ans Smidt,
otegnelser
a Samlinger
il Stavangers
istorie
p.66.

entleman's
no. 1751
ay p.235.

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1751	23 May	Yllestad	1751/5/23	1
50. —, maj 23, kl. 7—8 e. m. Yllestad (Skarab. län). Sid.				

50. —, maj 23, kl. 7—8 e. m. Yllestad (Skarab. län). Sid.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1751	10 May	Stavanger	1751/5/10	1
Two quakes, the first weaker than the second. Both lasted less than one minute, and there was no damage.				
On the 6th instant N.S. happened an earthquake at Staffvanger (sic) in Norway which extended 60 miles southward, and lasted a minute: the shock made doors fly open, and the mountains to tremble, but did no damage.				

SOURCE

Hans Smidt,
Optegnelser
in Samlinger
til Stavangers
Historie
II p.66.

Gentleman's
Mag. 1751
May p.235.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1751	27 Oct	Finland	1751/10/27	1

SOURCE
Perrey.

1751. 27 octobre, vers dix heures du soir, en Finlande,
grand bruit dans l'air, sifflement et éclat; les maisons
treublèrent.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1751	29 Oct	Råneå	1751/10/29	1
51. —, okt. 29, kl. ½4 e. m. Råneå, lokalt. 2 dån. Sid.				

SOURCE
Kjellén.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1751	1 Nov	Ångermanland	1751/11/1	1

1751.

49. *Den 1 november; Ångermanland och Vesterbotten.*
Omtalas som den »allmänna stora skakningen» af HÖLPHERS
från Hernösand (Norrländ IV, 48 n. f), Nordmaling (där
den var bland de märkligaste, ibm s. 290, n. i), Bygdeå (V,
62 n. b) och Löfånger (ibm s. 72, n. i)¹

¹ Eget nog har GISSLER icke omnämnt detta fall. Däremot förekomma i K.
V. A. Handl. 1752 s. 319 f. berättelser om »några sällsamma smällar som hörts i
Svenskby, belägen i Pyttis socken och Kymmenegårds län i Finland» den 27 okt.,
8, 9—10, 18 nov., 11, 14 och 25 dec. detta år. Att observera vid dessa finska
jordkalf är, att de alla begränsades till byn utan att förnimmas $\frac{1}{3}$ mil bort. En-
ligt en berättelse skakades marken »nästan på samma sätt som när man i sträng
vinter åker öfver en stark is som i detsamma rennar». Man jämföre härmed
fallet nr 19 häröfvan samt nr 66 nedan. Vid Svenskby uppkommo inga sprickor,
och det anmärktes vid ett par af tillfällena, att vädret var blidt.

* 52. —, nov. 1. Hernösand upp till Löfånger, bortåt 30 mil;
kallad den »allmänna stora skakningen». Kj.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1751	5 Nov etc.		1751/11/5	1

SOURCE

Perrey.

—Le 5 novembre, neuf heures du matin, puis le 9 dans la nuit, et le 18 de une heure à sept heures du matin, nouvelles secousses et nouveaux bruits.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1751	7,8 Nov	Pyttis	1751/11/7	1

SOURCE

Renqvist.

13. 1751. XI. 7—8, natten, Pyttis.

*1751, d. 27 Oct. kl. vid pass 10 om aftonen, hördes [i Svenskby i Pyttis socken], vid en stilla och blid väderlek, först något susande, hvarpå följde tvänne starka smällar i luften, några minuter imellan hvar andra: den första så förskräckelig, med dån och brak, at hus och mark skälldes, och folket i byn trodde det Krut-magazinet sprungit. Sedermera har man samma natt hört tre andra smällar, något svagare än de första, dock alla så våldsamma, at husen skakades, och marken gaf ett gräseligt genljud. Man har ej sett någon eld eller rök, eller känt någon ovanlig lukt. Smällarna skedde mycket hastigt, såsom styckeskått låssade straxt utom husen» (om några sällsamma Smällar som hörts i Svenskeby, belägen i Pyttis socken och Kymenegårds Län, K. V. A. II., 1752, p. 319.).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1751	16 Nov	Pyttis	1751/11/16	1
14. 1751. XI. 16, kl. 21. Pyttis. »D. 5 derpå följande Nov. kl. 9 vid pass om aftonen, då det äfven var stilla och vackert väder, hördes å nyo susande och dån i luften, hvaraf hästar och andra kreatur strax blefvo skrämde: derpå fölgde tre dylika smällar, som de förenämde, hvaraf folket sattes uti sådan förskräckelse, at somlige bårt-svinat. En man, som var ute på marken, blef kastad et stycke från jorden. Husen skakades, såsom om någon stor stock med våldsamhet stött emot väggarna» (anf. arb.).				

SOURCE

Renqvist.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1751	20, 21 Nov	Pyttis	1751/11/20	1
15. 1751. XI. 20—21, natten. Pyttis. »Natten imellan d. 9 och 10 Nov. [Jul. kal.] hafva åter tvänne smällar blifvit hörde» (anf. arb.).				

SOURCE

Rengvist.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1751	29 Nov	Pyttis	1751/11/29	1
16. 1751 XI. 20, kl. 1—7, Pyttis. •Den 18, ifrån kl. 1 till 7 om mårgonen räknades 14 smällar, ibland höll de två första och den ellfte varit mycket förfärlige, så at åtskilliga kär och annat, som hängt på väggarna inne i husen, skakats och nedfallits (anf ar b .				

SOURCE

Renqvist.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1751	11 Dec etc.		1751/12/11	1

SOURCE

Perrey.

—Les mêmes phénomènes à peu près se renouvelèrent le 11 décembre à huit heures du matin, le 14 à sept heures du matin, et le 25 à trois heures de l'après-midi (*Coll. acad.*, t. XI, p. 14).

Von Hoff, qui ne parle pas de ces divers phénomènes, rapporte, d'après Keferstein, une secousse seulement, ressentie le 7 novembre à Swansky, en Finlande.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1751	22 Dec	Pyttis	1751/12/22	1
17. 1751. XII. 22, kl. 20, Pyttis. »Den 11 Dec. [Jul. kal.] kl. 8 om aftonen, hördes der likasom en underjordisk knall, gående ifrån Sydväst mot Nordost, tvärts under husen, som der ristades, nästan på samma sätt, som när man i sträng vinter åker öfver en stark is, som i det samma remnar» (anf. arb.).				

SOURCE

Renqvist.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1751	23 Dec	Ränneslöv/Eldsberg	1751/12/23	1
53. —, dec. 23. middag. S. Halland (Ränneslöv, Eldsberg). Sid.				

SOURCE

Kjellén.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1751	25 Dec	Pyttis	1751/12/25	1

SOURCE

Renqvist.

18. 1751. XII. 25, kl. 6¹/₂, Pyttis.

»Den 14 Dec. [Jul. kal.] kl. hälft 7 om morgonen, hördes en ny smäll
hvaraf husen så ristades, at veden, som stod uprest i spisen, föll omkär
(anf. arb.).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1752	5 Jan	Pyttis	1752/1/5	1

SOURCE

Renqvist.

19. 1752. I. 5, kl. 15, Pyttis.

»Den 25 Dec. eller Juldagen [jul. kal.], kl. 3 efter middagen uti mulet och blidt väder, hördes å nyo 4 starka knallar, af hvilka den första var häftigast» (anf. arb.).

Allmän anmärkning till 13—19: »Alla dessa smällar hafva ej hörts vidare än uti Svenske By, som består af 22 Bondegårdar; men de en half mil derifrån liggande byar hafva ingen känning deraf haft. På marken har man ingen städes kunnat märka någon remna eller annan häraf förorsakad åkomma. Söder och Öster om byn ligga små bärg och skogvuxne backar: til Väst äro flacka fälter: til Norr skog. Två eller 300 steg Sydost ifrån byn ligger en liten insjö, kallad Tavasteby-träsk. Sjelfva byn ligger högt, och har til en stor stark lera och någon sand. De mästa och hårdaste smällar äro Observerade ifrån Söder och Väst» (anf. arb.).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1752	26 Feb	Fahlun	1752/2/26	1
1752. 26 Febr., Jordstöd ved Fahlun (Keferst. 1, c., P. 313). 1752. 26 février, tremblement en plusieurs régions de la Suède, à Fahlun et en Dalécarlie; la secousse fut légère (von Hoff, d'après Seyfart) 1752. 50. Den 26 februari; trakten af Falun. KEFFERSTEIN hos KEILHAU s. 90. 54. 1752. febr. 13, kl. 4 e. m. Österdalarna och »nedre Dal-orten» (Falun). Keilh. (dat. 26/2), Sid.				

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1752	16 March	Stavanger	1752/3/16	1
— 16 mars, onze heures du soir, à Stavanger, une secousse extrêmement violente, avec bruissement ou sifflement dans l'air. A l'est, on aperçut une lumière extraordinaire (von Hoff, d'après Seyfart).				
1752. 16 mars, kl. 11 om., i Stavanger. (KEILH.). (PERREY).				
The most powerful earthquake in recent times in Stavanger was in 1752. Two quakes, which lasted for almost two minutes, were so strong that the windows on the western side of the church fell out.				
Keferstein suggests that the earthquake struck 16 March and there was an aftershock 15 April.				

SOURCE

Perrey.

Kolderup.

Hans Smidt
Samlinger

til Stavangers

Historie
II p.59.

Keilhau.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1752	16 March	Stavanger	1752/3/16	2
— am 16. März, 11 U. Abends. Zu Stavanger in Norwegen eine ziemlich starke Erschütterung, dabei ein starkes Sausen in der Luft, und nach Osten zu ein ungewöhnliches Licht 2). 2) Ders., S. 121.				

SOURCE

Chronik,
p.413.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1752	9 April	Kuusamo	1752/4/9	1

SOURCE

Rengvist.

21. 1752. IV. 9, Kuusamo.

»I Kuusamethi har den 29 Mars åter en jordbäfning latit sig märka, de utan någon skada» (Anteckningar etc., p. 71). »1752 d. 29 Martii [Jul. kal] gick en jordbäfning österut, men ej så stark som 1750» (SjöGREN, p. 70). »Dock utan skada» (SIDENBLADII, anf. arb.).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1752	15 April	Stavanger	1752/4/15	1

SOURCE

Keilhau.

16 April, Jordskjælv i Stavanger, ifølge v. Hoff (l. c., P. 404), hvis Kilde er mig ubekjendt. Keferstein (l. c.) anfører, at Jordstød forefaldt i Stavanger den 16 Marts, og gjentog sig der den 15 April.

Niels Gissler, daværende Lector i Physik og Medicin ved Gymnasiet i Hernösand (den samme, hvem de foregaaende Meddelelser fra hine Egne skyldes), beskriver (i Vet. Ac. Handl. for 1753, P. 67) fire Jordskjælv, som i 1752 tildroge sig i Angermanland. Det første, den 21 Novbr., var omtrent som det følgende, den 28

Novbr. Kl. 7 Eftermiddag, hvilket varede omtrent 1 Minut og ledsagedes af stærkt Bulder; et lynende Skin oplyste Himmelen, paa hvilken en bred Nordlyserand paa samme Tid viste sig. Det tredje af disse Jordskjælv indtraf den 6 Decbr. Kl. 4 til 5 om Morgenen; stærkt Bulder hørtes, Husene knagede og ryttede, og "Himmelen aabnedes med et mør Skin og Lys, hvorfra Ildkugler syntes at fare ud, og havde dette Skin, hvilket varede ligesaa længe som Rystelsen, sin Stilling efter samme Bane som denne, nemlig fra N. O. til S. V.,* o. s. v. Rystelsens Udstrækning i Længden var 12 til 13 Mile langs Sökanten. Det fjerde Jordskjælv havde Sted den 29 Decbr. *) mellem Kl. 12 og 1 om Natten.

Gissler udhæver som Merkværdigheder ved disse Rystelser, blandt Andet, at de nu, ligesom oftest tilforn have gaaet mellem S. V. og N. O. efter Sökysten, at den bevægende Kraft paa nogle Steder kun har vibreret Luften og deri forarsaget Drøn og stærk Susen, uden at ryste Jorden eller andre faste Legemer, at i Luften et lyst Skin har vist sig just efter Jordskjælvets Bevægelses-Bane, at jo stærkere Lyd der fornemmes i Jorden før eller efter Jordskjælv, des stærkere er dette; men jo mere Skral-

det holder sig oppe i Luften, des mindre sættes Jorden i Bevægelse.

*) De her af Gissler anførte Dage ere maaskee angivne i ny Stil, hvilken, som bekjendt, indførtes i Sverige 1753.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1752	15 April	Stavanger	1752/4/15	2
—15 avril (16 avril, d'après Keilhau), quatre heures du soir, à Stavanger encore. Le temps ayant été très-beau depuis le lever du soleil jusqu'à deux heures, il parut du côté de l'ouest un nuage qui, s'augmentant à vue d'œil, enveloppa tout l'horizon. A quatre heures, il s'éleva un ouragan si furieux, et l'on sentit de si violentes secousses de tremblement de terre, que les habitants de la ville, abandonnant leurs maisons ébranlées jusque dans leurs fondements, s'enfuirent dans la campagne. Une sorte de grêle, accompagnée d'éclairs et de tonnerres effroyables, mit le comble à la confusion. La tempête finie, on aperçut au nord une étoile de figure octogone, qui, pendant toute la nuit suivante, ne cessa de lancer de chaque angle un globe de feu (<i>Gaz. de France</i>, 10 juin 1752).				
15 april (16 april), kl. 4 em., i Stavanger. (KEILH.). (PERREY).				

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1752	15 April	Stavanger	1752/4/15	3

SOURCE
Chronik,
p.413.

— am 15. April, 4 U. Abends. Zu Stavanger in Norwegen eine Erschütterung, beträchtlich stärker als die am 16. März. Sie dauerte einige Minuten. Vorher war an dem sehr heitern Himmel eine kleine schwarze Wolke in Westen aufgestiegen, die sich bald weit ausbreitete. Nach dem Beben erfolgte ein heftiger Wind, und darauf bis acht Uhr Abends ein schweres Gewitter mit Hagel ⁵⁾.

5) Ders., S. 122.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1752		Hernösand	1752	1

—10 et 17 novembre, à Hernösand, et dans l'Angermanland, deux secousses (von Hoff, d'après Seyfart).

—9 et 17 décembre, en Angermanland, deux nouvelles secousses de trois ou quatre minutes (*Gaz. de France*, 17 mars 1753).

Gissler décrit quatre tremblements dans l'Angermanland, en 1752. Le premier, le 21 novembre, à peu près pareil au second qui eut lieu le 28 novembre à sept heures du soir, dura une minute, et fut accompagné d'un fort bruit. Brillante lumière sur le ciel, et arc d'aurore boréale. Le troisième eut lieu le 6 décembre, de quatre à cinq heures du matin; grand bruit; les maisons tremblèrent; on vit sur le ciel une faible lueur d'où s'échappèrent des globes de feu; cette lumière était dirigée du N. E. au S. O., dans le sens de la direction de la secousse, et dura autant qu'elle. Il s'étendit de 12 à 13 milles parallèlement à la côte. Le quatrième eut lieu le 29 décembre, entre minuit et une heure du matin.

Gissler a remarqué qu'en certains endroits on avait seulement entendu du bruit dans l'air, sans ressentir de secousse; que plus les secousses étaient fortes, et plus le bruit souterrain qui les accompagnait l'était aussi; mais que l'inverse avait lieu pour les bruits aériens, et qu'ils n'étaient pas accompagnés de secousses (K.).

On lit dans la *Collect. acad.*, t. XI, p. 12, qu'il y eut quatre tremblements de terre en novembre, avec bruits semblables à ceux du tonnerre, d'une voiture qui roule; explosions sourdes, quelquefois vives; tonnerre, éclairs, vapeurs lumineuses s'étendant dans la direction des secousses.

On en sentit encore en décembre. Les unes et les autres durèrent une ou deux secondes. Direction, *comme de coutume*, du S. O. au N. E. Les tremblements de terre, ajoute l'auteur, sont plus fréquents dans le Nord vers la fin de l'hiver.

SOURCE

Perrey.

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1752		Hernösand	1752	2

SOURCE

Kjellén.

51. November och december; Ångermanlands kust.

I Ångermanland hafva i sistledne vinter fyra jordbäfningar sig tilldragit. Den första i Nätra s:n den 21 nov., hvarom jag ej fått annan underrättelse, än att den förhållit sig nästan lika med den, som följde 8 dagar därefter och nu skall omtalas.

Den 28 nov. kl. 7 om aftonen tilldrog sig den andra, som varade med starkt buller och jordens skakning en minut; himmelen upplystes därunder liksom med ljungande sken, hvilken annars var lite mulen med hel sakta NV vind och litet snö nedflisade, då ock en matt och bred norrskenarand syntes genom molnen under Ursa major. Detta jordekalf är rönt i Nätra s:n, först med dån, hvarpå följt skakning. Fem mil längre norr, i Grundsunda s:n, blef man aftonen emellan kl. 6 och 7 varse ett mörkt moln från SO, hvarifrån lika som ljungande utsändes; kl. 7 märktes häftigt dån och jordens darrning, som påstod en minut, hvaraf folket nog blef förskräckt. Himmelen var äfven där med förr nämnda omständigheter lika beskaffad.

Den tredje timade den 6 sistl. dec. från kl. 4 till 5 om morgonen, likaledes med starkt buller, hvarefter brakning och skakningar förmärktes i husen. Jorden darrade och skalf, himmelen öppnades med matt sken och ljus, utur hvilket eldkulor syntes utstöta; och hade detta ljus, som varade lika länge med skakningen, sin ställning efter samma ban, nämligen från NO i SV, som jordbäfningen hade, hvilken i Gudmundrå s:n, 4 mil i nordn från Hernösand, redan om aftonen förut emellan kl. 8 och 9 utsändt såsom förbud tvänne starka smällar liksom kanonskott. Midt i natten hördes i luften liksom ett starkt åskebrak samt därefter någon stark smäll i skyn då och då under varande klar och lugn himmel, jämte ljungande eldsken som tidast, allt in till morgonen, hvilket allt varit starkast längst upp åt skogsbygden och högsta berglandet i SV. Därpå följde sjelfva jordbäfningen kl. 4 1/2 om morgonen, såsom redan

sagdt är. I Nordingrå, 5 mil i NO till O från Hernösand, hade samma jordbäfning hörts om morgonen kl. 4, samt i Ullånger s:n, en mil längre N, med starkt och tämligen kraftigt fastän »dumt» dån, som gick ifrån NO i SV och påstod några minuter. Nätra s:n, 4 mil längre N från Nordingrå, kl. vid pass 5 om morgonen, hördes såsom man kört med vagnar, eller sakta tordön, som i förstene var något häftigare och började med en smäll. Öfver himmelen syntes ett matt ljus utbreddt. Eldkulor stötte stundom fram i luften. Vid samma tid om morgonen har samma jordbäfning hörts i Sjölevad s:n, 1 1/4 mil längre i N. Likaledes en mil därifrån i Arnäs s:n samt i Grundsunda 2 2/3 mil mera i N. Äfvenledes i Nordmalings s:n 3 1/2 mil längre i N från sistnämnda; så att jordekalfvet sträckt sig i längden nästan på en och samma tid, till 12 å 13 mil utofver sjökanten. Uppåt landsidan har den gått från Nätra till Sidenesjö 1 1/2 mil och därifrån till Anundsjö 2 mil; i hvilka socknar dånnet hörts såsom om man kört med vagnar på en stengata; fönstren skallrade och dörrarna röddes; och märkte de som samma tid stodo upp, kl. 4 1/2 om morgonen, och sågo efter detta buller, att ett matt sken såsom ett månsken upplyste de tunna dimmemolnen, hvilket sken var jämnt utbreddt efter samma ställning som jordbäfningen, hvilken där varade en god åttendedels timma. I Sidenesjö var därunder allt klart, lugnt och sträng köld. Kl. 9 började storm och yrsnö, som varade några dagar. — I Grundsunda s:n berättade en resande, att bullret där hördes liksom uppe i luften. — I Ytterlännäs s:n, på SV sidan om Ångermanelfven, hördes emellan 4 och 5 om morgonen nämnda jordbäfning såsom ett dån och gny, som gick ifrån NO i SV likt ett häftigt väder eller starkt eldsflammande, hvarunder luften upplystes såsom af ett månsken, och kändes ingen rörelse eller skakning, men varade annars en god 1/4 timma. Om aftonen förut hade där starka norrsken brunnit, och efter midnatten uppdrogs en kall, tjock och våt dimma öfver allt, hvilken ansenligen packade sig till jorden.

I Timrå s:n och Medelpad berättar herr häradshöfdingen CARL M. BJÖRNER, att 2 å 3 nätter före nästledne Thomas-messa midt i natten varit ett jordekalf såsom ett enkelt tordön, som påstått vid pass 1/4 timma, hvarvid det tycktes som dånnet följt kullen af den därstädes varande långa och höga bergåsen, ifrån V i Ö.

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1752		Hernösand	1752	3

SOURCE

Kjellén.

Den 29 siatl. december emellan kl. 12 och 1 om natten, hördes i *Hälsjö* s:n 3 mil i SV från *Hernösand*, samt nedre delen åt hafvet 1 1/2 mil därifrån i O vid *Åvike* bruk buller med skakning. — Här i *Hernösand* hörde jag detsamma i sammanvaro med herr sekreteraren *WARGENTIN*, kl. 12,30 om natten, då det ankom från SV med groft dån och starkt fräsande i luften, som föga hade någon synnerlig skakning och darrning med sig och varade nästan en minut. Himmelen var mulen, och nedföllade små snö med sakta östenväder. På andra ställen i staden hördes det med fönstrens skallrande, darrande i rummen, jämte stark fräsning i vådret, och slöts med dån och mullrande såsom ett styckeskott på långt håll. — På *Hemsön*,

som är omgifven med 30—40 famnars djupa sjöar, 1 1/2 mil i NO från *Hernösand*, har samma jordbäfning hörts och kännits starkare. — I *Nora* s:n, 3 mil i N från *Hernösand*, likaledes något starkare och på samma tid. — I *Nordingrå* s:n, 2 mil längre N, gick den ifrån W eller SV i O eller NO och var två gånger starkare än den förra under den 6 i samma månad, och hördes lika med det starkaste åskdunder samt röntes med skakning, så att sparrarne i taken knarrade. Starkaste dån och skakningen kom först och påstod ett par minuter, men sedan hördes det svagare, allt efter som det gick längre bort i O, och påstod 1/4 timma samt röntes därmedelst att byggningen darrade. 1/2 mil V från *Nordingrå* kyrka var den ej så stark och skakande, utan såsom dån och susande af starkt blåsväder. En mil från samma kyrka i O hördes den ej heller så stark; men 2 mil i NNV därifrån i rät linea var jordbäfningen nog skakande med starkt dån. En mil i SSO från *Nordingrå* kyrka har den likaledes varit nog stark, så att ett dallrande i husen kändes.

GISSLER i K. V. A. Handl. 1753, ss. 68—72.¹ Fallen 28 nov. och 6 dec. omnämnas äfven af *HJULPHERS* för *Hernösand*, IV, 48, n. f. *GISSLER* sammanfattar »märkvärdigheterna» vid dessa jordskalf i följande punkter:

»1) Att jordskalfven nu, såsom oftast tillförene, haft sin rörelseban i SV och NO efter sjökanten.

2) Att de genomfärit och nästan på en tid rört ett stycke land af 40 kvadratmils vidd.

3) Att de lika fritt och med samma kraft rört de stora, med djupa och breda vatten omgifna hafsoarna som fasta landet; äfvensom de lika lätt och kraftigt lupit fram på bägge sidor om den breda och djupa *Ångermanälven*.

4) Att den rörande och bullrande kraften på somliga ställen allenast vibrerat luften med »dumt» dån och stark susning och ej skakat eller förorsakat någon darrning i jorden eller de fasta kroppar.

5) Att de starka luftmällarne äro egentligen följeslagare med jord-dån, fast det ena på somliga ställen och tider rönes utan det andra, såsom i *Gudmundrå* är skedd.

6) Att luften blifvit upplyst med ljus sken just efter jordskalfvets rörelseban. — — —

7) Att det varit jämt 8 dagar emellan hvar gång de första jordskalfven följt hvarandra, nämligen den 21 och 28 nov. samt den 6 dec.

8) Att efter hvar gång följde 2 å 3 dagars storm och oväder.»

Häraf drages den slutsatsen, att jordskalf och åskväder likasom vikariera för hvarandra såsom båda härrörande från elektri-

¹ Då *GISSLER*s uppsats publicerades, var den nya stilen införd, men det kan antagas för visst att han icke retoucherat data för föregående händelser (motsatt *KILHAU* n: till s. 91). T. o. m. detta nummer i statistiken äro således alla data hänförliga till gamla stilen, medan alla senare äro räknade efter den nya.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1752		Hernösand	1752	4
ska orsaker (s. 73 f.). Frånsedt dessa teoretiska funderingar äga ofvanstående uppgifter ganska mycket intresse för de försök till geografisk bestämning af jordskalfområdet, som här göras, äfven om jordskalfven i och för sig icke tyckas hafva varit af starkaste slaget. Det tyckes hafva varit en jordbäfningsavärm som öfvergått trakten, om också mellantiderna mellan de anmärkta stötarne synas väl långa;¹ och det förefaller som om epicentrum därunder flyttat sig från N till S. I det sista fallet väcker det särskild uppmärksamhet, att stötarne kändes starkt i NNV och SSO, men svagare i O och V om Nordingrå kyrka; hvilket synes tala för en verklig här förlöpande jordskalflinie. ¹ Uppgiften från Timrå kunde måhända helat upptagits som eget n:r. Timrå ligger emellertid ej långt från Håssjö, där uppgifterna om stöten af 29 dec. börja.				

Source

Kjellén.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1752		Hernösand	1752	5
— am 10. u. 17. November. Zwei Erdstöße zu Hernösand in der Schwedischen Provinz Anger- manland 4). 4) <i>Seyfert</i>, S. 127 u. 128.				

SOURCE

Chronik,
p.416.

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1752		Hernösand	1752	6

SOURCE

Kgl. Sv.
Vet. Acc.
Hand. 1753.

*Beskrifning om några jord-bäfningar, som
tildragit sig i Käster-Norrland,
år 1752.*

Af

NILS GISLER.

At flitiga och upmärksamma beskrifningar öf-
ver naturens många och underbara verknin-
gar aldramäst bidra till närmare kunskap
och begrep om deras rätta och sanskyldiga or-
saker och beskaffenhet, är en i vår tid så noga
känd sanning, at den föga behöfver vidare bevis;
emedan dageliga prof vitna om den tilväxt, som
de naturkunnigas täflan och drift tillkyndat ver-
tenskaperna. Icke desto mindre måste vi ännu,
så snart i de största och förfärligaste som i de min-
sta naturens rörelser, vidkännas mycken brist och
okunnighet.

E 2

Hvad

Hvad kan kånbarare röra och tillika förskräcka
våra sinnen, än jord-bäfningar? Huru ofta märkas
ock icke desse stora naturens under? men huruliter
förstå vi likväl af deras rätta orsaker, verkningar
och påföljder? Nästan inga är gå törbi, at icke
flere på åtskilliga ställen i världen, starkare och i va-
gare, rönas. Men långt mindre lagar, än deras an-
tal, äro oss ännu kunnige.

I Ångermanland hafva i sistledne vinter, fyra
jord-bäfningar sig tildragit. Den första i Nätra
Soken, d. 21 Nov. hvarom jag ej fått annan under-
rättelse, än at den förhållit sig nästan lika, med
den, som följde 8 dagar derefter, och nu skal om-
talas. Den 28 November kl. 7 om aftonen tildrog
sig den andra, som varade med starkt buller och
jordens skakning en minut: himmelen uplystes der-
under likasom med ljungande sken, hvilken an-
nars var litet mulen med hel lakta NW. vind, och
litet snö nedflöade, då och en matt och bred Norr-
skens rand fyntes genom molnen, under Ursa ma-
jor. Detta jord-skakning rönt i Nätra Soken, fört
med dån, hvarpå följt skakning. 5 mil längre norr,
i Grundfunda Soken, blef man om aftonen emellan
kl. 6 och 7 varse et mörkt moln från SO, hvarifrån
lika som ljungande utländes; kl. 7 märktes håftigt
dån och jordens darrning, som påstod en minut,
hvaraf folket nog blef förskräkt. Himmelen var
äfvén der med förr nämde omständigheter lika be-
skaffad.

Den tredje timade den 6 sistledne December
från kl. 4 til 5 om morgonen, likaledes med starkt
buller, hvarefter brakning och skakningar förmärk-
tes i hufven. Jorden darrade och skak, himmelen
öpnar-

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1752		Hernösand	1752	7

SOURCE

Kgl. Sv.
Vet. Acc.
Hand. 1753.

öpnades med matt sken och ljus, utur hvilket eld-
kulor syntes utstöta, och hade detta ljus, som va-
rade lika länge med skakningen, sin ställning ef-
ter samma bahn, nämligen ifrån NO i SW, som
jordbäfningen hade, hvilken i Gudmundrå Soken,
4 mil i nordn från Hernösand, redan om attonen för-
ut, emellan kl. 8 och 9, utstodt, såsom förbod, tvän-
ne starka smällar likasom canon-skott. Midt i
natten hördes i luften likasom et starkt åske-brak,
samt derefter någon stark smäll i skyn, då och då,
under varande klar och lugn himmel, jämte ljun-
gande eldsken som tidast, alt in til morgonen, hvil-
ket alt varit starkast långt up åt skogs-bygden
och högsta bärg-landet i SW. Derpå följde sjelf-
va jord-bäfningen kl. 4 $\frac{1}{2}$ om morgonen, såsom re-
dan sagt är.

I Nordingrå, 5 mil i NO til O. från Hernösand,
hade samma jordbäfning hörts om morgonen kl. 4
samt i Ullångers Soken, en mil längre norr, med
starkt och råmpelig kraftigt fastän dumt dån, som
gick ifrån NO i SW, och påstod några minuter.

Nätra Soken, 4 mil längre norr från Nordingrå,
kl. vid påls 5 om morgonen hördes såsom man kört
med vagnar, eller säkra tordön, som i förstene var
något häftigare och började med en smäll. Öfver
himmelen syntes et matt ljus utbreddt. Eld-kulor
stötte stundom fram i luften.

Vid samma tid om morgonen har samma jord-
bäfning hörts i Sjölevad Soken, 1 $\frac{1}{2}$ mil längre i norr.
Likaledes en mil derifrån, i Arnds Soken, samt i
Grundfunda 2 $\frac{3}{4}$ mil mera i norr. Äfvenledes i Nord-
malings Soken 3 $\frac{1}{2}$ mil längre i norr från sit nämde;
E 3 så

så at jord-skalfvet sträckt sig i längden, nästan på en
och samma tid, til 12 å 13 mil utesftr sjökanten.

Up åt land-sidan har den gått från Nätra til Si-
den-sjö 1 $\frac{1}{4}$ mil, och derifrån til Anundsjö 2 mil; i
hvilka Soknar dån et hörts, såsom om man kört
med vagnar på en sten-gata, fönstren skallrade och
dörarna rördes, och märkte de, som samma tid
stodo up, kl. 4 $\frac{1}{2}$ om morgonen, och sägo efter
detta buller, at et matt sken, såsom et Mån-sken up-
lyste de tunna dimbe-molnen, hvilket sken var
jämmt utbreddt efter samma ställning, som jordbäf-
ningen, hvilken der varade en god åttonde-dels
tima. I Siden-sjö var derunder alt klart, lungt och
sträng köld. Kl. 9 börjande storm och yr-snö,
som varade några dagar.

I Grundfunda Soken berättade en resande, at
bullret der hördes lika som up i luften.

I Ytterlännäs Soken, på SW sidan af Ångerman-
älven, hördes emellan 4 och 5 om morgonen näm-
de jordbäfning, såsom et dån och gny, som gick i-
från NO i SW, likt et häftigt väder eller starkt
elds-flammande, hvarunder luften uplystes, så-
som af et Mån-sken, och kändes ingen rörelle eller
skakning; men varade annars en god $\frac{1}{2}$ timma. Om
attonen förut hade der starka Norr-sken brunnit

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1752		Hernösand	1752	9

SOURCE

Kgl. Sv.
Vet. Acc.
Hand. 1753

Märkvärdigheter vid beskrefne jordbäfningar
åro desse,

1. At jord-skalfven nu, såsom oftast tilförene,
haft sin rörelse-bahn i SW och NO efter sjökanten,
2. At de genomfarit och nästan på en tid rört
et stycke land af 40 qvadrat milars vidd.

3. At de lika fritt ock med samma kraft rört
de stora med djupa och breda vatten omgifna hafs-
öarna, som fasta landet; äfven som de lika lätt och
kraftigt lupit fram på bägge sidor om den breda
och djupa Ångerman-älven.

4. At den rörande och bullrande kraften på
samliga ställen allenast vibrerat luften med dunt
dån och stark susning, och ej skakat eller förors-
akad någon darrning i jorden eller de fasta krop-
par.

5. At de starka luft-smållarna åro egentliga
följeslagare med jord-dån, fast det ena på samliga
ställen och tider rönes utan det andra, såsom i
Gudmundrå är skedd.

6. At

6. At luften blifvit uplyst med ljussken, juft
efter jord-skalfvets rörelse-bahn. För 30 år sedan
har, vid slutet af Augusti Månad, en äfton varit
et dylikt jord-dån, som haft med sig himmelens
öppning med ljussken, som i hufvud-punkten varit
mycket klart. Et fläckrande kändes om anstötter
på dem, som voro ute på marken.

7. At det varit jämt 8 dagar emellan hvar gång
de första jord-skalfven följt hvarandra, nämligen
d. 21 och 28 November samt d. 6 December.

8. At efter hvar gång följde 2 à 3 dagars storm
och oväder.

9. Samt at alt detta tyckes gifva någon anled-
ning at sluta, det dessa jordbäfningar i många delar
likna och öfverenskomma med ålke-dunder; ty så
ofta det fräser starkt i nedre luften, minskas ålke-
bullret up i skyn, och så ofta jord-skalfven fräsa
starkt i luften, saknas dånet och darrningen i jor-
den. Ju starkare smållar i jorden föregå eller föl-
ja efter jord-skalfven, ju starkare buller och skak-
ning blir i den samma; men ju mera dessa smållar
hålla sig up i luften, ju mindre röres jorden. Äf-
ven ju starkare och närmare jorden ålkebraken åro,
ju mindre vidtlöpande dunder och buller höres
omkring hela himmelen, och tvärtom.

10. Samt at i följe häraf, emedan verkningar-
na visa sig lika, måste ock orsakerna vara enahan-
da, och at det torde med tiden befinnas, det E-
lectriska kraften förorsakar både ålke-dunder och
jordbäfningar.

11. At vanliga tiden til jordbäfningar här i nor-
den, är emellan Nyåret och Våren; och at de, som
E 5 löpa

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1752		Hernösand	1752	10

SOURCE

Kgl. Sv.
Vet. Acc.
Hand. 1753.

löpa ifrån Öster och NO i W och SW hållas för
bättre, än tvärt om: hvarutinnan de äfven likna
åske-dunder; och at det blifvit och än hålles för så-
kert märke til varma och goda somrar, när de rö-
nas på förenämde tid och sätt, som ock alltid fla-
git in.

Efter åske-dunder blir gärna någon ombytning
i luften, likaledes etter jord-skalfven, så at de til
påfölgden äfven äga förlikning.

När de stora, och kalla misväxt-åren voro här
i Norden, från 1739 til 1744, hördes ganska få
gångor åske-dunder; men emot alla de näst-förflut-
ne heta och goda somrarna, hafva jord-skalf och å-
ske-dunder ej spart sit frögde-ljud, som mycket
mera och sakrare fåga Bonden här i landet, än
de förkräcka Italien och andra länder, med den
bedröfveligaste undergång.

Den 31. Martii.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1752	21 Nov	Nätra	1752/11/21	1

SOURCE

Kjellén.

* 56. —, nov. 21 i Nätra; nov. 28, kl. 7 e. m. i Nätra—Grund-sunda; dec. 6, kl. 4—5 f. m. med flere förskalf under natten, utefter Ångermanlands hela kust från Nordmaling ned till Indalen samt uppför Adalen ända till Helgum (Långsele, Sollefteå) och uppför Själevadsån till Anundsjö; dec. 30, kl. ½1 f. m., från Hässjö till Nordingrå. Svärm med 4 hufvudstötar. Inalles 19 lokal-uppgifter; område enligt uppgift omkr. 4.500 kvkm, men sannolikt åtskilligt större. N.O. Ehr., Sid.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1752	27 Nov		1752/11/27	1
55. —, nov. 27, kl. 6 f. m., och »en half vecka förut» i nat- ten. Öfver Kalix. 2 stötar. Sid.				

SOURCE

Kjellén.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1753		Sweden	1753	1

SOURCE

Perrey.

Perrey.

1753. Plusieurs secousses en Suède (von Hoff, d'après les
Mém. de l'Acad. de Stockholm, an 1753).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1753		Nordmaling	1753	1

SOURCE
Kjellén.

1753.

52 (?). Af de för Bygdeå s:n omnämnda jordskalf uppgifver HÜLPHERS (IV, 290 n. i), att 1751 och 1753 års varit märkligast i Nordmaling. Då emellertid på det citerade stället intet skalf uppgifves för året 1753, är detta årtal möjligen skriffel eller tryckfel (för 1758?).

(?) 57. 1753. Nordmaling; möjligen skriffel hos Hülphers. Kj.
(n:o 52).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1753	16 Nov	Surteby	1753/11/16	1
58. —, nov. 16, kl. 4 e. m. Surteby (Viskadalen). Sid.				

SOURCE

Kjellén.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1753	14 Dec	Kuusamo	1753/12/14	1

22. 1753. XII. 14, kl. 16, Kuusamo.
•1753 d. 14 Dec. kl. 4 jordbävning utan skada• (Sjögren, p. 74).

SOURCE

Renqvist.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1754		Kalajoki	1754	1
20. Före 1754, natten, Kalajoki. »En mineralisk kiälla vid gården Partanen, har undergått et besvä- nerligt öde, i det kiällan skal mitt om natten med hiskelig jordbäfning flyttat sig på underbart sätt til andra sidan om gården, samt med afse- så stor jordbäfning inkräckt et stycke åker, genom skurit och utgrä- åkerstycket; när jordbäfningen stadnat, begifver sig det förskräckta fo- ket at undersöka ordsaken, hasta så til kiällan först, men röna ei de minsta öppning, utan jorden sammandragen; efter närmare granskning märcka de kiällans underbara flyttning, samt huru kiällan på andra sidan intagit sit rumm» (CHR. SALMENIUS, Calajoki Sockn, Diss. Åbo 1754)				

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1754	Jan	Södermanland	1754/1	1
59. 1754. jan. Södermanland (Malma, Dunker, Rekarne). Sid.				

SOURCE

Kjellén.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1754	23 Jan	Skarstad	1754/1/23	1
<u>60.</u> —, jan. 23, Skarstad från S.; febr. 2, Levene från S.O. (Skarab. län). 2 stötar. Sid.				

SOURCE

Kjellén.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1754	2 Feb	Skellefteå	1754/2/2	1
1754. 53. <i>Kyndelsmessodagen</i>; Skellefteå socken. HÖLPHERS V, 114 n. i. Har möjligen ock försports i <i>Luleå</i>, enl. n. i till s. 155 ibm. 61. —, febr. 2. Skellefteå (och möjligen Luleå). Kj.				

SOURCE

Kjellén.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1754	7 April	Söderhamn	1754/4/7	1
62. —, april 7, kl. 9 e. m. Söderhamn och »flere socknar däromkring». Sid..				

SOURCE

Kjellén.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1754	6 Dec	Kuusamo	1754/12/6	1

23. 1754. XII. 6, Kuusamo.
«1754 d. 6 Dec. jordbävning så att husen rördes, utan skada» (SjöGRÖN,
p. 74).

SOURCE

Rengvist.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1754	28 Dec	Levene	1754/12/28	1

SOURCE

Kjellén.

(?) 63. —, dec. 28, aftonen. Levene (Skarab. län); möjligen
att inräkna i n:o 60.^a

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	March	Frillesås	1755/3	1

SOURCE

Kjellén.

64. 1755, mars slutet (påsktiden). Frillesås (Halland). S. Sid.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	April	Umeå	1755/4	1
65. —, april början. Umeåtrakten. N.O. Sid.				

SOURCE

Kjellén.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	7 April	Bothnie	1755/4/7	1
1755. 7 avril, sur la côte de Bothnie, une violente secousse (<i>Gaz. de France</i>, 24 mai 1755).				

SOURCE

Perrey.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	11 Sept	Nord-Syssel	1755/9/11	1

Perrey.

—Nuit du 10 septembre , à Nord-Syssel (Danemark),
une violente secousse.

Perrey.

—Le 11 septembre, plusieurs secousses encore. Celle
de deux heures du soir renversa beaucoup de mai-
sons. Toute la journée du 12, les eaux d'une petite
rivière, près de Nordur-Syssel, devinrent blanches
comme du lait (*Gaz. de France*, 10 janv. 1756;
Journal histor., fév. 1756).

Perrey.

—Le 11 septembre, et pendant le reste du mois, ou
même du 5 au 27, secousses dans diverses régions de
l'Islande (von Hoff).

c.f. 11 Sept. Iceland.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	17 Oct	Myrdalen	1755/10/17	1

SOURCE

Perrey.

—17 octobre, à Myrdalen, violent tremblement de terre. Le 19, éruption du Katlegiaa, laquelle dura jusqu'en août 1756. Il y eut encore dans le pays plusieurs secousses pendant le reste du mois (von Hoff; *Gaz. de France*, 3 janv. 1756; *Journ. histor.*, fév. 1756).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	1 Nov	Lisbon	1755/11/1	1

1755.

1 Novbr. Om det bekjendte store Jordskjælv, som den 1 Novbr. 1755 ödelagde Lissabon, og som sporedes ikke alene i den største Deel af Europa, men ogsaa i Nordafrika og selv i Vestindien, har Spidberg (död 1758 som Bisköp i Christiansand) givet en "historisk og physisk Relation" i det Kgl. Danske Vid. Selsk. Skrifter T. VII. Deraf hidsættes de om denne Begivenhed antegnede Notitser, som vedkomme Norge. Jordskjælvet blev allerede merket i Christiansand Kl. 4 om Morgenen, da det dog i Lissabon först begyndte Kl. henved 10 (hvilket er omtrent syv Timer senere). Först havde man i og ved Christiansand hört en stærk Susen som af en hæftig Regnskuur, da dog I Himmelten var ganske klar, hvorpaa en Rystelse paafolgte, som satte Meubler og andre løse Sager i Bevægelse. Paa ydre Flekkeröe vare Stödene hæftigere og ligesaa nogle Mile oppe i Landet, dog gjorde de ingen Skade. Det synes, at ikke flere end denne ene Rystelse har havt Sted, om hvilken Spidberg lægger til, at den vel af den Aarsag ikke blev almindelig bemærket, fordi den indtraf paa en Tid, da de Fleste endnu sov, og fordi Stödene virkelig heller ikke vare meget stærke. Jordskjælvet synes i Norge mere at have ytret sin Virkning i Havet og i Indsöerne, end paa Landet. En Skipper fra Christiansand, som havde ligget i Vindstille 16—18 Mile sydenfor Lindesnes ved det Jydsk Rev, har berettet, at Söen rundt om Skibet brusede, bölgede og toppede sig höit i Veiret, at Skibet selv rystedes, saa at man troede, at det skulde brydes i stykker; men at efter nogle Minuter alting igjen blev stille. En anden Skipper sammesteds fra laas med sit Skib for Anker ved Stavanger, hvor han og fornem en ligedan Bevægelse i Havet, hvorved hans Skib nær var blevet kastet paa Stranden. Tre Mile vestenfor Christiansand findes en Indsöe, kaldet Dybe-Vandet, fordi den paa nogle Steder skal være overordentlig dyb; i denne Söe begyndte mod Kl. 10 Vandet at reise sig "som de største Bölgder i Havet," med hæftig Brusen flöd det ind over Landet, men faldt dog strax igjen tilbage i sit sædvanlige Leie. Tare-Vandet i Undal reiste sig ligeledes med Brusen, og store Træer, som havde været begravede paa dets Bund, løsnede og kastedes op paa Landet. I Örevandet, en stor og dyb Indsöe i Bjelland, blev Vandmassen til-

SOURCE

Keilhau.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	1 Nov	Lisbon	1755/11/1	2

deels borte, men kom pludselig tilbage, opbrød fra Grunden nedsunkne Træer og Tømmerstokke, og kastede dem ind paa Landet. Holsfjorden paa Ringerige siges ogsaa at have trukket sig bort fra sin sædvanlige Strandbred og derefter at være kommet tilbage igjen med voldsom Fart; det er endvidere blevet fortalt, at tvende Mænd, som i det Samme kom seilende i en Baad, ufor- modentligen bleve omringede af høie og brusen- de Bølger, at de saae Vandet tætved sig kastes høit i Veiret som en Fontaine, og en blaa Damp stige som en Pyramide høit op i Luften, hvil- ken Damp antændte deres Seil og fordetmeste forbrændte det, o. s. v. *) Ved Skien og Laur- vig samt i Tellemarken viste ogsaa Vandene (ved de første Steder Saltsøen?) sig urolige, ja selv i Fæmundsøen fornam man overordentlige Bevæ- gelser.

*) Man kan ikke vente andet, end at Beretningerne om en saa overordentlig Begivenhed som dette Jordskjælv, ere blevene udsmykkede og overdrevne. At imidlertid virkelig et Slags Eruption dengang kan have fundet Sted i Tyrifjorden, hvorfra Holsfjorden er en Arm, vil slet ikke forekomme usandsynligt, naar man veed, at noget Lignende dersteds af og til skeer uden nogen saa overordentlig Anledning. Et godt Stykke udenfor Skjærdals-Elvens Munding er et Sted paa Tyrifjorden, hvor en Vandsøile oftere har været seet at fremskifte til en betydelig Høide uden at nogen Aarsag kan angives til dette besynderlige Phænomen. Et meget agt- værdigt Vidne har forsikket mig, at han maatte antage Colonnens Høide til to Favne, at den forekom ham af en Mands Tykkelse, og at Vandet vedblev at stige saaledes i en Tid af omtrent 5 Minuter. Skeer Udbrudet om Vinte- ren, saa ophrydes Isen, som man ellers der kjører over. Bun- den af Søen er paa Stedet belagt med Saugepaan, som komme ud med Skjærdals-Elven; Dybet var i forrige Sommer (1834) omtrent 5 Favne. Efter en om Vinteren foregaaet Eruption fandt man opkastede Rødder og Træstumper tilligemed de løsevisse Hestykker liggende omkring Hullet i Isen, hvilken havde en Tykkelse af syv Tommer. En Notits, der for nogle Aar siden har været indført i et af vore offentlige Blade om denne Naturmerkværdighed, har jeg ikke kunnet gjenfinde.

—1re novembre, fameux tremblement de terre de Lis-
bonne.

Spydberg en a donné une description dans les *Mémoires de l'Académie danoise*, t. VII. On remar- qua, à Christiansand, la première secousse à quatre heures du matin (le phénomène ne commença à Lis- bonne qu'à neuf heures vingt minutes). On entendit comme le bruit d'une forte ondée, le ciel étant clair; puis une secousse qui ébranla les meubles. Ce fut la seule; et elle fut peu remarquée, parce que les habitants dormaient. L'effet paraît avoir été plus fort en mer. Un navire de Christiansand, en calme à 17 milles au sud du cap Lindesnæs, rap-

SOURCE

Keilhau.

Perrey.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	1 Nov	Lisbon	1755/11/1	3

SOURCE

Perrey.

porte que la mer aussi bien que le bâtiment furent extrêmement secoués, mais que tout se calma après quelques minutes. Le lac de Dybe-vand, à 3 milles de Christiansand, s'enfla avec bruit, et déborda sur la terre. De même sur le lac Tare-vand, qui rejeta sur ses bords des bois enterrés dans son fond. Le lac Öre-vand offrit des effets du même genre. Deux bateliers, sur l'Holsfiord, se virent entourés de vagues bruisantes; ils virent de l'eau jaillir, et une colonne de vapeur bleue s'élever en l'air et calciner leurs voiles, etc..... A Skie et Laurvig, en Tellemark, les eaux furent très-agitées, ainsi que le lac Fœmundsøe (*Relat. phys. et hist. des tremblements de terre*, par Spydberg, K.).

Agitation des eaux avec mugissement dans les lacs et rivières de la Dalécarlie et du Wermeland. On cite principalement les lacs de Friken et de Stora-Leed, où la terre s'affaissa et se releva avec un bruit plus grand encore.

En Islande, plusieurs maisons furent renversées. Les secousses continuèrent pendant trois jours dans le district de Myrdahl. Le volcan de Katlegiaa vomit des torrents de flamme, d'eau et de glace, dont la vallée de Myrdahl, qui a 4 ou 5 milles d'Allemagne en étendue, fut toute couverte.

En Danemark, à Ransborg, Elmshorn, Branistadt, Kellinghausen et Meldorf, plusieurs secousses. Dans ce pays, les eaux bouillonnèrent aussi d'une manière remarquable. Agitation extraordinaire des eaux avec mugissement à Albingsabs, Wenersborg, sur le lac de Miörn, près de Gottembourg, et dans quelques rivières du Danemark, particulièrement celles d'Eider et de Stourh. Les eaux des fontaines et des étangs montèrent au point de menacer d'une inondation (*Collect. acad.*, t. VI; *Philos. transact.*, t. XLIX; Dulac, *Mél. d'hist. nat.*, t. V, et tous les journaux de l'époque).

Durant tout ce mois l'Europe éprouva de nombreuses secousses, et surtout pendant le mois de décembre. On n'en cite aucune comme ayant été ressentie dans la presqu'île scandinave.

Je ne trouve que le seul fait météorologique suivant, signalé à cette époque. Le 28 novembre, à Wexiö, dans le Småland ou la Gothie occidentale, un globe de feu, semblable à la pleine lune, allant du S. O. au N. E., et traînant une queue lumineuse de vingt brasses, d'où tombaient beaucoup d'étincelles, auxquelles succéda une épaisse fumée; près de ce globe parut un autre corps lumineux qui descendait vers la terre sous la forme d'une longue pièce d'étoffe, et qui répandait beaucoup de clarté. Ce phéno-

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	1 Nov	Lisbon	1755/11/1	4

SOURCE

Perrey.

Kjellén.

mène ne dura que trente secondes.

On remarqua, dans le reste de l'Europe, plusieurs phénomènes analogues, et de nombreuses exhalaisons d'une nature particulière (*Coll. acad.*).

1755.

54. Den 1 november; dyningar från jordskalfvet i Lisbon.

»Bref ifrån Falun af den 20 nov. förmåla, att sistlidne Allhelgonadag vid middagstiden eller då gudstjänsten slöts i *Torsånga kyrka* i Dalarne, som ligger allena 1 1/2 mil i SV från Falun (vid sjön Runns södra sida), skedde uti Dalelven, som löper nära vid kyrkan, den ovanliga och häftiga rörelse i vattnet, att ändock det var helt stilla och lugnt väder, vattnet några gånger i största hast svallade med buller och gny till 5 eller 6 alnar långt upp på stranden och föll åter lika hastigt tillbaka. Därigenom skedde, att icke allena båtar, som på båda sidor om elfven stodo långt uppdragna och en del fästade, sletos lösa och flöto ut, utan ock färjkarlens stora präm, som stod fästad med en stadig järnkedja, lossnade på det sättet att kedjan slets utaf. Så mycket, man kunnat inhämta om denna besynnerliga händelse af dem, som varit hemma vid kyrkan nere vid elfven, skall denna ovanliga vattenrörelse påstått allena några minuter och sträckt sig ett stycke upp för Åt *Tuna s:n* samt äfven ett stycke nifrån. — På samma stund och timma har en dylik vattenrörelse förmerks uti en insjö där i socknen, som ligger vid *Milsbo by*, vid 1/2 mil från kyrkan, och ej har någon kommunikation med elfven. Därom har man utaf dem som då varit hemma fått denna berättelsen, att vattnet i sjön med ett förskräckligt dån och buller i hast svallat upp på landet och den vid stränderna nysslagda isen sönderbråkat. I de öfriga vattnen, däromkring har ingen blifvit ett sådant skällynt, om ej alldeles ovanligt, vattenfräsande och svallande varse; men att något sådant sig på samma dag och stund uti nästbelägna *Vika s:n* tilldragit, har man af en och annan hört berättas.

Likaledes berättas ifrån *Smogesunds* gränstull i Värmland, genom skrifvelse af den 9 nov., att den 1 nov., som var Allhelgonadag, sig tilldragit vid pass kl. 11 förmiddagen, att vid det sjön *Forsten* med sjön *Stora Le* var stilla och lugn, så att vattnet gaf glans mot solen, började i Smogesunden (som sträcka sig nästan 1/4 väg mellan sjöarne) först vattnet i lugnet skälva och darra, sedan kastra sig 6—8 alnar upp på landet med ett ständigt arbetande och fräsande. Hvarje forsande å landet kunde påstå 2—3 minuter tillika, innan vattnet gick tillbaka, tagande med sig båtar, som voro på landet uppdragna, jämte stubbar och spånor med småsten, så att där som branta berg vid sjökanten voro, kunde man se forsen spela upp på bergen 8—4 alnar som en qvarnfors. I vestra sunden, hvarest uti sjöbottnen är en myckenhet af sjövrak och ofantligt stora träd, som fallit af skogen och legat i många år, blefvo de vid samma tillfälle omvända och till landet närmare afförda, jämte det att ryssje- och fiskegårdar med fiske-vasar flyttat sig till andra ställen långt väg. Under tiden syntes uppå vattnet stora och små hvirflar som spelade omkring, hvilka en del kunde ses till en aln djupa och de största till en alns vidd. Det hände sig ock, medan detta påstod, att en gammal hustru, som med sin dotter kom roendes med en båt igenom vestra småsunden, blef varse att vattnet forsade högt upp på bergen, så att de med stor häpenhet sökte komma därifrån till östra sunden, ty att begifva sig till land var icke rådligt; när de så vida avancerat med roende till en vik, hvarest en ingång är till stora östra sundet, som var deras vanliga väg, fingo de se att bottnen därstädes fört var utan vatten. I räddhågan vände de nu till att söka en annan väg, dock med stor fara, så att hvirflar började forsa och svalla å båda sidor om båten och ville med makt trycka båten under vattnet; då fingo de se, att all ting i sjöbottnen var i rörelse och ett temligt gny och brakande vid landen. — — —

I *Göta elf*, som rinner utur sjön *Vänern* ned till Göteborg, skall ock en dylik ovanlig rörelse i vattnet samma dag och tid hafva blifvit förspord, så att de till »ågbläckarnes» förvar gjorda bommar

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	1 Nov	Lisbon	1755/11/1	5

ooh därvid nedslagna pålar blifvit uppryckta och blåckarne af strömmen bortförda. På en holme är en båt kastad upp på landet, och hos en strandsittare, som bor på ett lågländt ställe, har vattnet så uppstigit att det gått in i husen.

Vid Alingsås i Västergötland, uti sjön *Mjörn*, skall ock samma dag om middagen en ganska stark rörelse i vattnet hafva blifvit förspord, hvilken förskingrat en sammanslagen timmerflotte, stock från stock, men eljest ingen skada tillfogat.

Dessutom hafva ock andra på flera särskilda ställen i riket, sedan dessa vattubäfningar genom Post-tidningarne blifvit bekanta, påmint sig att de samma dag, hvar på sin ort, sett något dylikt, hvarpå de likväl icke gifvit någon särdeles aktning.

Det är till märkande, att emellan Portugal och Sverige är inemot två timmars middagskillnad, så att när klockan är allenast 10 i Lissabon, är här redan middag; hvaraf kan slutas, att rörelserna här tilldragit sig nästan samma stund som i Portugal.»

K. V. A. Handl. 1755, ss. 316—320. Därsammastädes omtalas vidare oro i vattnet i Aura å vid Åbo, i Porsgrunds hamn, i den norska sjön Hemen ej långt från Smogesund, samt uppe i öfre Telemarkens sjöar.¹

Uppgifterna från Torsång och Smogesund äro hemtade ur årets Post-Tidningar, nr 92 och 94.² Uppgiften från Göta elf bekräftas af WASSENIUS i K. V. A. Handl. 1765, s. 158: »både ofvan och nedan för Trollhättan».

Om Ångermanelfven skrifver HÖLPHERS IV, 79: »1755 den 1 nov. märktes i denna som andra elfvar en särdeles rörelse, då isen till flere alnars bredd blef sönderbråkad.» Därtill anmärkes i K. V. A. Handl. 1760, s. 71, att hafvet svallat på ett ovanligt sätt utanför Hallands kust (se nedan nr 60).

Detta är hvad jag kunnat finna om den beryktade Lissabon-jordbäfningens verkningar uppe i vårt land.³ Ingenting torde

¹ Om verkningarne i Norge, som tyckas varit ändå större än i Sverige, se KEILHAU, ss. 92 ff.

² Först nr 96, för den 8 december, kan meddela jordskalfvets händ vid Lissabon. Nr 90—100 af Posttidningarne innehålla vidare underrättelser om vattensvall i Garonne, Rhen, Weser, Elbe, vid Holsteins kuster, i småsjöar vid Berlin, i Lago Maggiore m. fl. Ända bort i Amsterdam darrade (på den lösa grunden) kyrkor, så att ljuskronorna syntes röra sig (nr 90).

³ Härtill kan möjligen läggas en uppgift i *Göteborg. Mag.* 1760, sid. 66: »nästan vid samma tid» som Lissabons undergång, hördes »då liksom af starka pistolskott i jorden vid ett hus, som ligger i Frillestads sn i Skåne och heter Skaplarp, ett litet stycke från Rosenlund. Detta gifves dock intet ut såsom ägande ett nödvändigt sammanhang med jordbäfningen, ty smällen kom från en med björk och annat ris öfvervuxen mosse eller kärr, hvilket allmogem berättat varit så tillförelse.» — *Erasmusarm*, afd. 2. s. 116, anmärker att det blef en ovanligt blid vinter efter »Lissabonske jordbäfningen».

kunna gifva ett starkare begrepp om dess mäktighet än dessa svallningar på öfver 3 m inne i det inre Dalarne; men å andra sidan kan man icke undgå att fästa uppmärksamhet vid fenomenernas nyckfullhet i sitt geografiska uppträdande, då de svaga vittnesbörden från våra främsta kulturbygder säkerligen icke berott endast på bristande intresse för faktum.

—, [nov. 1, kl. 11—12. Sviter från jordskalfvet i Lissabon].

1755.

1 november, kl. 4 fm., i Kristiansand og omegn. R. (KEILH.).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	1 Nov	Lisbon	1755/11/1	6
SOURCE				
Reusch.	<i>Kristiansand 1755. 1ste november. Samme dag, som det bekjendte jordskjælv indtraf i Lissabon, men omtrent 7 timer før, nemlig kl. 4 form., følte en rystelse i Kristiansand og omegn. Det store jordskjælv ytrede sig hos os ved en usædvanlig belgning i havet og indsjeerne. (Keilhau).</i>			
Schouw.	<i>1755. Novbr. 1. Jordskjælv i Lissabon sporedes ogsaa her.</i>			
Rengvist.	24. 1755. XI. 1, kl. 12, »Kymmene Elf», Åbo. »Då den gräseliga Jordbärfningen omstörte Lissabon och äfven skakade flera andra orter, märktes jämväl i Kymminene Elf dess värkan, ty vattnet steg i hast till ovanlig högd på sina ställen och föll straxt ned igen. En gammal Pärja, som stod fast vid en Pål af vid pass 3 Alnars längd, räknadt öfver vattn-brynet, säges på et ställe kommit lös, på det sätt, at vattnet högt henne så, at hon flutit lös öfver Pälén, som varit stucken igenom Pärjan. En Smedja högt fram på Landet vid branta brädden af Elfven, har blifvit fylld med vattn.» (Utdrag af et Bref ifrån Louisa, den 14 Sept., Inr. Tidn. 1762, nr. 83, så gott som ordagraunt i DAVID STARCKS »Historiska Underättelser om Lovisa pastorat med dess annexer Elinä och Pyttis», återgivna av K. G. LEINBERG i Bidrag till kännedom af vårt land, I, p. 52). »När jag [Hovrättsrådet Lostierna i Åbo], All Helgona-Dag eller den 1 November sistledne, vid pass klockan 12, kom ifrån Högmässan, och ingått i mitt hus, hörde jag strax derpå et ovanligt brusande i Åen, samt et brakande af isen, som natten förut lagt sig vid stranden, hvaraf jag tog mig anledning, at se ut genom fönstret; då jag blef varse besynnerliga svall, som slog emot stranden, å den sidan som mitt hus står, ehuru det var helt stilla och lugnt väder. Detta föranlät mig at gå ut på stranden eller Å-backen, at närmare efterse, hvad det skulle vara: då jag blef varse, icke särdeles långt ifrån stranden, en besynnerlig vattuvirvel, af 5 eller 6 alnars bredd, som med nog häftighet förorsakade de synbara svallen, och upkastade ifrån Å-botten en myckenhet Spånor, mindre trän och annat rask, och uprörde vattnet, at det var helt ler-tjockt. Detta varade vid pass 7 eller 8 minuter. Eljest tycktes vattnet nu stå högre, än om morgonen för ut, det jag tyckte mig kunna se på en fisk-sump, som ligger i Åen utan för mina fönster.... Herr Handelsman Baer, inemot 500 steg ... högre upp [vid Ån] ... tillika med Tullförvaltaren Herr Caloander, ... observerade allenast at vatnet steg 4 eller 6 alnar up för branta Å-backen och föll strax ut igen, med hvilket ömsande, stigande och fallande det continuerade en half fjerdedels tima eller längre, och hade väl saktat sig, men ej aldeles uphördt, då de satte sig till bords. De märkte under detta ingen jord-skakning, såsom icke eller Hofrätts-Rådet; men när de vände igen at se härpå, tyckte de, at alla objecta gingo in gyrum, lika som hade de varit vinmerkantige i luftvudet. På våra Aërometriska Instrumenter har man ingen särdeles ändring observerat» (i Sammandrag af några inkomna berättelser i K. V. A. H. 1755, p. 315 f.). »Den ovanliga rörelsen uti vattnet som den 1:sta sidstledne November eller Alla Helgona-Dag är vorden rönt, så inom som utom Riket, har man äfvenväl märckt här i Åbo. En trovärdig Man här i Staden berättar härom således: at [redacted] vid sin hemkomst från Högmässan, stält sig vid fönstret i dess hus som vender åt Ån, at läsa på et Papper, då han i Ån hörde et pluskande likt det som Gläss förordsaka, då de leka och tvetta sig; men enär han såg derefter, blef han intet annat varse, än en starck rörelse i vatnet, icke allenast i så måtto, at en stor virvel mitt i Ån syntes medelst hvilcken stänger, störar och gyttia upvräktes ifrån botn, utan ock, at vatnet gaf sig et par famnar upför den höga Å-brädden och utföre igen, så at Mannen begynte fruchta för sit hus. Detta vattnets omvexlande, stigan- och fallande, kunde hvar gång skie vid pass på 5 a 6 sekunder, och hela rörelsen påstod en åttiondels tima. En karl, som stod just vid samma tillfälle utanföre den förras			

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	1 Nov	Lisbon	1755/11/1	7

SOURCE

Renqvist.

fönster, var tillika åskådare häraf, hvilket alt den förstbenänte samma dag för åtskillige här i Staden berättade, de där äfven dragit sig sådant til minnes
En Handelsman som ock bor vid Elfven 400 Alnar eller något mer längre up, än den förre, blef och så denna rörelse varse tillika med en annan, hvilka händelsevis råkade at se utför fönstren; men [på grund av] sorlet och bullret hörde dessa intet, de märckte allenast, at vatnet steg olngefär 2:ne fannar upför branta Backen och föll straxt ned igen, och at dermed continuerades en åttondels tima, för än det begynte sackta sig. Således lærer detta skiedt vid pass klockan 12 på dagen. Skakning eller Jordenes bäfning har icke för märckts» (Brev från Åbo, d. 27 dec., Stockholms Post-Tidningar, 1756, nr. 30.

H. Arentz.
Beskrivelse
over Sogn.

In Søndfjord and several other places in Norway there was an uncustomary movement in both the sea and fresh water.

Strøm.

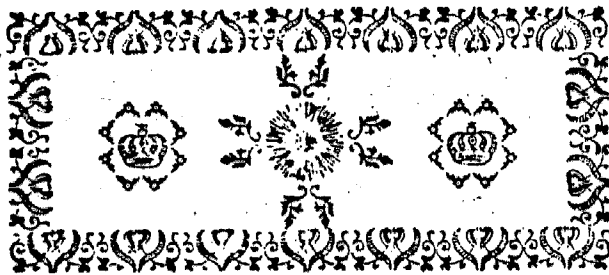
Near a farm called Stordalsholm between Storfjorden and Stordalsviken, the sea at high tide rose five favne onto the beach, and in a space of 15 minutes rose and fell three times with such speed, that it was noticed far out in the fjord.

Spidberg.

Increased wave movement at Dybevandet in Halsaa and Hartmark districts in Tardalen, Søndre, Undal, Ørevata in Aaserø, Holsfjorden, Tyrifjorden and Faemundsjø.

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	1 Nov	Lisbon	1755/11/1	8

SOURCE

Madame!

Deres Velbaarenhed behagede, for nogen Tid siden, at spørge mig, om det var sandt, at jeg skulde have spaaet Lissabons Undergang, saa Dage efter at den tildrog sig, altsaa nogle Uger förend den allerförste Tidende derom kunde komme os til Ören. Hvad jeg derpaa havde den Ære at svare Dem, var saa kort og utilstrekkeligt, men tillige var Deres Begierlighed saa stor, at jeg tog mig for, udförligere at aabne Dem mine gandske uforgribelige Tanker om den Sag, og om de Opdagelser, som ved samme Anledning, maakee, kunde giöres, i Henseende til Jordklodens Bygning og Betskaftenhed.

§. I.

§. I.

At Lissabon den förste Növembr. blev ödelagt ved Jordskælvs, det vidste jeg lige saa lidet som nogen anden, förend Posten bragte den ynkelige Tiden- de. Spaadommens Aand er ikke den som har nogen Virkning i mit Sind, og jeg takker Gud derfor, efterdi de fleeste Spaamænd ikke just har været derved desto lykkeligere. Endog saa min egen forestaaende timelige Skiebne ynker jeg ikke at vide forud, men lader hver Dag have nok i sin egen Plage, befaler Herren mine Veye, og haaber paa ham. Derfom jeg ved en rimelig Gitsning, grundet paa moralske Aarsager, paa Guds tugtende Retfærdighed,

og paa forrige Tiders Exempler, vilde have sluttet noget dets Lige, da torde jeg med saadan min Gitsning ikke just have faldet paa den Portugisiske Hoved-Stad. Bag efter troer jeg vel, at Natu-rens Herre har havt Hensigt til dens mange og store Synders Raab. Men, endskiöndt hans Viisdom har fundet for
A 3 godt,

godt, at fette Lissabon til et Exempel for andre, saa er jeg dog meget uvis, om hans Retfærdighed ikke kunde have fundet lige saa stor eller större Sag med andre Europæiske Stæder? Ikke heller veed jeg, hvilket slags Riis han bereder til deres Tugtelse, naar de ikke blive visere af andres Skade. Men, for at komme nærmere til min nærværende Hoved-Sag, som er mere naturlig end moralsk, da var alt, hvad jeg spaaede i November-Maaneds Begyndelse, intet andet end dette, at man uden Tvivl snart fik at höre een eller anden selvform Tildragelse paa Jordklodens Overdeel, og formodentlig dette, at noget maatte være ned-sunket, saa at det havde givet et heftigt og hastigt Nedtryk i de underjordiske Afgrundes Vande, efterdi man i samme Dage havde Tidende fra nogle Steder, baade ved Vester- og Öster-Söen, at Vandet, ved stille Veyr, i en Hast havde oplöftet sig usædvanligt höyt, og, efter saa Minuter, igien var faldet til sine sædvanlige Grendser. Den Slutning var ikke

ikke vanskeligere, end at enhver Bonde kunde have giört den lige saa tidlig som jeg. Naturlig-viis kommer intet af intet, og den faste Regel for Vandets Bevægelse er, at det, som ellers holder sin rigtige Jevn-Vegt, ikke oplöstes derover paa et Sted, uden at enten der eller anden Steds, som har Samfund dermed, en Nedsynkelse skeer, som hastig trykker de nærmeste Deelee og udbreder Be-

Scandinavian Earthquake Archive

SOURCE

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	1 Nov	Lisbon	1755/11/1	9

vægelsen saa vidt som Vandenes Samfund strekker sig §. 2. Imidlertid sank Lissabon ikke, men dens Bygninger bleve omvæltede ved adskillige store Stød af en underjordisk Røstelse, eller som vi kalde det, et Jordskælvs. Steen-Biergene braste i Stykker, og Jorden derpaa, eller der imellem, opløstede sig ligesom i Bølger. Dette kunde ikke skee uden at give her og der nogle lange og dybe Sprekker, hvis yderste Kanter med de derpaa staaende A 4 Byg- Bygninger, maatte styrte ned i Aabningen. Men dette var dog ikke nær den Mængde af haard Materie, som efter min Setning kunde give det omtalte stærke Indtryk i de underjordiske Vande. §. 3. Kort efter kom os til Øren et uvist Rygte, at den af sine funde Vine navnkundige Insul Madera, nesten halv saa stor som den vi boe paa, var sunken med Top og Tavl, da tænkte jeg, min Formodning blev noksom bestrykt. Men see, det var kuns en Skipper-Tidende, som strax modsigedes, dog med det Tillæg, at Madera havde taget nogen Skade ved Vandflod, og at adskillige mindre Spanske Eilande i den Atlantiske Søe savnedes aldeles, saa man paa deres Sted fandt intet andet end rørte Vande. Hvad enten saa er eller ikke, vil nok, ved denne Sommers Seylads, naae sin fuldkomne Vished. Er det saa, da bestrykes derved den ældgamle Sand-Sagn, som som tilskrives de Ægyptiske Præsters Beretning, (*) nemlig, at den Æ Atlantis forud har lagt der, men er paa een Gang gaaen til Grunde, skjønt den skulde have været mere end dobbelt saa stor	som gandske Europa, fölgelig de ældste Slegters Vey til at besette Amerika. §. 4. Kort efter Lissabons Ödeleggelse fik vi her, med et Retour-Skib fra Island, den Tidende, at paa denne mod Nord-Polen liggende store Insul, allerede tidligere end i Portugal, havde været et stort Jordskælvs, og ödelagt en Deel Bönder-Gaarde ved Huusvigs-Fiorden. Tillige rygtedes fra Kyfterne i Barbariet, at Afrika ikke mindre end Europa, havde A 5 fölt (*) <i>Posthac ingenti terræ motu jugique diebus & noctis illusionem factum est, ut terra devorans omnes illos bellicosos absorberet & Atlantis insula sub vasto gurgite mergeretur.</i> PLATO in Timæo. fölt samme heftige Bevegelse i Jordens Indvolde, som havde aabnet sig og opslugt mange Mennesker og Huuse, særdeles i Staden Fetz, ja saa vidt man kunde spore, indtil Bierget Atlas, det er fra Island af, en Strekning i Sönder Nord paa 900 til 1000 Mile. Samme Efterretninger fik man fra nogle Steder i Amerika. Udi de fleeste Europæiske Lande, mest de mod Hav-Siden, yttrede sig jävnligens noget dets Lige, skjønt i en mindre Grad, og uden nogen synderlig Skade, undtagen saa vidt, at i adskillige, særdeles Tydske Stæder, bleve nogle Bygninger ruinerte ved Rystelse, men i Frankerig langt flere ved Flodernes overstrømmende Vande. I Portugal og Spanien syntes Jordskælvet at have taget sit Hoved-Sæde; det indfandt sig adskillige Gange paa nye, ikke alleene ved Lissabon, men ogsaa paa mange flere Steder, særdeles i det lidet Kongerige Algarbien, som siges derved at vare nesten over alt forstyrret og ödelagt. Ligesom den flyvende Gicht farer hastig op
--	--

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	1 Nov	Lisbon	1755/11/1	10

SOURCE

op og ned, frem og tilbage i det menneskelige Legeme, som kaldes den lille Verden, saa yttrede sig Vinteren igien-nem, som tillige har været usædvanlig mild og gelinde over gandske Europa, mangfoldige Jordskælvs, Orkaner, Svo-vel-Dampe, blussende Luft-Tegn, bul-drende Lyd og Allarm under Jorden, usædvanlig Brusen og Opkaag paa visse Steder i Havet, men i indenlandske Søer og Vande, langt fra Havet, ja endog saa oppe til Fields, Vandenes hastige Stigen og Falden, hvor saadant ellers var gandske usædvanligt. Ved de sidste Tildra-gelser bleve vore Norske Landmænd særdeles fattede i Forundring den første Novembr. da deres indenlandske Jægter eller Last-dragende Skibe og Baade, i stille Veyr, bleve opkastede paa tørt Land, og efter nogle Minuters Forløb, hente-de tilbage af en nye opstigende Flod.

R. Everest. The water in lake Mjøsa rose 20 feet.

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	1 Nov	Lisbon	1755/11/1	11

SOURCE

Spidberg
Kjøbenh.
Sels.Skr.
VII p.101
-112.

Historisk og Physisk

RELATION

om det mærkværdige Jordskielv i Norge, Lisabon og andre
Stæder den 1 Novembr. 1755.

Jordskielv er visseligen det største, vældigste og skadeligste
Phænomenon og Virkning, som i Naturen fandt fremvøl-
ses, der aarsager de betydeligste Forandringer og ruiner,
en alleene paa Jorden, men og under Jorden, som adskillige Exem-
pler og Kiendetegn fandt stadfæste. I særdeleshed haver disse tven-
de forbigangne Aar gjort sig mærkværdige ved adskillige grusomme
Jordskielv i den Nordre halve Deel af Jorden i Asia, Europa, Afri-
ca og America. Hvad Gælden for Linien er hendet, er os endnu
ubekendt. Vi haver en Relation, skreven i Batavia d. 29. Octobr. 1754.
(1) at der paa den store De Amboina, som er een af de Molucchiske
Insuler nær ved Linien, skæde d. 18. Augusti 1754. saadant Jord-
skielv, som aldrig tilforn af nogen fandt mindes; thi Kloften
imod fire Eftermiddag, begyndte Jorden og Biergene at bevæge sig
op og ned, som Bølgerne i Havet, ja at de høieste Klipper brævede
og rystede, som Blade paa Træerne i en stærk Storm, hvorpaa
fulgte saadanne forfærdelige Stød, at fast alle Huuse bleve omslyn-
tede. Casteller Victoria blev runset og bevæget, som det havde lig-
get i en Bugge; Deres Kiebmænds Huus, som stod paa 64 store
Steen

(1) Denne Relation findes visseligen anført i den Nederlandske Post-Ryder Julio 1755.

Steen. Pillarer, blev gandske nedkasted; at ikke een Steen eller
Stykke blev paa den anden. Den Maleysche Kirke, Stads-Huset, Ho-
spitalet, ja alle andre Huuse bleve ruinerede og mange Mennisker ihjel-
slagne. Jorden har paa mange Stæder aabnet sig, og som af
Fontainer kasted Vandet høyt i Været, og varede dette Jordskielv
fast 4 Uger ved mange haarde Stød tid efter anden, dog en saa stær-
ke, som det første. Paa Pasbaqvale blev Kirken løftet høyt i Væ-
ret, dog needsat paa samme Stæd ubeskadiget. Paa Harocko ha-
ver de paa een Dag føled 60 hæftige Stød og Bevægelser, og Van-
det meget høyt oprenst sig, men hastig faldet tilbage. Paa Cheri-
bon er eet stort Bierg udi Revieren nedstyrtet, hvorved Vandet op-
reiste sig, at Dorper, samt Rys-og Caffé-Plantagier ere blevene ruine-
rede, med videre i Relationen findes anført. Fra Amboina haver
Jordskielvet trænget sig iglennem til Constantinopel, hvor det den
1te og 3^{die} Sept. og atter den 1te Octobris med megen Hæftighed an-
greb Staden, og mest ruinerede den gamle og venerable Sophiæ Tem-
pel, Seraillet, og omkastede nogle 1000 Huuse, saa Kænseren, Seraillet

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	1 Nov	Lisbon	1755/11/1	12

SOURCE

Spidberg.

og alle fornemine Folt i megen Hastighed maatte udshj. af Staden. Smyrna, Alexandria, og gandske Ægypten har og lidet stor Skade. I særdeleshed er den store Stad Cairo gandske ruineret, og mange 1000. Menntsker omkomne, og er der intet at tvile, at jo dette Jordstelsb haver yttred sine Bevægesser paa flere Stæder paa de Moluchiske og Philippinske Insuler i Asia og Tartariet, hvor vi ikke have Kundskab. Men som dette Mars Jordstelsb haver begyndt i Osten i Amboina, og strækket sig mod Vesten til Constantinopel og Ægypten, saa synes det, at afvigte Mars Jordstelsb 1755. haver begyndt i Vesten, og trænged sig igiennem til de Østerke Lande; thi Relationer fra England mælder, at man forleeden Høst haver fornummet til adskillige Jordstelsb i Nord-America. Breve fra Island mælder, at den 11 Sept. fornåm man udi Nordre-Syssel og Huusevigs Distrikt et vældigt Jordstelsb, som begyndte om Midnat, men var allerstørst om Eftermiddagen Klokken 2, da Præste-Gaarden Huusevig med 12 andre næstliggende Bønder-Gaarde bleve omkastede, og mange andre beskadiget, hvilket Jordstelsb endnu siden har givet flere Stød, men ey af saa stort Betydende, dog fandtes Vandet forandret i den ved Præste-Gaarden flydende Bæk, der blev hvidt, som Mælk med en mineralisk Smag; Men da et Skib, som fra Island var gaaet, befandt sig ved Færøerne den 19. Octobr. mærkede, at Vinden der fra førte med sig en stor Hob Sand og Støv, som faldt ned paa Dækket, er det at slutte, Jordstelsbet haver paa nye igien tiltaget, og med en hæftig Jld udbrudt enten af Hecla eller noget andet Bierg, og efter kaadanne brændende Bierges Sædvane, udkastet en stor Mangfoldighed af Steene, Sand og Gruus, hvoraf det letteste er ført saa lang en Vej, at det først ved Færø er nedfaldet, hvor om nærmere Relationer vil give meere tilstrækkelig Oplysning. Noget er det, vi heraf kand slutte, at denne antændte Jld og brændende Luft haver ved de underjordiske Gange og Canaler trængt sig fra America til Island, derfra til Norge, Sverige og Tydskland, og endeligen til Portugal, Spanien og Africa, hvor den paa den første Nov. i særdeleshed fremvirkte sin skadelige Virkning; thi her maae mærkes, at i Lisabon og andre Stæder fornåm man intet til Jordstelsbet, førend efter Klokken 10. Formiddag, da vi i Christianssand allerede Klokken 4 om Morgenen fornåm dets første Anstød. En Pige, som bagede i en Riobmands Huus, hørde om Morgenen Klokken 4. en stærk Brusen og Suisen, som af et vældigt Regn-Væyr, da dog Himmelen var gandske klar, hvorpaa Bord, Bænker og alt, hvad der fandtes i Brygger-Huuset, begyndte at hoppe og bevæge sig, saa Pigen løb ud af Forfærdelse og meente der var Spøgelse. En residerende Capellan, som boer nær ved Christianssand, opregnede i aleration, og med sin Søn og Pige mærkede samme Brusen og Bevægelse. Paa andre Fleccherse, en stor Insul ved Christianssand, fandtes denne Kystelse end meere hæftig. Ligeledes nogle Miile oppe i Landet, dog uden at aarsage nogen Skade; Men at det ikke af alle blev observeret, skeede en Deel fordi dets Anstød var ikke saa meget stærk, en Deel, det hændte paa den Tid, at de fleste endnu sovode. Men det synderligste, som ved dette Jordstelsb i Norge er at tage i agt, bestaaer derudi, at det meere yttrede sin Virkning i Havet og udi de

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	1 Nov	Lisbon	1755/11/1	13

SOURCE

Spidberg.

færste Bænde, end paa Landet. En Skipper fra Christianssand, Søren Lund, laae og drev med sit Skib 16 eller 18 Miile Sønden for Lindesnes ved det Jydke Riff i stille Vænr, da Søen rundt om Skibet begyndte med Brusen og høye Bølger at reyse sig og toppe sig høyt op i Været; Skibet begyndte at skielve og bære, som hver Plante ville brydes fra hinanden, som gav for Skipper og Folk en stor Alceration; men efter nogle Minuter blev alting stille. En anden Skipper herfra, Lars Davidsen, laae med sit Skib for Anker ved Stavanger, hvor han og fornam til samme Havets hæftige Bevægelse, der nær havde kastet hans Skib paa Stranden, hvilket og andre Skibe er vedersfaret, baade ved Lisbon og Holland, som adskillige Relationer har givet tilkiende. Men det mærkbærdigste og mest usædvanlig er dette, at Jordskielvet har og hitret sin Bevægelse i mange færste Søer og stillestaaende Bænde, hvorom jeg efterfølgende sandfærdige Beretninger har kundet indhænde: 3 Miile Vesten for Christianssand findes et stort Bænde mellem Mandal og Hartmark-Anner, kaldet Dybe-Bænde (fordi det paa nogle Stæder hæver en utrolig Døbhed) derudi begyndte mod Klokken 10. Bænde at oprense sig, som de allerstørste Bølger i Havet, og med en hæftig Brusen flød ind over Landet, som dog strax faldt tilbage igjen til sin sædvanlig Stæd. Længer Væst udi Lindals Præstegjæld findes et andet stort Bænde, kaldet Tare-Bænde, paa samme Tid begyndte og Bænde med en forfærdelig Brusen at opbære sig, og opløstede fra Bønden meget store Træer, som mange Aar havde ligget der i Mudderet, og opkastede dem paa Landet: Hvad Bænde og Bræmme der fandtes fast bundne, bleve løstevne og førte langt ind paa Landet. Udi Biellands Sogn, 4 Miile Norden for Christianssand, findes et meget stort og dybt Bænde, Øre-Bænde kaldet, der blev mærket, at da en Pige skulle gaae hen at hente Bænde, var Søen saa udfaldet, at hun stod med Forundring at betænke, hvor Bænde var afblevet, da hun den allerhæddeste Sommer a'drig havde seet Bænde saa fortørret og foruimsket, men just i det samme kom Bænde tilbage med saadan Hæftighed, at hun maatte kaste sin Bøtte, og med Nød sit retireret sig længer ind paa Landet, og her blev slæede mange gamle og store Træer med sine Græne og mange nedsmuktne Sommer-Stokker, som mange Aar havde ligget paa Bønden, opløstede, og paa Bønden indkastede. Nogle Miile Vesten for Christiania ved Ringeriget findes et anseeligt Bænde, af nogle Milles Størhed, Holsfjorden kaldet, da en Kvinde skulle gaae did at hente Bænde, var det og mange Aen vlet fra sin Strandbreed, og da hun ville paa nogle Græne gaae længer ud at fylde hendes Bænde-Spand, kom Bænde fremmende med saa stor Magt tilbage, at hun med allerstørste Hastighed maatte kaste Spanden, og retirere sig tilbage, at hun en af Bænde skulle udskylles, i det samme kom en stor Bænde sejlende med tvende Mænd udi, som usformodentligen bleve omringede med høye og brusende Bølger, de saae, at Bænde strax hos, som af en fontain blev kastet gandske højt i Været, og i det samme bleve de bære en blaa Damp, der som en Pyramide stigede højt op i Luften, der antændte deres Sejl, og mestendeel forbrændte det, og det overblevne af Sejlet fandtes at være gult, saavel som og deres Klæder,

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	1 Nov	Lisbon	1755/11/1	14

SOURCE

Spiderg.

da de af Frygt lastede sig ned paa Bunden af Baaden, alle andre Baade og Jagter bleve løsrevet, og fløede langt ind paa Landet, Tømmer-Flaader bleve sønderrevne, og mange store Tømmer Stokke stode perpendiculariter op og ned i Vandet. At Vandenes Urolighed er og fornummet ved Scheen og Laurvigen og i Tellemarfen, har vi seet af Aviserne. Ikke mindre Bevægelse har man og mærket i den store Femmund-Søe, der er 12 Milie lang, og ligger højt til Fjelds imellem Trundhiems Stift, Herdalen og Sverrige, saavel som og i den store Dale-Elf der af udflyder, og falder forbi Fahlunds Raabber-Værk igennem Dale-Karlens Egn, som Stokholmske Relationer giver tilkiende; Ja det er venteligt, at denne Jordstøls forunderlige Virkning har vel yttred sig i mange flere Bunde baade i Norge og Sverrig, men enten er den ikke observeret, eller derom ey udgivet nogen Efterretning; Ja det er at beklage, at fast ingen uden Bønder haver seet disse Vandenes Bevægelser, der anseer saadant Nytt allene med Forundring og Forferdelse, uden al Skionsomhed og videre Eftertanke, da man ellers fra fornuftige Mennisker kunde ventet langt flere Omstændigheder og vigtige Observationer.

Nu hvorledes dette Jordstøls herfra haver frænget sig til mangfoldige andre Stæder i Tydskland, Francherige, Portugal, Spanien, Italien, alt til Algier og Barbariet, kand alle Post-Dage sees af Aviserne, og med hvad Hæftighed den har fremvrist sin Virkning, baade paa Landet og udi Vandet, kand i Særdeelighed det ædelagte Lisabon give det kraftigste Vidnesbyrd: Men at det og er mueligt, at et Jordstøls kand forplantes fra eet Stæd til et andet, fra Amboina til Constantinopel, fra Island til Lisabon, synes ikke vanskeligt at beviise. Brændende Bierge (2) findes i alle fire Verdens Deele. At mange af dem har været brændende fast fra Syndflodens Tid, kand ikke nægtes. Plato, Aristoteles, Seneca, Plinius, Margelinus, og fast alle de gamle Philosophi ved at skrive om Aethna, Vesuvio og andre Ild-Bierge, der har brændet mange 100 Aar for deres Tid. Saadanne Ild-Bierge findes ret mange allevegne, hvorpaa Varenius, Kircherus, Nieuventyr (3) giver os et stort Catalogue. At disse brændende Bierge haver nu i sin mange 100 Aar mærkeligen udhulet Jorden, og derudi gjort mange Huler, cavernas, cryptas, canaler, Gange og Abninger fra det eene Ild-Bierg til det andet, er let at bevise af den correspondance, det ene brændende Bierg haver med det andet, saa at naar det ene brænder og med Hæftighed udlaster Ild, Steen og Aske, skeer det og fast paa samme Tid med de andre nærmeste Ild-Bierge. Seneca giver derom Vidnesbyrd og Exempler i sin Tid. (4) Langt mere kand det bekræftes i vore Tider, da disse underjordiske Ild nu siden i 1700 Aar haver fortsat og udpiet sine Canaler og Gange, hvorom kand findes Stadfæstelse og adskillige Exempler hos Kircherum, Schottum, Sturmium, Nieuventyr (5) og mange andre. I Særdeelighed haver jeg givet agt paa den Relation; den meget lærde curieuse Sicilianske Munk Sylvius Boeccone (6) ha-

(2) Montés Ignivomi v. Vulcani.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	1 Nov	Lisbon	1755/11/1	15

SOURCE

Spidberg.

(3) Virenius Geograph. Lib. I. Kircherus Mund. Subt. Tom. I. Lib. II. Nieuwen-
gat. Beschouwingen der Werelt Contempt. XXII. 248. Pag. 507. seq.

(4) Seneca Natural. Quæst. Libr. VI. Cap. 14. & 15.

(5) Ash. Kircherus Mund. Subt. Tom. I. Lib. II. Schottus Phys. curios. Sturmhus Phys.
Elect. Tom. II. Cap. II. Pag. 283. Nieuwenyct loc. cit. §. 20. Pag. 510.

(6) haver givet os i sin Beskrivelse over det forfærdelige og skade-
lige Jordstælv i Sicilia, der ødelagde den 9 og 13 Januarii 1693 mere
end 700 Kirker, 250 Kloster, 49 Stæder og Dorper, og 93000 Men-
nisker, der af Jorden bleve opslugede, og under Ruinerne thielslag-
ne; neml. at samme Tiid Vena udbrød med sin forfærdelige Ild,
og gandske Strømme af smelted Steen; da kom tillige med Vesu-
vius, Trombolt, ja det som mere er, Hecla paa Island i en
forfærdelig Brand, saa de paa Island i nogle Seculis en haver fø-
led til saa stærkt Jordstælv. Ja nærværende Tiids Jordstælv
stadsfæker det samme. Det var kun saa Dage imellem, at Jord-
stælvet begyndte i Ambolina; og udbrød igien ved Constantinopel,
og Cairo i Egypten. Det var paa samme Dag den 1 Novembr.
Jordstælvet udviste sine Kræfter i Norge, Sverrig, Finland,
Tyskland, Schweitzerland, Portugal, Spanien og Italien,
og siden i Africa; alt til de osoriske og canariske Eylander, da det
gandske nyligen tilforn var begyndt paa Island og udi Nord-
America, i som alle overeenstemmende Relationer giver tilkiende;
hvilket alt med mangfoldige Exempler af Auctoribus kunde bevises,
om jeg ikke ville undsige Vitiositighed. Endeligen er det værd at
eftertænke, hvorfors dette Jordstælv har haft den besynderlige, rare
og usædvanlige Egenkab, at det en allene haver fremvist sine Kræf-
ter paa Landet, men endog udi Havet og de fleste ferske Vandse og
Soer, ja udi Norge, Sverrig og Finland haft kun en ringe Be-
vægelse paa Landet, men i Vandet den allerstørste.

Alle Physici i denne Tiid, ere fast derudi overeenstemmende:
at Jordstælvet i Almindelighed er intet andet, end en Ild, der an-
tændes af de sulphuriske, Nitreuses og Bitumineuses Particler og
Materier, der findes i Jordens og Biergenes Aarer og cavernis.
Disse cavernæ, Huler og tomme Stæder i Jorden, ere fulde af Luft;
Denne Luft bliver af antændt Ild Materie opløst, og sat i en hæf-
tig Bevægelse, udvider sig gandske meget, og behøver langt større
Rum og Spatium, end den havde tilforn; alt saa maae den med Be-
vægt

O 2

vægt

(6) Sylvii Boecconis curieuse Anmärkungen über natürliche Dinge observ. VI. VII.
VIII. p. 14. seq.

vægt fremtrænge sig og udtrænge sig, hvor den fand, støder an mod
Biergene og Crustam terræ med Magt, hvorved Jorden og
Biergene bliver opløstede, som ved deres Tungthed falder tilbage;
Herved bevæges Huse, Bygninger, og alt hvad, som findes paa
Jorden, og gandske nedbrydes, naar Jordstælvets Anstød er meget
hæftigt; Det kommer mig for, som naar man sætter paa et Bord
Glas, The Kopper og andre Ting: Giver man et stærkt Slag un-
der Bordet, da maae alle Ting paa Bordet bevæge sig, men vil man
give et meget haardt og vældigt Slag, da maae det altsammen hop-

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	1 Nov	Lisbon	1755/11/1	16

SOURCE

Spidberg.

pe høyt i Beyret, nedfalde og brydes i Stykker. Saadanne haarde Stød giver og den antændte Luft under Jordens Crustam, der land hærde, optrænger sig over 100 Milie af Jordens Afgrænd. Paa Harocko ved Amboina folede de 60 saadanne Stød paa een Dag, som forhen er anført: Boccone l. c. fortæller, at naar disse haarde Stød skeede i det Sicilianske Jordskiels, da var det umættigt, at noget Menneske kunde blive staaende, men maatte nedfalde til Jorden: Altsaa maae da denne bevægede Jld-Luft stode sig frem, hvor den land, indtil den oinsider finder et beqvem Stød, hvor den land ud-bryde sig, hvor da Jorden, ja Biergene selv maae revne, sprekke i Stykker og give Nabning: Saa det gaaer her med Jordskielbet, liksom med de Miner, der graves under en Fæstning; Naar Krudet antændes, kommer Luften derved i en hæftig Bevægelse, der med Magt maae bryde sig ud, kaster Jorden høyt i Beyret, og nedstyrter de høye og tykkeste Volde og Taarne; Saa vi og her maae observere, det er ikke egentlig Krudet, men den antændte og bevægede Luft, der gjør denne violente Virkning. Jeg mærkede det samme ofte, da jeg som Felts Præst laae ved Røraas Raaber. Vært, at naar de minerede dybt ned i Gruberne, kunde een Miine ikkun af 1 Pund Krud gjøre den Virkning, at den, der stod ikke alt for langt fra Minen, naar den sprang, allene af Luftens Præsning og Bevægelse i de smale Gange, blev nedkæstet til Jorden, og naar man lagde Haanden paa Bierget, kunde man føle, at det gandske Bierg skielvede og bevægede sig: Hvad Under da, naar de antændte Svovels Damper og den bevægede Luft, som i saa stor qvantitet findes i de store Huler og cavernis subterraneis, de maae jo aarsage en hæftig Bevægelse,

naar de med saa stor Magt og i saa stærk Extension anstoder paa Jordens Skorpe eller Crustam, da maae nødvendig Jorden, Biergene og Vandet ryste og bevæge sig. Om den utrolige Kraft og Force den bevægede og indskæmte Luft land have, er at see adskillige Experimenta hos vore eneste Physicos, og jeg her ikke vil anføre; (7) men min dessein er ikke her, at udføre Jordskielvets almindelige Historie, eller beskrive dets particulæres Virkninger, thi det land findes tilstrækkeligen udført hos Aristotelem, Senecam, Kircherum, Schottum, Varenium, Sturmium, Wolffium, Cartesium, da Hamel, Hon. Fabri Kryger og mange andre, men jeg vil ikkun vende mine Tanker til Slutning om dets mærkbærdige Virkning i Norge og Sverrig, og da haver den Bevægelse og Anstød, det haver gjort paa Jorden, ikkun været ringe og af ingen Betydende: Men i Vandenes Indslugelse og hæftige Udkastelse, haver det fremslyst sin største Force, som og haver sat alle i den største Forundring: Hvorover min demonstration bliver denne: Det gandske Norge land ansees, som et eneste Bierg, der begynder ved Lindesnæs, og endes ved Wardehus eller Nord-Capen, og er en Strækning paa 200 Milie; Denne Bierg-Ring eller disse juga montium, haver vel mange Navne, men er dog kun et eneste Bierg, det haver paa mange Stæder en anseelig Høide over Jorden, som strækker sig til $\frac{1}{4}$ ja til $\frac{1}{2}$ Mil op i Luften, alt saa er det at formode, det haver ikke en mindre Strækning og Dybhed under Jorden, og er derforuden et massiv og sammenhengende Bierg, der bestaaer af den haarde Marmor, Flint og graae Steen, som ikke er læt at bry-

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	1 Nov	Lisbon	1755/11/1	17

SOURCE

Spidberg.

de i Syffer, hvorfor man haver Aarsag at slutte: at denne antændte og bevægede underjordiske Luft vel haver anstødt paa dette Norske Bjerg, men dog ikke har haft Magt at sette det udi nogen betydelig Bevægelse eller Rystelse: Hvorfor og herhos maae med Billighed observeres, at omendkiønt vi ofte har haft Jordstølv i Norge, haver jeg dog aldrig hverken hørt eller læst, at det haver været af den Hæftighed, at det nogen Tid har aarsaget nogen ruin eller Skade,

D 3

men

(7) Om den sammendrækte Lufts Kraft i at restituere sig, see Sturmii Phys. Elea. Art. II. Cap. III. & IV. Chr. Wolff, Experiment. Tom. I. Cap. 5. Du Hamel Oper. Phis. Tom. I. III. Cap. 3. Pag. 723. Kryger, Phys. Pag. 319. § 263.

men vel i andre Lande virket de bedrøveligste Hændelser, hvor Bjergene ikke ere saa massive og stærke, som i Norge, og Sverrige; Men ikke desmindre, hvor den antændte Luft er kommen i Bevægelse og Extension, der maae det absolute en Støds udbrude. I Havet og i Vandene haver den ikke fundet saa stærk resistance: Der ere ingen Bjerge over superficiem terræ vel æqvæ, Havets og Vandenes Bund er meget Dyb, Land høende, det Bjerg, der findes under Havets Bund, strækker sig heller ikke saa dybt under Jorden: Alt saa finder da denne bevægede Luft her den beste Lejlighed og beqvæmme Indledning at udtrænge sig, og det uden synderlig resistance. Anførte Phænomena og Observationer bekræfter gandske klarligen det samme. Bore tvende anførte Christiansands Skibe haver foruimmet til denne Havets hæftige Bevægelse og Vandets Opkastelse og Røstning ved det Tydske Riff og Stavanger: Andre Skibe haver mærket det samme ved Lisabon, under Holland, ved Lybeck og andre Stæder, som Aviserne beretter. Hvad Tumult denne udbrudte og opstigende Luft har aarsaget i de færste Bønder og Søer i Norge, Sverrige og Tydskland, er og mærket. Hvorfor Vandet saa hastigen er udfaldet og hastigen kommen tilbage i Bre-Vandet, Hols Fiorden, Femmund-Søen, Lago-Floden ved Cadix, Avignon og andre Stæder, udflyder af samme Aarsag, nemlig: hvor denne antændte sulphuriske Luft har trængt sig op, igiennem Havets Bund, har det nødvendigen aarsaget en stor Åbning, Rist eller Sprække, (rima) som og i store Jordstølv alle Tider er sædvanligt. (8) Hvorom Bocone anfører Exempler i det store Sicilianiske Jordstølv, 1693. hvor Jorden revnede, og fremvulste Sprækker paa et Sted $\frac{1}{2}$ paa et andet Sted 2 Italianiske Mile lange, hvoraf udgik Damp, Svovel-Røg, Vand med en hæslig Stank; Men strax derpaa igjen tilsluttede sig: Denne Jordens Åbning haver da hastigen indsluget Vandet i sig, indtil den er fyldt, hvorved nødvendigen det øvrige Vand i Søen eller Havet er mærkeligen formindsket, og udfaldet fra sin ordinære Strandbred, men saa snart denne antændte Luft og Damp

(8) Sylvius Bocone Anmættelse observ. VI. Pag. 121. 117. seq. Dette beskrives og ved Exempler af Seneca Nat. Quest. Lib. VI. Varenio Geog. Lib. I. Cap. 10. Sturmio Phys. Elea. Tom. 2. Pag. 290. Kircherus Mund. Subterr. Tom. I. Lib. 2. &c.

Damp haver gjort sin Effect, og udtrængt sig af denne Sprække; haver Jorden ved sin egen naturlige Elasticitet og Tungthed igjen tilsluttet sig, og altsaa med Magt igjen udtrykt det indslugede Vand;

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	1 Nov	Lisbon	1755/11/1	18

SOURCE

Spidberg.

paa somme Stæder, som af en Fontain kastet det høyt i Veyret, og derved aarsaget, at Vandet meget hastigen har trængt sig til Vandbredden, ja gaaet langt over den, indtil den omsidder har igien opnaaet sit æquilibrium. Boccone (9) skriver: at Vandet i Sicilien blev ofte igiennem disse Sprækker kastet 12 til 15 Alne i Veyret. Ved Syracusa udsaldt det saa hastigen, at Skibene laae tørre, og strax kom tilbage med den Hæftighed, at det overskyllede Vandet, og aarsagede stor Skade. Alt dette haver vi og observeret i nærværende Jordstæls, hvor Vandet ikke allene meget hastigen er indsluget, men og hastigen kommet tilbage, steget høyt i Veyret, frembrudt i store Bølger med megen Brus og Gusen, hvilket er aarsaget, en allene ved Vandets hæftige og hastige Udtryffelse af Jorden, men og formædlest de antændte Jld og Svovel Damp, det har ført med sig, der og i Hols-fjorden saaes, som en blaa Damp, og antændte Vaadens Seyl: Derfornden naar et gloende Jern stikkes i kaaldt Vand, aarsager det en stærk Brus: De igiennem Vandet opstigende Damp ere et antændt og gloende Svovel og bitumen, og maatte altsaa nødvendigen føre med sig en allene Brus, men og en hæslig Stank, som paa atskillige Stæder efter Aviserne er observeret, hvilket ydermere ved andre Jordstæls Historier og Observationer kunde stadfæstes, men for af undsne Bittelstighed, maae dette være nok, og vil altsaa slutte med en tredobbel Observation.

Først, at dette Jordstæls haver uden Tvil været det største og almindeligste, som vores Jord-Klode nogen Tid haver følet; Vel har vi Eximpler, at mange Jordstæls haver aarsaget megen stor Skade. Udi Keyser Tiberii Tid blev paa een gang 12 Stæder en allene omka-stede, men og af Jorden opslugede udi Asia, som Seneca, Plinius og Tacitus fortæller. Det er kun en kort Tid siden, at Lima, Hoved-Staden i Peru, ved et Jordstæls aldeles nedfald og undergik: Ja en allene Scurmius (10) men og mange historici fremfører om saadanne Stæder.

(9) Boccone Lcit. Pag 140. Vide etiam Senecam c. 1. Scurmii loc. alligat.

(10.) Joh. Christ. Scurmius Phys. Elect. Tom. 2. Sect. I. Cap. II.

Stadelige Jordstæls utallige Eximpler: Men om saadant universal Jordstæls, der fast paa een Tid fremvulste sig i alle 4 Verdens Parter, er vel ingenstæds noget Exempel at finde.

Den anden Observation uddrages af den første, nemlig, at den underjordiske Jld haver saaledes udhuilet Jorden, og alle vegne gjort sig Abninger, at fast alle brændende Bierge i den gandske Verden haver nu omstunder Communication med hinanden, saa at naar een kommer til at brænde, bliver dens Jld og antændte og bevægede Luft ved de underjordiske Canaler fremtrængte til et andet Jld-Biurg, og saa fremdeles: Undervejs antreffer denne Jld nye Værelse og Gange der ere opfyldte med sulphure, nitro, bitumine og andre inflamable Materier, der hastigen bliver antændt, som flutte Miner under Jorden, hvor da den antændte Luft maae dilateres, og udbrede sig i disse cavernis terræ, og med Ragi sege at udtrænge sig i almindelighed Jordens Skorpe, hvorved saa hæftige Bevægelser aarsages paa Jorden; Vel kand ikke nægtes, at jo saadan bitumeneus Materie kand selv antænde sig i sin beqvemne mixtion, som det skeer med Lemild i Lufsten, og hvorom Lemmeri Boerhaave, Neuman, Boccone og andre Chymici haver meddeelt os atskillige experimenter: Men at just denne Materie skulle paa eengang og paa saa mange adskillige Stæder antænde sig selv, er ikke troeligt: men en antændt Jld spier med en fast ubegribelig Hæftighed fra et Stæd til et andet, som ovenskrevne i Novembr. haver viist os.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	1 Nov	Lisbon	1755/11/1	19

SOURCE

Spidberg.

Den tredje Observation dette Jordstøt har givet os, er det særdeles milde og varme Væjr, der har continueret i disse 4 Maanedet Novembr. Decembr. Jan. og Februario, da vi veed af ingen Vinter eller Sne at sige, men Regn, Slud, Taae, og hæftige Stormvinde har continueret, saa at nu i Februario begynder Marken at blive grøn, og Træerne at udbryde i Knopper, og adskillige Havs-Urter at opkomme. Samme varme Væjr har de i Sverrige, Sindland, Francherige &c. som Aviserne melder: Hvortil ingen anden Marsag Land være, end denne: at de underjordiske heede effluvia ere optrængte ialennem Jorden i vores Atmosphæra, hvor den haver smeltet og dissiperet alle de Is og Sne-particuler, hvormed vores Luft alle andre Vinter-Maaneder plejer at være opfyldt, og aarsager os den sædvanlige Vinter-Kuld; Men som det fornemmes, at Jordstøtet endnu continuerer paa adskillige Stæder, opkommer endnu flere saadanne effluvia og exhalationes calidæ & igneæ, der smelter Is og Sne-particuler, og gjør dem til en raad Damp og Taae, hvoraf og disse hæftige Stormvinde har deres Oprindelse. Men jeg vil slutte med de bekvemste Ord, hvormed den behagelige Seneca vil betage os den Jorfrækkelse, Jordstøttem gemmenligen følger med sig: Nobis ignorantibus, verum omnia terribilia sunt, utpote quorum metum raritas augeat. Levius accidunt familiaria, ex insolito formido est major. Quare autem quidquam nobis insolitum est? Quia naturam oculis, non ratione comprehendimus.

Christianland
d: 4 Martii 1756.

Jens Christian Spidberg.

Din

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR DAY/MONTH LOCATION
1755 1 Nov Lisbon

CODE PAGE
1755/11/1 20

SOURCE

Kgl. Sv.
Vet. Acc.
Handl.
1755.

SAMMANDRAG,

Af några inkomna berättelser, om de ovanliga rörelser i vattnen, som på de skilliga ställen här i Riket blifvit märkte, den 1 November, innevarande år.

Detta Phénomene, som man på många orter utomlands blifvit varse, och som der, besynnerligen i Portugal, Spanien och på Afriska kusterna, varit beledsagadt af Jordbävningar och vattuvattusludd med bedröfveliga påföljdery, har jämväl på

några ställen här i Riket, samma dag och tima, låtit sig märka. Den upmärksamhet det förtjänat hos de Naturkunniga, förhåller Kongl. Vetenskaps Akademien, at här meddela de berättelser derom, som dels til Akademien sjelf, dels til Stats-Secretären, Öfver-Post-Directeuren och Comthenduren af Kongl. Norrtjerne Orden, Herr KLEIN-KOWSTRÖM, af trovärdiga Män blifvit insände, och huru ofullkomliga de til en del kunna vara.

Academiens Ledamot, Herr Professor LÄCHE, berättar genom bref af d. 7 December, at man i Åbo, som löper genom Åbo Stad i Finland, blifvit varse en ovanlig rörelse i vattnet. Ibland andra har Hofrätts-Rådet, Herr LOSTIERNA varit ett åsyna vittne dertil, hvars egen berättelse derom så lyder: När jag, All Helgona-Dag eller den 1 November sittede, vid pås klockan 12, kom ifrån Högskolan, och ingått i mitt hus, hörde jag strax derpå et ovanligt brusande i Åen, samt et brakande af isen, som natten förut lagt sig vid stranden, hvaraf jag tog mig anledning, at se ut genom fönstret; då jag blef varse besynnerliga svall, som slog emot stranden, å den sidan som mitt hus står, ehuru det var helt stilla och lugnt väder. Detta föranlät mig at gå ut på stranden eller å-backen, at närmare efterse, hvad det skulle vara; då jag blef varse, icke särdeles långt ifrån stranden, en besynnerlig vattuvirvel, af 5 eller 6 alnars bredd, som med nog håfthet förorsakade de synbara svallen, och upkastade ifrån Å-botten en myckenhet Spånor, mindre trån och annat rak, och uprörde vattnet, at det var helt ler-tjockt. Detta varade vid pås 7 eller 8 minuter. Eljest

tycktes vattnet nu stå högre, än om morgonen förut, det jag tyckte mig kunna se på en fisk-sump, som ligger i Åen utan för mina fönster. Detsamma ovanliga vattusvall åskådades äfven af afledne Regements-Skrifvaren ULNERS äldre Son, som äfven då kom ifrån Kyrkan, och stannade under mitt hus vid samma tillfälle.

Herr Handelsman BAER, som ock bor vid Åen, men inemot 500 steg eller alnar högre upp än Herr Hofrätts-Rådet LOSTIERNA, blef äfven sådant varse, tillika med Tullförvaltaren Herr CALOANDER, som bägge, jag vet ej i hvad afseende, kommo at se ut af fönstret. De observerade allenast at vatnet steg 4 eller 6 alnar up för

branta å-backen och föll strax ut igen, med hvilket ömsfande, stigande och fallande det continuerade en half fjerdedels tima eller längre, och hade väl saktat sig, men ej aldeles uphört, då de satte sig til bords. De märkte under detta ingen jord-skakning, såsom icke eller Hofrätts-Rådet, men när de vände igen at se härpå, tyckte de, at alla objecta gingo in gyrum, lika som hade de varit vimmerkantige i hufvudet. På våra Aerometrisk Instrumenter har man ingen särdeles ändring observerat.

Bref ifrån Fahlun af den 20 November, förmåla, at sittede All Helgona-Dag, vid middagstiden, eller då Guds-tjänsten slöts i Torfångs Kyrka i Dalarna, som ligger allenast en och en half mil i syd-vest ifrån Fahlun; skedde uti Dal-ålfven, som löper nära vid Kyrken, den ovanliga och håfthiga rörelse i vatnet, at ändock det var helt stilla och lugnt väder, vatnet några gånger, i största hast, svallade med buller och gny, til 5 eller 6 alnar

nar länge upp på stranden, och föll åter lika hastigt tillbaka. Derigenom skedde, at icke allenast båtarna, som på båda sidor om ålfven stodo långt updragne, och en del fästade, sletos lösa och flöt ut, utan ock Färje-karlens stora Pråm, som stod fästad med en stadig järn-kådja, lossnade, på det sättet, at kådjan slets utaf. Så mycket man kunnat inhämta om denna besynnerliga händelse, af dem, som varit hemma från Kyrkan, neder vid ålfven, skal denna ovanliga vatturörelse påstått allenast några minuter, och sträckt sig et stycke uppföre at Tuna Socken, samt äfven et stycke utföre.

På samma stund och tima, har en dylik vatturörelse förmärkts uti en insjö der i Socknen: som ligger vid Milsbo Byn, vid pås en half mil ifrån Kyrkan, och ej har någon communication med ålfven. Derom har man utaf dem, som då varit hemma, fått denna berättelsen, at vatnet i Sjön, med et förkräckeligt dån och buller, i hast svallat up på landet, och den vid stränderna nysslagda isen sönderbrakat. I de öfriga vatnen här omkring, har ingen blifvit et sådant falllynt, om ej aldeles ovanligt vattusvalande och svalande varse, men at något sådant sig, på samma dag och stund, uti nästbelägna Vika Socken tildragit, har man af en och annan hördt berättas.

Likaledes berättas ifrån Smogefunds gränse Tull i Wermland, genom skrifvelle af d. 9. Nov at den 1 November, som var All Helgona dag, sig tildragit, vid pås kl. 11. förmiddagen, at vid det Sjön Foxen med Sjön stora Lee var stilla och lugn, så at vatnet gaf glants emot Solen, började i Smogefunden (som sträcka sig nästan en fjerdedels våg emellan Sjöarne) först vattnet i lugnet skälva och darra, sedan kasta sig i til 6 alnar up på Landet med et ständigt arbetande och fräsande. Hvarje forsande å landet kunde påstå 2 til 3 minuter tillika, innan vatnet gick tillbaka, ta-

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	1 Nov	Lisbon	1755/11/1	21

SOURCE

Kgl. Sv.
Vet. Acc.
Handl.
1755.

gande med sig båtar, som voro på landet updrag-
ne, jämte Stubbbar och Spånor med små sten, så
at der som bratta bång vid sjökanten voro, kunde
man se Forsen spela uppå bergen, 3 til 4 alnar, så-
som en Qvarnfors. I västra Sunden; hvarestuti Sjö-
botten är en myckenhet af Sjö-vrak och ofanteli-
gen itora trån, som fallit af skogen och legat i mån-
ga år, blefvo de vid samma tilfalle omvände och
til landet närmare afförde, jemte det at ryske-och
fiske-gårdar, med fiske-vasar flytt sig til andra
ställen lång väg. Undertiden syntes uppå vatnet
itora och små virflar, som spelade omkring, hvil-
ka en del kunde ses til en aln djupa och de stör-
sta til en alns vidd. Det hände sig ock, medan det-
ta påstod, at en gammal Hustru, som med sin Dotter
kom roendes med en båt igenom västra små-sun-
den, blef varse, at vatnet forsade högt uppå
Bergen, så at de med stor häpenhet sökte kom-
ma derifrån til östra sunden, ty at begifva sig til
lands var icke rådeligt: när de så vida avan-
cerat med roende til en vik, hvarest en ingång
är til stora östra sundet, som var deras vanliga
väg, fingo de se at botnen derstädes förut var
utan vatten. I råddhågan vände de om til at sö-
ka en annan väg, dock med stor fara, så at virf-
lar började forsa och svalla å båda sidor om bå-
ten och ville med magt trycka båten under vat-
net, då fingo de se, at all ting i Sjöbotten var
i rörelse och et tåmmeligt gny och brakande vid

landen. Omfider kommo de med möda der-
ifrån. I lika måtto är berättat, at uti en Sjö i
Norige, Hemen kallad, som är belägen 3 mil
härifrån, har under samma tid et slikt brusande
och svallande blifvit förmärkt, at vattnet högt sig
6 alnar på landet, hvilket de resande förnupmit
med stor rådhåga. Här kunde intet annat ses
och finnas, än när vattnet forsade på landet, gaf
Jorden sig uppån, men när vattnet gick tillbaka,
gat Jorden sig up igen. Detta continuerade til
kl. 1 efter middagen i 2:ne runda timar, då det
uphörde.

I Götha Alf, som rinnet uti Sjön Vennern
ned til Gøtheborg, skal ock en dylik ovanlig rö-
relse i vattnet samma dag och tid hafva blifvit för-
spord, så at de til Säg-bläckarnas förvar gjorde
Bomar och dervid nedslagne Palar blifvit upryck-
te och Bläckarna af Strömen bärtförde. På en
Holme är en båt kastad up på landet, och hos en
strand-sittare, som bor på et låg-ländt ställe, har
vattnet så upstigit, at det gått in i husen.

Vid Alingsås i Væster-Göthland, uti Sjön
Mjörn, skal ock samma dag om middagen, en
ganika stark rörelse i vattnet hafva blifvit förspord,
hvilken förkingrat en sammanlagen Timmer-flot-
ta, stock från stock, men eljest ingen skada til-
fogat.

Desutan hafva ock andre, på flera särskilda
ställen i Riket, sedan dessa vattu-båfningar genom
Post-Tidningarne blifvit bekante, påmint sig, at

de samma dag, hvar på sin ort, sedt något dylikt,
hvarpå de likväl icke gifvit någon lärdeles akt-
ning.

Det är til märkande, at emellan Portugal och
Sverige är in emot två timars middags-skilnad, så
at, när klockan är allenaft 10 i Lisbon, är här
redan middag: hvaraf kan slutas, at rörelserna här
tildragit sig nästan samma stund, som i Portugal.

Kongl. Danske Justitie Rådet, Herr LANGE-
BEK, har genom bref ifrån Köpenhamn af d. 16 De-
cember, meddelat Academien följande utdrag af et
bref ifrån Herr Cancellie Rådet DEICHMAN i
Norige, daterat Porsgrund d. 3. Decembr. Den
ovanliga rörelse i vattnet, som man i Holland och
Tyskland, den 1. Novembr. blifvit varse, märktes
ock här vid Porsgrund samma dag och tima, men
utan at de här förorsakade någon synnerlig upmärk-
samhet, emedan det ofta händer, at man i hafsvi-
kar ser sådana rörelser, fast än ingen storm eller
vind är på färde. Trovärdige Sjömän berättat, at
hafvet blir ofta i hast och i stilla lugnet, så up-
rördt, at skepp som legat til ankars, mist deras
tog och ankare, hvilket de kalla vatten-skalf. Men
at i öfre Telemarken, Vestma-hjäl, uti Laurdals och
Videsjö socknar, som ligga långt från hafvet, vattnet
på samma sätt varit den dagen oroligt, förtjenar för-
undran. Kyrko-folket, som stod på Kyrkovallen,
sågo med bestörtning, at båtar och prämar rycktes i-
från landet, och at vatnet steg up på Sjö-stran-
den så högt, at stora stenar, som eljest ligga på
torra landet, deraf öfversvämmades, hvilket på-
stod öfver en timas tid. De som voro på sjön,
hade möda at komma til lands, för vattnets häfti-
ga och oordentliga rörelfers skull, fast än hvar-
ken någon storm, mindre någon Jordbåfning för-
spordes. Dessa insjöar ligga mycket högre än haf-
vet, och finnas många höga vattufall uti de bäc-
kar, som rinna der uti i hafvet.

Herr LANGEBEK bifogar utdrag af et bref,
ifrån Sysselmannen i Thingö syssel, Nord-ost på Is-
land, Herr JON BENDIXEN, daterat d. 16 Sept.
1755, så lydande: Nästledne vinter var här, efter
önskan, godt in til midt uti April Månad, då vi
finge målt ständigt oväder med snö och frost, alt
til Junii Månad. Sedan var här regn och långva-
rig våta; hvaraf höet på ångarna förskändes. Nu
på en veckas tid hafve vi haft känning af Jord-skalf,
som i början voro så häftige, at 13 gårdar omkring
Hulevigs hamn deraf förstördes. Kram-bodarna
vid Hulevig tillika med de öfriga husen, blefvo
flyttade några tum ifrån deras gamla ställen, och
en del af kram-varorna fördärvades, i det Fastagerne
ramlade omkring golfven och söndestörte hvaran-
dra. Jorden omkring bemalte tract; är på män-
ga ställen sprucken; at man noga måste se sig fö-
re på vägarna. Bäckar, som tillföre haft klart
vatten, föra det nu helt grumligt och orent. Dock
är ej spordt, at någon människa blifvit skadad:

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	13 Dec	Skarstad/Levene	1755/12/13	1

SOURCE

Kjellén.

66. (?) —, dec. 13. Skarstad, Levene m. fl.; möjligen tordön.
Sid. (s. 112, jfr s. 146).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	16-18 Dec	Skellefteå	1755/12/16	1

SOURCE

Kjellén.

55. Den 16 och 18 december; Skellefteå socken.
HÖLPHERS V, 114 n. i. Tyckes äfven hafva förnummits i
Luleå enl. n. i till s. 155 ibm.

67. —, dec. 16 och 18. Skellefteå (och möjligen Luleå).
2 stötar. Kj.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	24 Dec	Sollefteå, Ytterlännäs	1755/12/24	1

SOURCE

Kjellén.

68. —, dec. 24, kl. 10 e m., samt 26/27. Sollefteå, Ytter-
lännäs. S.V. Sid.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	25 Dec	Löfånger	1755/12/25	1

SOURCE

Kjellén.

69. —, dec. 25, kl. 1 f. m. Löfånger. Sid.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1755	28 Dec	Frillesås	1755/12/28	1

SOURCE

Kjellén.

70. —, dec. 28, kl. 9—10 e. m. Frillesås. S. Sid.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1756	Jan	Dalécarlie	1756/1	1
1756. Janvier, dans la Dalécarlie, quelques nouvelles secousses (<i>Gaz. de France</i>, 28 fév. 1756).				

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1756	11 Feb	Gestrikland	1756/2/11	1

SOURCE

Kjellén.

1756.

56. Den 11 februari; Valbo socken i Gestrikland.

»Af Posttidningen n:r 26, 1756, inhämtas att en jordbävning
då kännts vid S sidan¹ af socknen den 11 febr.»

HÖLPHERS, Gestrikland (1793) s. 100 n.

¹ Synes alltså hafva fallit utanför Geflesandstenens område.

71. (?) 1756, febr. 11, morgonen, och kl. 8 e. m. Valbo (i Gäst-
rikland). 2 lokala dån, möjligen meteorfall. Kj.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1756	Feb/March	Rondhelem	1756/2	1

SOURCE

Perrey.

—Fin de février, à Rondhelem, à vingt lieues de Drontheim, une montagne très-haute s'est écroulée, et par cet affaissement le cours d'une très-grande rivière a été interrompu : il s'en est suivi une inondation (*Gaz. de Fr.*, 10 avril 1756).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1756	Feb/March	Rondhelem	1756/2	2

SOURCE

Chronik,
p.462.

— Im März, ereignet sich zu Rondhelem, zwanzig Lieues von Dronthelm in Norwegen, ein Bergfall 4).

4) Coll. acad. T. VI. S. 648.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1756	25 Aug	Stafnäs	1756/8/25	1

SOURCE

Kjellén.

72. —, aug. 25, kl. 1/25 e. m. Stafnäs (vid Glafs fjorden).
N. Sid.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1756	27 Dec	Landvätter	1756/12/27	1

SOURCE

Kjellén.

73. —, dec. 27, kl. 12 midd. Landvätter (Göteborgstrak-
ten). N.O. Sid.

Scandinavian Earthquake Archive

SOURCE

Perrey.

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1757	4 Feb	Ansto/Aggerschow	1757/2/4	1
1757. 4 février, à Ansto et Aggerschow, deux secousses précédées et accompagnées de bruits souterrains. Des sifflements analogues avaient été entendus les 1er, 22, 23, 24 et 25 janvier (<i>Gaz. de Fr.</i>, 12 mars 1757; <i>Journ. encycl.</i>, mars 1757).				

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1757	16 June	Färila	1757/6/16	1

SOURCE

Kjellén.

[74.] 1757, juni 16. Färila, Ljusdal och Medelpad, sekundärt från S. Norge. Sid. s. 148.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1757	13 Oct	Torneå	1757/10/13	1

SOURCE

Perrey.

—13 octobre, tremblement à Torneå (von Hoff, d'a-
près Cotte).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1757	13 Oct	Torneå	1757/10/13	1

SOURCE

Chronik,
p.466.

1757, am 13. October. Erdbeben zu Torneå in Both-
nien bei Eintritt des Vollmondes 1).

1) Cotte im Journal de Physique T. LXV. S. 331.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1757	27 Nov	Torneå	1757/11/27	1

SOURCE

Kjellén.

Renqvist.

75. —, nov. 27, kl. 6—7 f. m. Piteå, Luleå, Torneå. Kj., Sid.

25. 1757. XI 27, kl. 7—8, Karlö, Torneå.

»Den 1sta Advent eller den 27 November, klockan emellan 7. och 8 förr middagen tilldrog sig vid denna församling en Jordbäfning ifrån W. Åt O., så stor att gälftiljorna i några gårdar rördes» (E. J. FROSTERUS, Beskrifning öfver Carlö socken 1815, Bilag, MS i Nationalmuseum).

Reminiscens i Torneå vid nr. 40, 1780: »Vi hafva i Torne Stad ej märkt Jordbäfning sedan År 1757 d. 27 November, eller på 23 År; äfven samma tid på dygnet, eller om morgonen; och jemväl i Fullmånen» (Inr. Tids. 1780, nr. 87).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1757	30 Nov	Ingå	1757/11/30	1
26. 1757. XI. 30, Ingå. »Maantärähdyk Inkoossa» (S. G. HELMGREN, Suomalaisia Päivätapahtu- mia, Jyväskylä 1895).				

SOURCE

Rengvist.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1757	Dec	Luleå	1757/12	1

SOURCE

Kjellén.

1757.

57: *December månad; Luleå socken.*

HÖLPHERS, V, 155 n. i.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1757	16 Dec	N. Hälsingland	1757/12/16	1

SOURCE

Kjellén.

76. —, dec. 16, kl. 5—6 f. m. N. Hälsingland. O. Sid.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION
1758	24 Feb	Kölen

CODE	PAGE
1758/2/24	1

SOURCE

Kjellén.

77. 1758, febr. 24, kl. 8 f. m. Kölen (nära norska gränsen vid Charlottenberg). S. Sid.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1758	13 Aug	Hernösand	1758/8/13	1
1758. 58. <i>Den 13 augusti; trakten af Hernösand.</i> HÖLERNES IV, 48 n. f. 78. —, aug. 13. Hernösandstrakten. Kj.				

SOURCE

Kjellén.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1758	6 Dec	Kola	1758/12/6	1

SOURCE

Perrey.

1758. 6 décembre, à Kola, sur les côtes de la mer Blanche et aux environs, tremblement de terre considérable; en même temps survint un gros ouragan qui renversa plusieurs maisons, et s'étendit jusqu'à Archangel; le tremblement n'y parvint pas. La durée de l'un et de l'autre a été de trois heures, selon les uns, et de demi-heure seulement, selon d'autres (*Coll. acad.*, t. VI).

Renqvist.

27. 1758. XII. 6, Kola och omnejd.

«6 décembre, à Kola, sur les côtes de la mer Blanche et environs, tremblement de terre considérable; en même temps survint un gros ouragan qui renversa plusieurs maisons, et s'étendit jusqu'à Archangel; le tremblement n'y parvint pas. La durée de l'un et de l'autre a été de trois heures, selon les uns, et de demi-heure seulement, selon d'autres» (PERREY, *son citerat Coll. Acad.*, t. VI).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1758	6 Dec	Kola	1758/12/6	2
— am 6. December. Heftiges Erdheben in Lap- land und in den Russischen Provinzen längs dem Weissen Meere bei Kola u. s. w. *). 6) Abb. d. Acad. v. Stockholm. 1759. Teutsche Uebers. S. 221. — Coll. acad. S. 648.				

SOURCE

Chronik,
p.467.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1758	10 Dec	Vansättra	1758/12/10	1
79. (?) —, dec. 10, morg. Vansättra by i Söderala; sannolikt samma händelse, som hos Sid. s. 134 omtalas som meteor. Sid.				

SOURCE

Kjellén.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1758	31 Dec	Lapland	1758/12/31	1
SOURCE				
Keilhau.	1758. Jordstjælv i Lapland (v. Hoff, l. c., II, P. 404).			
Perrey.	—31 décembre, vers onze heures et demie du soir, en Laponie, bruit souterrain suivi de deux secousses (Coll. acad., t. XI, p. 13). Von Hoff (Hist. des changements..., t. II, p. 404) cite un tremblement en Laponie cette année (K.).			
Kjellén.	Den 31 december; Kemi lappmark m. m. På själfva nyårsnatten, vid öfver 20° köld, hördes i Utsjoki prestgård tre gånger underjordiska dån, förbundna med smällar, så starka att alla sovande vaknade; isynnerhet förfärades de vid kyrkan församlade lapparne, som aldrig förut märkt något dylikt. En lappman uppgaf sig hafva sett ljungeld på himlen under dån. Stötarna tycktes gå från SV till NO. Dagen efter befunns marken remsad på många ställen. I Karasjoki blef isen i en sjö alldeles söndertrasad; på marknadaplatsen i Enare tyckes skakningen hafva varit svagare, dock stark nog att »bräcka» skorstenen i fogdens stuga. Jordbäfningen ströckte sig icke allenast öfver hela Kemi lappmark, utan ock till Kemi socken samt kanhända ända vidare.» Kyrkoherde H. WEGELIUS i K. V. A. Handl. 1759, ss. 221—232. Det är med anledning af den sistnämnda uppgiften, som jag trott mig böra medtaga detta intressanta och typiska jordskalf från högsta norden äfven i det nuvarande Sveriges seismografi. HÜLPHERS (V: 2, 148 n. d) upptager det också på Torneås räkning. KEILHAU omnämner för år 1758 kort och godt ett »jordskalf i Lappland», efter v. Hoff (s. 94).			
Kolderup.	1758. 31 desember, kl. 10½ em., i Karasjok. (Jordstjælvet hadde adskillig utstrækning i Finland, hvor det merkedes i Utsjoki, Enare, over hele Kimi Lappmark indtil Kimi Socken). St. (Th.).			
Renqvist.	28. 1758. XII. 31, kl. 22 ½. Utsjoki — Enare — Kemi. »Den 31. December sistledet år, var väderleken här i Utsjoki klar och behagelig, alt til kl. 4 efter middagen, med sakta sydlig vind. Kl. 8 för midnatten stod Thermometern 17 gr. men kl. 10 efter midnatten 21 gr. under fryspunkten. Barometern stod hela dagen til 24 Decimaltum, 7 liniers högd. Kl. 4 efter midd. blef himmelen öfver alt ganska töknig, så at man här vid Prästegården, icke kunde se topparne af de Fjäll, som ligga helt nära intil. Inemot kl. half 11 efter middagen, började et stærkt underjordiskt dån at höras, hvilket småningom blef starkare, och tycktes komma närmare. Sedan det påstått ett par minuter, begynte jorden gunga, ungefär som en båt i medelmåttig sjö-gång på vida hafvet. Där under hördes några starka smällar, nära til jordens yta, hvilka förmodeligen härrörde deraf, at den tilfrusna marken remnade. Gungningen påstod i 2 å 3 minuter, och hördes dån.än en stund efter, uti sakta aftagande, til dess det aldeles uphörde. Vid pass 2 minuter därefter, begynte dån.ät.ät at höras, hvarpå fölgde en lika stark och långvarig skakning, som den förra.			

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1758	31 Dec	Lapland	1758/12/31	2

SOURCE

Rengqvist.

Samma natt, kl. half et om morgonen på Nyårs-dagen, hördes än et underjordiskt dån, hvilket likväl icke var så starkt och långvarigt, som de förra; icke heller märktes då någon rörelse eller gungning på sjelfva marken.

Under de tvenne första skakningarna, och äfven litet förut, syntes Norrsken på himmelen (hvilka likväl ej voro nog tydeliga) till sträckningen i från SV. til NO.; varande märkeligt, at näst alla Norrsken, som visat sig i denna vinter, haft samma sträckning. Kl. 11 om natten försvunno så väl Norrskenen som tökniet, och var himmelen sedan alldeles klar.

Ehuru uppmärksam jag var att iakt taga sträckningen af dessa Jordbäfningar, kunde jag likväl icke utröna den med full visshet. Dock tyckte jag, at dåniet och skakningarna gingo ifrån SV. til NO.

En Lappman berättade, at han under Jordbäfningen märkt på himmelen någon eld, som liknat ljungelden; men ehuru noga aktning jag gaf, om något besynnerligt skulle yppa sig på himmelen, blef jag dock ej något sådant varse.

Dagen efter, eller den 1 Januarii, befants marken, där is-gata var, på många ställen rennad.

At de tvänne första skakningarna voro tämmeligen starka, kan deraf slutas, att alle, som hunnit somna, upvaknade med mycken förskräckelse. Folket sprang ut, och befarade, at husen skulle ramla öfver ända. Den förskräckelse, som öfverföll Lapparna, hvilka då voro här vid Kyrkan församlade, kan ej beskrifvas. De hade aldrig tilförene förmärkt någon Jordbäfning, och ganska litet eller intet hört talas därom. De togo til mig sin tillflykt, och om de icke fått någon underrättelse af mig om denna Naturens verkning, hade de säkert fallit på mycket underliga tankar däröfver.

Ut i Carasjoki i Norige, som ligger vid pass 10 mil härifrån, hafva Jordbäfningarna varit så kända, att isen uti en Sjö blifvit alldeles sönderkrossad. Där hafva ock flera skakningar samma natt blifvit kända.

I Enare, som ligger 15 mil här ifrån åt SSO. hafva alle känt de tvänne första skakningarna, dock hafva de där ej varit så starka, som här i Utsjoki. På marknads platsen därstädes, har likväl skorstenen uti Fogdens stuga blifvit bräckt af gungningarna. Jordbäfningen har sträckt sig icke allenast öfver hela Kimi lappmark, utan ock till Kimi socken, samt, kan hända, ända vidare.»

(HENRIC WILHELM LILJUS, berättelse om en Jordbäfning, i Kimi Lappmark. natten emot Nyårs-dagen, innevarande år, jämte Utdrag af Meteorologiska Observationer hållne år 1758 i Utsjoki, K. V. A. H., 1759, p. 229—232.)

1758.

In Utsjoki, Schweden, wurde eine Erschütterung, die sich auch bis nach Norwegen hineinstreckte, bemerkt.

Den 31 December, nachmittags 4 Uhr, wurde plötzlich neblig Wetter. T. $\div 17 - \div 31^{\circ}$, Bar. 24" 7''' dec. Gegen 10 $\frac{1}{2}$ Uhr abends hörte man ein starkes unterirdisches Getöse, was nach und nach stärker wurde und näher zu kommen schien. Als es ein paar Minuten gedauert hatte, begann der Boden »wie ein Kahn bei mässiger See auf offnem Meere zu wippen«. Gleichzeitig wurden nahe unter der Oberfläche des Bodens einige heftige Knalle gehört. Diese rührten wahrscheinlich vom Bersten des gefrorenen Bodens her. Das Wippen dauerte 2—3 Minuten, und das Getöse ward mit nach und nach abnehmender Stärke noch eine Weile gehört.

Ungefähr 2 Minuten später vernahm man dasselbe auf's neue, wonach eine Erschütterung ebenso andauernd und stark wie die vorhergehende erfolgte.

In derselben Nacht 12 $\frac{1}{2}$ Uhr, also 1 Januar 1759, wurde ein schwächeres, kurzdauerndes Getöse gehört, aber keine Erschütterung gespürt. Das Getöse und die Erschütterung schienen von SW nach NO zu gehen.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1758	31 Dec	Lapland	1758/12/31	3

SOURCE

Thomassen.

Ein Mann berichtete, dass er während des Erdbebens wie Blitze am Himmel sah. Dies hat doch der Berichterstatter, Henric Vegelius, Pfarrer zu Utsjoki und Enare, nicht bemerkt. Man sah den folgenden Tag das Eis auf dem Felde an mehreren Stellen geborsten.

Die Erschütterung war so heftig, dass schlafende Leute erwachten und das Entsetzen allgemein war.

In Karasjok in Norwegen, ca. zehn Meilen von Utsjoki, waren die Erschütterungen so heftig, »dass das Eis eines Binnensee's ganz und gar zerbröckelt wurde«. Man will auch da dieselbe Nacht mehrere Stösse bemerkt haben.

Zu Enare, 15 Meilen SSO von Utsjoki, haben alle die zwei ersten Erschütterungen, doch nicht so stark als in Utsjoki, bemerkt.

Das Erdbeben erstreckte sich über ganz Kimi-Lappmark bis nach Kimi-Socken. Vier Tage zuvor, 27 December, stand der Barometer niedriger als der Berichterstatter jemals gesehen hatte, nämlich 23" 9 $\frac{1}{4}$ ".

(Kgl. Svenska Vetenskaps-Akademiens Handlingar 1759.)

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1758	31 Dec	Lapland	1758/12/31	4

SOURCE

Utdrag av
Kungl. Sv.
Vet. Acc.
Handl.
1759.
Wegelius.

Utdrag av Kungl. Svenska Vetenskaps Academiens Handlingar för år 17

B E R Ä T T E L S E

O m o n J o r d b ä f n i n g, i K i m i L a p p m a r k,
n a t t e n e m o t N y å r s - d a g o n, i n n o v a r a n
d e å r, j ä m t e U t d r a g a f M e t e o r o l o g i s
k a O b s e r v a t i o n e r h å l l n o å r 1 7 5 8 _ i
U t s j o k i,

A f

H e n r i k W e g e l i u s,
Phil. Mag. Kyrkoherde i Utsjoki och Enaro.

-----0-----

Den 31. December sistledet år, var väderlekon här i Uts-
joki klar och behagelig, alt til kl. 4 efter middagen, med sak-
ta sydlig vind. Kl. 8 för middagen stod Thermometern 17 gr. men
kl. 10 efter midd. 81 gr. under fruspunkten. Barometern stod
hela dagen til 24 Decimal tum, 7 liniers högd.

Kl. 4 efter midd. blef himmelen öfveralt ganska töknig,
så at man här vid Prästgården, icke kunde se topparne af de
Fjäll, som ligga helt nära intil.

Inomot kl. half 11 efter middagen, började et starkt
underjordiskt dån at höras, hvilket småningom blef atarkare,
och tycktes komma närmare. Sodan dot påstått et par minuter,
begannte jorden gunga, ungefär som en båt i medelmåttig sjö-
gång på vida hafvot. Där under hördes några starka smällar,
nära til jordens yta, hvilka förmedeligen härrörde däraf, at
den tilfrusna marken romnade. Gungningen påstod 1 2 á 3 minu-

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1758	31 Dec	Lapland	1758/12/31	5

SOURCE

Wegelius.

ter, och hördes dånet än en stund efter, uti sakte aftagande, till dess det aldeles uphörde.

Vid pass 2 minuter därefter, bogynte dånet åter at höras, hvarpå följde en lika stark och långvarig skakning, som den förra.

Samma natt, Kl. half et om morgonen, hördes än et underjordiskt dån, hvilket likväl icke var så starkt och långvarigt, som de förra, icke heller märktes då någon rörelse eller gungning på sjelfva marken.

Under de tvänne första skakningarna, och äfven litet förut, syntes Norrskén på himmelen (hvilka likväl ej voro nog tydeliga) till sträckningen ifrån SV. till NO.; varande märkeligt, at näst alla Norrskén, som visat sig i denna vinter, haft samma sträckning. Kl. 11 om natten försvunno så väl Norrskénen som tåknet, och var himmelen sedan aldeles klar.

Ehuru upmärksam jag var at iakttaga sträckningen af dessa Jordbäfningar, kunde jag likväl icke utröna den med full visshet. Dock tyckte jag,, at dånet, och skakningarna gingo ifrån SV. till NO.

En lappman berättade, at han under Jordbäfningen märkt på himmelen någon eld, som liknat ljungelden; men ehuru noga aktning jag gaf, om något besynnerligt skulle yppa sig på himmelen, blef jag dock ej något sådant varse.

Dagen efter, eller d. 1. Januarii, befante marken, där is-gata var, på många ställen rennad.

At de tvänne första skakningarna voro tillmöfeligon starka, kan däraf slutas, at alle, som hunnit somna, upvaknade med mycken förskräckelse. Folket sprang ut, och befarade, at husen skulle ramla öfverända. Den förskräckelse, som öfverföll Lapparne, hvilke då voro här vid Kyrkan församlade, kan ej beskrif-

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1758	31 Dec	Lapland	1758/12/31	6

SOURCE

Wegelius.

vas. De hade aldrig tilförene förmärkt någon Jordbävning, och ganska litet eller intet hört talas därom. De togo til mig sin tilflygt, och om de icke fått någon underrättelse af mig om denna Naturens verkning, hade de säkert fallit på mycket underliga tankar däröfver.

Uti Carasjoki i Norrige, som ligger vid pass 10 mil härifrån, hafva Jordbävningarna varit så känbara, at isen uti en sjö blifvit aldeles sönderkrossad. Där hafva ock flera skakningar samma natt blifvit kände.

I Enare, som ligger 15 mil här ifrån åt SSO. hafva allo känt de tvänne första skakningarna, dock hafva de där ej varit så starka, som här i Utsjoki. På marknads platsen därstädes, har likväl skorstenen uti Fogdens stuga blifvit bräckt af gungningarna. Jordbävningen har sträckt sig icke allenast öfver hela Kimi Lappmark, utan ock til Kimi Socken, samt, kan hända, ända vidare.

Härvid förefaller det mig märkvärdigt, at Qvicksilfret i Barometern, fyra dagar förut eller den 27. December, stod lägre, än jag någonsin tilförene observerat, under den tid jag varit här uppe; nämligen allenast til 23 tum 9.1/4 liniers högd.

I anledning häraf underställer jag doras ompröfvande, som mera tänkt på ursprunget til Jordbävningar, än jag, om icke, då Atmosferen på en kant af jordklotet blifvit mycket lätt, den underjordiska luften och elden fått tilfälle at där bryta ut.

Eljest har jag hört, at samma dag, nämligen d. 27. Dec. en särdeles svår hosta hastigt och tämmoligen allmänt ansatt Folket i Kimi Lappmark, hvilken ock kan hafva varit en följd af luftens ovanliga lätthet.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1758	31 Dec	Lapland	1758/12/31	7

SOURCE

Wegelius.

Emedan Utsjoki Prästegård ligger under 69 grader 52 min. Polhögd, lærer det ej vara Kongl. Vetenskaps Academien obehageligt, at se Climatets beskaffenhet så långt Nordan om Fjällen. Jag bifogar därföre här ot kårt Utdrag af mina dagoliga Meteorologiska Observationer, ifrån den 11. April nästledet År, då jag af Herr Direktören Hollant blef med en god Thermometer försedd, til Årets slut.

Den 11. April var här ännu full vinter. Snön på slättmarken låg 3 fot djup. Denne och de två följande dagarna, hade vi 6, 8 til 10 graders köld. Men den 14. började blifva blidt och nästan ständigt tå-väder til den 25, och stog Thermometern somliga dagar 5, 6 til 7 grader öfver fryspunkten. Alla dessa dagar var Syllig vind, undantagande den 10. då den var NV. Den 24. kommo Svanorna redan antågande hit til Norden, hvilka pläga vara våre förste bodbärare om instundande Vår. De 5 sista dagarna hade vi åter, med V. och NV. vind, stark frost, i synnerhet den 30. om aftonen, då Thermometern föll til 9 grader under frys-punkten. Barometern varierade i denna Månad imellan 24,8 och 25,8 tum, Det rägnade den 14. och 17. men snögade den 19. 25. och 26. En svår Kikhosta har denna tiden besvärat många: dock har hon ej dödat någon. Eljest har ej varit sjuklig tid. En stor foderbrist har blifvit förorsakad däraf, at en ovanlig myckenhet Fjäll-möss eller Lomlar sommaren näst förut upfrätit gräset.

De fyra första dagarna i Maji månad voro äfven kalle, så at Thermom. den 3. om aftonen föll til 7 grader under frys-punkten. Men ifrån den 5. til den 21. var ständigt blidt och vackert Vår-väder. Thermometern stod om nätterna merendels 3, men om dagarna 6, 8 eller 10, ja en gång 12 gr. öfver frys-punkten. Den 9. började synas här och där på marken bara fläckar,

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1758	31 Dec	Lapland	1758/12/31	8

SOURCE

Wegelius.

som redan den 14. voro så gröna, at Boskapen kunde utsläppas och föda sig. Den 10. såg jag första gången Sädos-Ärlan; och den 11, hördes Lärkan. Nästan alla Flytt-foglar, våre vanlige Sommargäster, voro ankomne den 12. Isen i Tono älf lossnade d. 15. Men de 10 sista dagarne i Månaden blefvo åter nog kulne och ohyggelige, med mycken våt snö; dock frös det ingen gång. Den 25. lät jag så 3 kappar Korn, på försök. Barometern har förändrat sin högd imellan 24.6 och 25.7 tum. Första hälften af Månaden var mest Sydlig, den senare Nordlig vind.

Junius började så som Majus flöt, ja något värre, ty det frös om nätterna omot d. 1.2. och 3. Men den 3 fingo vi vackrare väder, och var sedan ingen nattfrost, förr än i slutet af Augusti, och ingen snö förr än i Sept. månad. De varmaste dagar i Junii månad voro den 12, 13, 15, 16, 17, 24, 27, 28, 29 och 30, då Thermometern stod 12, 14, högst 16 gr. öfver frys-punkten. Båremot hant han d. 9, 19 och 21, föga öfver 3 gr. Dessa

EVENT	YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
	1758	31 Dec	Lapland	1758/12/31	9
SOURCE Wegelius.					
BERÄTTELSE <i>Om en Jordbäfning, i Kimi Lappmark, natten emot Nyårs-dagen, innevarande år, jämte Utdrag af Meteorologiska Observationer hållne år 1758 i Utsjoki,</i> Af HENRIC WEGELIUS, Phil. Mag. Kyrkoherde i Utsjoki och Enare. <i>SEN</i> Den 31. December sistledet år, var väderleken här i Utsjoki klar och behagelig, alt til kl. 4 efter middagen, med fakta sydlig vind. Kl. 8 för middagen stod Thermometern 17 gr. men kl. 10 efter midd. 21 gr. under fryspuncten. Barometern stod hela dagen til 24 Decimal tum, 7 liniers högd. Kl. 4 efter midd. blef himmelen öfveralt ganska tåknig, så at man här vid Prästegården, icke kunde se topparne af de Fjäll, som ligga helt nära intil. Inemot kl. half 11 efter middagen, började et starkt underjordiskt dån at höras, hvilket småningom blef starkare, och tycktes komma närmare. Sedan det påstått et par minuter, begynte jorden gunga, ungefär som en båt i medelmåttig sjö-gång på vida hafvet. Där under hördes några starka smållar, nära til jordens yta, hvilka förmodeligen härrörde där af, at den tilfrusna marken remnade. Gungningen påstod i 2 å 3 minuter, och hördes dån et stund efter, uti fakta aftagande, til dess det aldeles uphörde. Vid pass 2 minuter därefter, begynte dån et åter at höras, hvar på följde en lika stark och långvarig skakning, som den förra. Samma natt, kl. half et om morgonen på Nyårs-dagen, hördes ån et underjordiskt dån, hvilket likväl icke var så starkt och långvarigt, som de förra, icke heller märktes då någon rörelse eller gungning på sjelfva marken. Under de tvänne första skakningarna, och äfven litet förut, syntes Norrskén på himmelen (hvilka likväl ej voro nog tydeliga) til sträckningen ifrån SV. til NO.; varande märkeligt, at målt alla Norrskén, som visat sig i denna vinter, haft samma sträckning. Kl. 11 om natten försvunno så väl Norrskén som tåknén, och var himmelen sedan aldeles klar. Ehuru upmärksam jag var at iakttaga sträckningen af dessa Jordbäfningar, kunde jag likväl icke utröna den med full visshet. Dock tyckte jag, at dån et och skakningarna gingo ifrån SV. til NO. En Lappman berättade, at han under Jordbäfningen märkt på himmelen någon eld, som liknat ljungelden; men ehuru noga aktning jag gaf, om något besynnerligt skulle yppa sig på himmelen, blef jag dock ej något sådant varfe. Dagen efter, eller d. 1. Januarii, befants marken, där is-gata var, på många ställen remnad. At de tvänne första skakningarna voro tämmeligen starka, kan där af slutas, at alle, som hunnit somna, upvaknade med mycken förskräckelse. Folket sprang ut, och befarsade, at husen skulle ramla öfverända. Den förskräckelse, som öfverföll Lapparna, hvilka då voro här vid Kyrkan förlämlade, kan ej beskrifvas. De hade aldrig tillförene förmärkt någon Jordbäfning, och ganska litet eller intet hört talas där om. De togo til mig sin tilflykt, och om de icke fått någon underrättelse af mig om denna Naturens verkning, hade de tåkert fallit på mycket underliga tankar där öfver. Uti Carasjoki i Norrige, som ligger vid pass 10 mil härifrån, hafva Jordbäfningarna varit så känbara, at isen uti en Sjö blifvit aldeles sönderkroffad. Där hafva ock flera skakningar samma natt blifvit kände. I Enare, som ligger 15 mil här ifrån åt SSO. hafva alle kände de tvänne första skakningarna, dock hafva de där ej varit så starka, som här i Utsjoki. På marknads platsen därstädes, har likväl väl skorstenen uti Fogdens stuga blifvit bräckt af gungningarna. Jordbäfningen har sträckt sig icke allenast öfver hela Kimi Lappmark, utan ock til Kimi Socken, samt, kan hända, ändå vidare. Härvid förefaller det mig märkvärdigt, at Quickfilfret i Barometern, fyra dagar förut eller den 27. December, stod lägre, ån jag någonsin tillförene observerat, under den tid jag varit här uppe; nämligen allenast til 23 tums 9½ liniers högd. I anledning här af underställer jag deras ompröfvande, som mera tänkt på ursprunget til Jordbäfningar, ån jag, om icke, då Atmosfären på en kant af jordklotet blifvit mycket lätt, den underjordiska luften och elden fått tilfälle at där bryta ut. Eljest har jag hört, at samma dag, nemligen d. 27. Dec. en särdeles svår hosta hastigt och tämmeligen allmänt ansatt Folket i Kimi Lappmark, hvilken ock kan hafva varit en följd af luftens ovanliga lätthet. Emedan Utsjoki Prästegård ligger under 69 grader 52 min. Polhögd, lærer det ej vara Kongl. Vetenskaps Academien obehageligt, at se Climatets beskaffenhet så långt Nordan om Fjällen.					

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT	YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
	1758	31 Dec	Lapland	1758/12/31	10
SOURCE Wegelius.	Jag bifogar därföre här et kårt Utdrag af mina dageliga Meteorologiska Observationer, ifrån den 11. April nåttledet år, då jag af Herr Directeuren HELLANT blef med en god Thermometer förfedd, til årets slut. Den 11. April var här ännu full vinter. Snön på slättmarken låg 3 fot djup. Denne och de två följande dagarna, hade vi 6, 8 til 10 graders köld. Men den 14. började blifva blidt och nästan ständigt tö-väder til den 25, och steg Thermometern somliga dagar 5, 6 til 7 grader öfver frys-puncten. Alla dessa dagar var Sydlig vind, undantagande den 19. då den var NV. Den 24. kommo Svanorna redan antågande hit til Norden, hvilka plåga vara våre förste bodbårare om instundande Vår. De 5 sista dagarna hade vi åter, med V. och NV. vind, stark fröst, i synnerhet den 30. om aftonen, då Thermometern föll til 9 grader under frys-puncten. Barometern varierade i denna Månad imellan 24,8 och 25,8 tum. Det regnade den 14. och 17. men snögade den 19. 25. och 26. En svår Kikhosta har denna tiden besvärat många: dock har hon ej dödat någon. Eljest har ej varit sjuklig tid. En stor foderbrist har blifvit förorsakad där af, at en ovanlig myckenhet Fjäll-möfs eller Lemlar sommaren näst förut upfråtit gräset. De fyra första dagarna i Maji månad voro äfven kalle, så at Thermom. den 2. om aftonen föll til 7 grader under frys-puncten. Men ifrån den 5. til den 21. var ständigt blidt och vackert Vår-väder. Thermometern stod om nätterna merendels 3, men om dagarna 6, 8 eller 10, ja en gång 12 gr. öfver frys-puncten. Den 9. började synas här och där på marken bara fläckar, som redan den 14. voro lå gröne, at Boskapen kunde utsläppas och föda sig. Den 10. såg jag första gången Sades-Ärlan, och den 11. hördes Lärkan. Nästan alla Flytt-foglar, våre vanlige Sommar-gäster, voro ankomne den 12. Ifen i Teno ält löfnade d. 15. Men de 10 sista dagarne i Månaden blefvo åter nog kulne och ohygglige, med mycken vår snö; dock frös det ingen gång. Den 25. låt jag få 2 kappar Korn, på försök. Barometern har förändrat sin högd imellan 24,6 och 25,7 tum. Första hälften af Månaden var måst Sydlig, den senare Nordlig vind. Junius började så som Majus slöt, ja något värre, ty det frös om nätterna emot d. 1. 2. och 3. Men den 3. fingo vi vackrare väder, och var sedan ingen nattfröst, förr än i slutet af Augusti, och ingen snö förr än i Sept. månad. De varmaste dagar i Junii månad voro den 12, 13, 15, 16, 17, 24, 27, 28, 29 och 30, då Thermometern stod 12, 14, högst 16 gr. öfver frys-puncten. Däremot hant han d. 9, 19 och 21, föga öfver 3 gr. Dess medelhögd om nätterna var 5 eller 6 gr. Den 3, 4, 12, 18, 19, 24 och 29 vankade godt regn. Den 29. hördes Aske-dunder. Den 9. började Björk-lötvat utspricka. <i>Arbutus</i>, Fl. Lapp. n. 162, <i>Rubus</i> 208, flera species af <i>Salix</i>, <i>Betula nana</i> & <i>vulgaris</i>, <i>Pinus</i> &c. började blomma d. 17. <i>Azalea</i> 90, <i>Viola</i> 276 och 278, <i>Diapensia</i> 88, <i>Andromeda</i> 164, <i>Trientalis</i> 139, <i>Vaccinium</i> 143, <i>Ribes</i> 98, med flera, stodo i blomma d. 23. De djupaste träsken voro med is öfverdragne til d. 17. Ehuru ojämn horisonten är vid Prätegården, i anseende til höga Fjäll rundt omkring, begynte likväl Solen synas hela natten, redan d. 13. Den 24. började Myggorna visa sig, som lå odrägeligen besvära Folk och Boskap. Barometern hölt sig i denna månad imellan 24,5 och 25,2 tums högd. Blåsten var måst NV, V. eller SV. Alltast ifrån den 10. til och med den 15. var han Östlig. Den 25. hade vi en NV. storm. I Julii månad var det klart d. 1, 2, 3, 4, 12, 21, 30 och 31. De öfrige dagar voro måst mulne, och föll som oftast vackert regn. Hvad värmen angår, stod Thermometern gemenligen om nätterna 4, 6 til 8, men om dagarna 10, 14 til 18 gr., ja, d. 4 och 31, hela 22 gr. öfver frys-puncten, hvilken värma är den största vi haft i år, då Somnaren varit något mera kulne, än vanligt. <i>Ledum</i> Fl. Lapp. 160, <i>Vaccinium</i> 142, <i>Helleborus</i> 226, blommade d. 1. <i>Pedicularis</i> 242, <i>Astragalus</i> 267, <i>Alfne</i> 20, <i>Rubus</i> 207, <i>Rumex</i> 131 och 132, <i>Pinguicula</i> 11 och 12, <i>Bistorta</i> 152, <i>Saxifraga</i> 179, <i>Linnaea</i> 250 &c. stodo i blomma d. 5. Men <i>Melampyrum</i> 240, <i>Veronica</i> 4, <i>Galium</i>, <i>Achillea</i> 311 och <i>Sceptrum Carolinum</i> 243, utslago ej sina blommor förr än d. 16. Barom. har i denne månad stått imellan 24,8 och 25,3 tum. Nästan i hela månaden har vinden varit Nordlig, men allenast d. 11. och 18. något stark. Åsken hördes d. 26. och 31. Renarne hafva denna tiden varit besvärade af en sjukdom, Slubbo kallad, hvilken väl nästan alla Somrar visar sig, men ej altid lika allmänt. Den består däruti, at fötterne svullna, bulna och gå til var. Sjukdomen dödar väl icke ofta i sig sjelf, men är däruti farlig, at Renar, som äro därmed plågade, icke kunna undfly Vargarnas mordiska klor. I Augusti var ifrån d. 9 til d. 21 nästan beständigt klart: men de första och sista dagarne i månaden voro oftare mulne. Den 1. och 21. föll öm-nogt regn. Ifrån d. 1. til och med d. 26. stod Thermometern om nätterna merendels 3, 6 å 7 gr. och om dagarna 8, 12 til 16 gr. öfver frys-puncten. Varmaste dagarne voro d. 16. och 19. då Therm. steg til 18 å 19 gr. öfver. Men efter d. 26. tog Somnaren kalligt afsked, och var fröst om nätterna emot d. 27. och 30. Om dagarna hant ej heller Therm. öfver 6 gr. Håbårgningen begyntes d. 2, och var höväxten tåmeligen god. Inga Lemlar hafva detta år visat sig. Bären af <i>Empetrum</i> 379, voro mogne d. 8. Men <i>Rhinanthus</i>, <i>Campanula</i>, <i>Erica</i> 141, stodo då först i blomma. Kornet, som såddes d. 25. Maji, var d. 26. Åtg. knapt halfmoget, och fördärfvades aldeles af kölden, som inföll natten därpå. Då började ock löfvet blekna. Barom. varierade imellan 24,7 och 25,5 tum. Midt i månaden var måst Sydlig, men i början och mot slutet Nordlig vind.				

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1758	31 Dec	Lapland	1758/12/31	11

SOURCE

Wegelius.

De förste 12 dagarna i Sept. blåste ständigt S. väder, och varnågorlunda varmt. Therm. medelhögd om nätterna var 4 och om dagarna 10 gr. D. 9, som var varmaste dagen, steg han til 12 gr. öfver frys-kalt. Sedan blåste målt N., och blef mer och mer kulit, så at Therm. medelhögd, ifrån d. 13. til den 21. var om nätterna allenast 3, och om dagarna 8 gr. öfver. Efter d. 21. frös det nästan hvar natt, och midt på dagen var allenast 2, högst 4 gr. varmt. Då föll ock dageligen våt snö. De mindre Sjöar tilfruso den 28, fastän Thermometern då ej stod mer än tre gr. under 0. Barometern hölt sig i denne månad imellan 24,6 och 25,5 tum.

I October var, de första 12 dagarna, målt mullet, och föll, med NO, O eller SO väder, en myckenhet våt snö. Thermometern hölt sig denna tiden nära vid frys-punkten, högst två eller tre gr. öfver eller under. Men efter d. 12. blef helt alfvärlig vinter, så at, utom et par tå-dagar, Thermometern stod ständigt några, ja den 26. October hela 10 gr. under Noll, då ock alle de större träsk och sjöar blefvo med is öfverdragne. Quicksilfrets högd i Barometern var d. 7. allenast 24,1, men den 15. 25,3 Decimal Tum.

I November var tå allenast en enda dag, nemligen den 2. Den 1, 3, 4, 5, 6, 16, 18, 19, 20 och 30 var kolden lindrig, 1, 3 högst 5 gr. under 0. Men d. 10, 11 och 12 föll han til 20 å 24 gr. Dets medelhögd i hela Månaden var 9 gr. under 0. Den 23. började Solen ej mer kunna gå up öfver vår horisont. Nästan hvar och en af ortens invånare har i denna Månad varit angripen af en svår hosta, med någon Feber i kroppen. Dock har ingen där af dödt.

I December månad var ingen gång tå, Dock var kolden några dagar, besynnerligen den 1, 22, 23, 24, 25, 26 och 27, helt lindrig. Däremot måste vi ifrån och med den 4. til och med d. 13. samt d. 18. 19 och 20. kännas vid en skarp 20 å 25 gr. köld. Ja, Thermometern föll d. 12. til 28 gr. under frys-punkten, oaktadt både den och föregående dagen blåste Sunnan. Uti senare hälften af månaden föll mycken snö. Barometers högd har varit föränderlig imellan 23,93 och 25,42 Tum.

At upräkna alla de dagar, då här synts Norrskén, vore för vidlytigt. Dock gå äfven här många klara nätter förbi, då man intet Norrskén blifver varse.

Rdttelser.

I 1758 års Handl. för Jan. Febr. och Martii Månader, p. 49.

1. 23. står betars, läs erligare.

I detta Quartal, pag. 160. lin. 22. står Celus, läs Extras.

FOR-

Wegelius.

Three subterranean bangings were heard, accompanied by tremors strong enough to wake those sleeping.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1758	31 Dec	Lapland	1758/12/31	12

SOURCE

bilag til
brev fra
Anders
Johnsen.

Schwinden unseres Landkörpers führen und jene plutonischen, d. h. vom Innern der Erdbugel selbst ausgehenden Hebungen und Senkungen unserer Halbinsel und der sie umgebenden Meere zur nähern Betrachtung der übrigen gewaltigen Erscheinungen auf der Erdoberfläche, welche von denselben geheimnisvollen Kräften im Innern des Erdbörpers ausgehen. Es sind dies die sogenannten vulkanischen Erscheinungen. Die Spuren rein vulkanischer Wirkungen und Kräfte sind im Allgemeinen in unserm Vaterlande nicht sehr sichtbar. Vulkane selbst haben wir natürlich nicht; die Lava, die man auf den Inseln Höhr und Eyll findet, hat ohne Zweifel andern Ursachen ihren eigentlichen Ursprung zu danken. Von ~~den Inseln Höhr und Eyll~~ ~~ist eine Spur bei dem großen Dorfe~~ ~~so zu finden zu haben.~~ Häufiger dagegen tritt bei uns eine andere Ausprägung derjenigen unterirdischen Kräfte ein, welche ohne Zweifel auch der vulkanischen Thätigkeit des Erdballes zum Grunde liegen; wir meinen nämlich die Erdbeben, die sich in unserm Vaterlande zwar nicht häufig, aber doch häufiger als man gewöhnlich glaubt, ereignen. Es müßte auffallen, wenn in einer Halbinsel, an der Forchhammer so viele Beweise öfterer theils langsamer, theils plötzlicher plutonischer Hebungen entdeckt hat und von der das eine Ende sich fortwährend langsam hebt, diese erschütternden Schwankungen des Bodens fehlten. In der That kommen auch, so wenig Berichte im Ganzen darüber vorliegen, durchschnittlich schon 3—4 solcher Erderschütterungen auf's Jahrhundert; in Wahrheit aber zeigen sie sich gewiß viel öfter und sind nur wenig bemerkt. Von bedeutender Wirkung sind sie grade nie gewesen, was sich schon aus der überhaupt so geringen Hebung unsres Bodens erklärt. Nach im Ganzen jedoch unvollkommenen Nachrichten, die oft wohl nur Dänemark angehen mögen, traten bei uns Erdbeben ein in den Jahren 1073, 1077, 1178, 1198, 1272, 1349, 1409, 1515, 1592, 1596, 1620, 1628, 1634, 1648 (?), 1699, 1755, 1756, 1757, 1759, 1771, 1828, 1841 etc. Gewöhnlich haben sie größere Strecken und auch andere Länder mit betroffen; ihre Ausgangspunkte und die Richtungen waren verschieden. Das große Lissaboner Erdbeben von 1755 wirkte von Süden her, das Erdbeben vom 1. April 1841 wirkte von West nach Ost. Es ging von der Gegend des Limfjords aus, ward aber bis Kiel, Helsingør und an Norwegens Küste verspürt; es war von unterirdischem Getöse begleitet. Dasselbe wie das Lissaboner Erdbeben äußerte sich nicht bloß auf dem Lande, sondern auch in den Gewässern, namentlich im Meere, das stellenweise auf unnatürliche Weise anschwell oder in stürmischen Wogen gerieth. Eine der stärksten Erschütterungen in unserm Lande scheint die gewesen zu sein, welche im Jahre 1798 die Gegend des ehemaligen Hofes Helsingør im Amte Bordingholm

(zwischen Schönhorst und Bisse) traf und in einer Waldbung 10,000 Bäume zerstörte.

Dst sind unsre Erdbeben mit höchst eigenthümlichen Schallphänomenen verbunden, und hieher gehört namentlich das vom Jahre 1757, das sich überhaupt auf mancherlei Weise auszeichnete. Da die Schriften über die physischen Zustände unsres Vaterlandes seiner garricht gedenken, so wollen wir den Bericht eines Augenzeugen über dasselbe hier wörtlich mittheilen. Das Erdbeben traf das bekannte Kirchspiel Aggerschau (Aggerskov) im Westeramt Hadersleben. Der damalige Prediger Kieß berichtete darüber folgenmaßen: „Zwischen dem 1. und 2. Januar hat man allhier in Aggerschau in der Nacht etwa gegen 12 Uhr mitten in dem Dorf einen Ton gehört, welcher den Schall eines weit entfernten Donners hatte. Dieser Ton wurde bis den 19. nicht wieder gehört. Den 19. Abends wurde in dem Dorf wieder ein heftiges Brausen vernommen. Das Brausen war dem Drausen eines heftigen Windes ähnlich. Den 22. Abends hörte man dieses Brausen weit stärker und war es wie ein Gepolter eines etwas nähern Donners, so daß meine Nachbarn ebenfalls aufmerksam wurden, weil dieses Gepolter nach einer Viertelstunde wiederholt wurde. Eben dieses wurde den Morgen um 7 Uhr wieder gehört und verlör sich bis den 23., da am Sonntag Abend, etwa gegen 7½ Uhr, ein heftiges und einem langwierigen Donner ähnliches Rummeln nicht allein von mir, sondern auch von meinen rund um mich wohnenden Nachbarn, besonders in dem Hause des

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1758	31 Dec	Lapland	1758/12/31	13

SOURCE

bilag til
brev fra
Anders
Johnsen.

Schmidt, sehr deutlich gehört wurde. Den 24. Morgens wurde es wiederum um 7 Uhr von Allen vernommen, so wie selbigen Abends um 9 Uhr und Dienstag Morgens ebenfalls wieder gegen 9 Uhr. Am 4. Februar aber zeigten sich die Folgen dieser murrenden Gewitter, indem ohne vorhergehenden Schall, ohne alle andern Spuren oder Anzeigen auf einmal mein ganzes Haus einen Stoß erlitt, daß es durchaus bekte, und kaum war dieses vorüber, so erfolgte ein zweiter Stoß von eben der Heftigkeit. Weil das dumpfige Gebrüll vermuthlich sehr tief in der Erde geschickt hat, so vernahmen es nicht alle Einwohner. Im Anfange hörten es die Einwohner gegen Süden am meisten und ich hörte es im Pastorathause nur einmal. Die Einwohner glaubten mir daher nicht, daß die Stimme von unten auf kam, sondern es mußte ein in den Wolken erzeugter Donner sein, als aber die großen Stöße kamen und wiederholt wurden, so gewann die Wahrheit. In den Häusern hat man den Schall weit stärker als in dem freien Felde gehört und in den Häusern war es, wo wir so oft ihn hörten. Man spricht von Moos, dreiviertel Meilen von hier, einem andern Dorf, daß alborten eben dergleichen Stöße und unterirdisches Brüllen gehört worden sei.

Fotokopi fra " Schleswig = Holstein "

Lauenburgische Landesberichte " udgivet 1846

ved Hermann Biernatzki. findes i Landbibliothek

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	Jan	Stockholm	1759/1	1

SOURCE

Perrey.

1759. Commencement de janvier, la montagne nommée General's-Bergsand, située près de Stockholm, s'écroula (*Coll. acad.*, VI).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	Jan	Stockholm	1759/1	2
1759, im Januar. Bergfall an dem Berge Generals Bergsand bei Stockholm ⁸⁾. ⁸⁾ Coll. acad. T. VI. S. 649.				

SOURCE

Chronik,
p.467.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	May	Lemnhult	1759/5	1
80. 1759, maj början. Lemnhult (Smål. höglandet). Sid.				

SOURCE

Kjellén.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	27 Oct	Viitasaari	1759/10/27	1

SOURCE

Rengqvist.

29. 1759. X. 27, kvällen, Viitasaari, Åtsäri, Vetil.

»I Viitasaari socken har om natten emot d. 28 okt. under klar himmel hörts ett buller, som begynt ifrån östan och gått till vestan lågt ned vid jorden samt liknat dån af en hop hästars trampande och lopp på en hård mark. Hvilket buller på somliga ställen varit så starkt, att hus och golfbalkar blifvit skakade» (SIDENBLADII, p. 115).

»If från Åtsäri kapellgäll i Ruoväsi socken förmäles, att derstädes den 27 oktober vid solsättningen skett jordbäfning ifrån norr till söder, med stark bläst och husens skakande» (SIDENBLADII, p. 115).

»Den 27 October 1759 är i Vetil Capell händt et jordskalf, hvilket först kom, som man hade kiört el. rullat med vagnar och förmärktes väggarna och golfven darra, hvaraf folcket blefvo nog förfärade, men hade Gudi lof vidare ingen skadel. värckan» (Mortallitetsbok, Vetil).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	1

SOURCE

Perrey.

—12 décembre, à Gottembourg, Jönköping, Örebro,
Cluney, plusieurs secousses : cheminées renversées
à Gottembourg (*Gaz. de Fr.*, 12 et 19 janv. 1760).

Kjellén.

1759.

60. Den 22 december; stora delar af södra och mellersta Sverige.

A. »Natten emellan den 21 och 22 sistl. dec., klockan inemot 1, kändes här i *Stockholm* en anstöt af jordbäfning, som var så lindrig att de flesta antingen ej märkte något ovanligt, eller togo det då de hörde och den skakning de kände endast för en verkan af något buller på gatan eller i själva huset. Dock var skakningen i somliga hus så känbar, att man ej kunde misstaga sig om rätta orsaken. Himmelen var den natten klar, fast han i många dygn förut och efteråt var ständigt mulen. Barometern stod den 19, 20, 21 och 22 nästan stilla vid dess medelhöjd, och termometern 4 eller 5 grader under fryspunkten.¹ Det blåste helt sakta NV.

Denna jordbäfning har sträckt sig till alla de södra och västra landsorter i riket, och var besynnerligen i *Värmland, Bohuslän, Halland, Västergötland* och en del af *Småland* mycket häftigare än här. Man hörde först ett starkt susande i luften och ett dån, likt det som plägar höras vid stora eldsvådor; därpå följde häftiga stötar och skakningar på husen och själva jorden med ett förfärligt buller, såsom då en myckenhet vagnar hastigt köra förbi på en stengata; husen tycktes gunga och hvälfva samt stå i fara att ramla öfver ända; dörrar uppsprungo, lösa möbler runkade eller föllo omkull, m. m. Dock har på intet ställe någon synnerlig skada skett. Sedan skakningen afstannat, hördes ännu en stund efteråt ett dylikt susande som i början. På de flesta ställen har allt detta ej påstått mer än 2 eller 3 minuter; men på några säges det hafva varat längre. Somliga berättat sig hafva hört en smäll lik ett åskelag eller ett kanonskott; men långt flere försäkra, att de denna natt både före, under och efter skakningen sett blixlar eller tysta ljungeldar. Berättelserna äro mest skiljaktige angående jordbäfningens väderstreck; dock hafva de flesta tyckt, att såväl bullret som skakningarna kommit ifrån V och gått till O. I *Halland* säges hafvet och vågorna hafva ovanligen bullrat och häft sig, på samma sätt som den 1 nov. 1755.

¹ »Hela natten emellan den 21 och 22 dec., då jordbäfningen förmärktes, så väl som tre dagar förut, stod barometern alldeles och termometern nästan stilla»; *Göteb. Mag.* 1760, s. 86. Synes gälla Göteborg.

Denna jordbäfning har i Västernorrland sträckt sig upp till Ångermanland; men i Finland har man ej förspott, att någon honom känt.»

Utdrag af inkomne berättelser i K. V. A. Handl. 1760, s. 70. f. I *Göt. Magasinet* för början af år 1760 finnas några »utdrag ur bref rörande jordbäfningen», hvilken rubrik i och för sig bevisar, att händelsen var välbekant i staden, äfven om ingen berättelse rör själva Göteborg. De äro följande:

B. »Förliden natt, eller några minuter efter 12 den 22 dec., blef jag tillika med de meste i mitt lilla hushåll hastigt uppväckt af en jordbäfning. Alla byggningar på gården rördes märkeligen, och allt hvad våglöst var gjorde oss igenom sin starka rörelse och buller ej mindre vakna än uppmärksamma och häpn. Man kunde ej annat än stiga förskräckt upp ifrån sin hvila, och jag borde ej annat än alla de qvarstående stunder af natten tacka af hjärtat den Allsmäktige, som med ej svårare omständigheter påmint oss Lissabons öden. Jordskakningen kom med ett dån och ett brakande, utan tvifvel i vägknutarna, att man tänkte vådelid utbrusten i öfra våningen igenom tak och väggar; och för mig tycktes denna bäfning hafva sitt streck ifrån VSV till QNO. Andra berättat i dag, att den kommit ifrån N och gått till S. Näppeligen lär vår kalla nordiska jord i maunuminne blifvit så skakad.» — — —

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	2

SOURCE

Kjellén.

Dat. Walda (på halfön S om Kungsbacka) den 22 dec. 1759, G. F. HJORTBERG — tydligen pastor loci.

C. »Natten emellan den 21 och 22 dennes, kl. inemot $\frac{3}{4}$ på 1, bäfvade jorden, så att jag och de minn vaknade; och det var ingen konst att veta hvad som var A färde. Men ett susande liksom af soteld, som hördes tillika, satte mig på fötterna att öppna köksdörren och se, om där skymtade eld in genom fönstren. I min låga hydda skakades inga möbler, men i de större husen dallrade både glas och porcelin, och på några ställen skola glasen stupat kulbytta. De, som voro vakne från början, hörde förut en hop stumma knall(?), innan jordbäfningen kändes. Att sängen någonstädes rörde sig upp och ned, som ock att bäfningen påstod öfver ett par minuter, lærer få tillskrifvas en häpen inbillning. Allestädes tänkte man upp ljus, som på de flesta ställen brunno till dager, och man höll bönen med sitt husfolk liksom att emottaga världens ända; men den gifver säkerligen tusen gånger starkare stötar. Särdeles hade fästningen kännning häraf. Där hörde postkarlen en puff liksom af mörsare långt i SV; strax reste sig ett gny i hafvet, och svallande vågor piskade starkt på bergsfoten åt den sidan. Efter och med dessa signaler börjades jordbäfningen, så att tegelpannor dansade ned af taken, vaktposterna ville stjälpa kull, och manskapet vaknade i deras baracker. Emellertid hördes det förr omnämnda susandet, liksom starka eldallagor sväfvande om hvarann, så att man trodde hela borggården var itänd. Detsamma astog och lade sig med jordbäfningen. Dess orsak lærer bestått i den rörelsen, som luften fick af puffen, och denne åter måtte hafva tillkommit af den underjordiska eldens utbrott nere i hafsbotten, som skjutit fart genom vattnet upp i luften. Jag såg dagen därpå isen på alla fästningsdammarne vara sprucken mångenstädes och med mycket irreguliera strålar. Detsamma fanns ock där isen var bottendjup. Fästningsmurarne äro redan besiktigade, men ingen remna därpå befunnen. Vakthafvandena hade märkt, att himmelen blifvit stjärnklar en stund efter jordbäfningen. På *Tjörn* och i vårt grannlag in på fasta landet (*Inland*) har hon likaledes låtit sig förnimma. Och tviflas icke, att ju Göteborg äfven funnit sig rördt.»

Dat. Marstrand den 25 dec. 1759, J. GOTHENIUS. Dessa båda berättelser läsas i Mag. ss. 6—8.

D. »Under det jag tillika med de minn voro uppe den 22 dec. om natten, emellan fredagen och lördagen, märktes just då jag hade kastat pennan på bordet och var i begrepp att gå ut ur min kammar, kl. 42 min. till 1, först ett susande väder, men knappt $\frac{1}{2}$ minut därefter kändes en liten darrning, hvilken allt mer tilltog med susningen, så att hela huset med fönster och dörrar darrade och själfva jorden under fötterna skalf; hvarigenom jag, som skyndade mig genom rummen ut på gården, blef liksom yr i hufvudet. Efter en darrning i hela 3 minuter saktade väl bäfningen småningom, men dånet varade ännu en half minut, till dess det ändtligen försvann. Att jordbäfningen började i V och gick till O, vet jag alldeles; ty sedan han var stillad i prestgården, hördes susningen ganska noga i O om densamma, särdeles ibland träd hvarmed några kullar äro klädd; men huru mycket dess gång afvikit från dessa hufvudsträck, kan jag ej säga. Att sus- och jordbäfningen varade i 4 minuter, kan jag förvisso säga, emedan uret i handen var min ägesman. Under rörelsen var himmelen både före, under och efter klar; och hafva några efter berättelse sett sken liksom ljungeldar något före jordbäfningen. Förutom denna starkare jordbäfningen tilldrog sig samma natt, kl. ungefär $\frac{1}{2}$ 6 om morgonen, en dylik, men så ringa att jorden eller husen ingulunda rördes, så mycket jag kände, men ganska noga och tydligen hördes ett susande då emot hälften så starkt som förra gången, men varade näppeligen $\frac{1}{2}$ minut. Ej allenaat isarne funnos dagen efter vara remnade, utan äfven märktes åtskilliga broar och rännor vara vid endera landet medelst en spricka skilda från å eller bäckbräddarne; hvilket ännu kan skönjas vid flere broar på landsvägen till *Varberg*. Synnerligen förskräckande omständigheter hafva några rönt, som vid samma tillfälle vistats på vattnet, hvarom en man och gosse för mig berättat, att då de voro på hemresan ifrån koljefiske stadda, började fast under stilla lugn hafvet svalla och med böljor kasta båten nog hårdt; hvarpå vattnet flög på bågge sidor

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	3

SOURCE

Kjellén.

upp, om och i båten, hvilken begynte nu så häftigt att darra att årorna sprungit ur rodergångarna och kunde ej handteras. Förskräckelsen tog så häftigt till, att gossen tumlade ned i båten som halfdöd, och karlen kunde näppeligen sitta stilla, utan väntade hvarje ögonblick att se båten öfverändakastad. Under största ångslan stillades äntligen skakningen, då hafvet ej allena saktade sig, utan blef i hast så stilla blekt, att ej ringaste rörelse förmärktes.»

Mag. ss. 59—61. Undertecknad JONAS AHLELÖF utan ort och datum; men af BEXELL (Halland, III, 308) inhämtas, att han var kyrkoherde i *Frillesås* (ett stycke från kusten, ungefär midt emellan Kungälv och Varberg).

E. »1759 den 22 dec; samma natt som HELLANT observerade emellan 40 och 50 graders köld i Torneå,¹ kändes en stark jordbäfning i hela *nedre Sverige, Norge, Danmark, Holstein och Nederland*; ej i själva Torneå, ej i Finland. Förmodligen ibland de starkaste som blifvit kända i Sverige. Man fann nödigt, att dagen därpå besiktiga fästningsverken i *Göteborg*, om de tagit någon skada.»²

— — skakade det nedre Sverige, Norge och Danmark, och kändes i *Lund* kl. 12,45. Däraf spordes ej det ringaste hvarken i själva Torneå eller i hela Finland, men väl i *Tyskland, Nederland och Frankrike*.»

EHRENHEIM ss. 98, 117.

F. »Enligt anteckningar i åtskilliga kyrkoböcker förspordes öfver hela länet (*Bohuslän*) natten till den 22 dec. 1759 våldsamma jordstötter, af ett par minuters uthållighet och åtföljda af ett starkt susande ljud i luften. Då remnade flera kyrkmurar, och stora jordfall skedde vid *Göta elf*, hvilken var tillfrusen men uppsprang med dån och slungade isstycken högt i luften.»

HOLMBERG, Bohuslän, II, 25.

Uppgiften från *Göta elf* bekräftas af LINDBLAD, Lödöse, *Ale och Flundre* (1897, s. 141), som bland märkligare händelser i *Ale och Flundre* härader funnit för året 1759 antecknad en »stark jordbäfning som varade i några minuter.»³

Yttermera känna vi genom BJERKANDERS ofvannämnda anteckningar — som börja just med berörda jordskalf — att det förnummits i *Skara*, samt genom ett uttryck i TORB. BERGMANS uppsats om »tysta eldsken» att det måste varit känt äfven i *Upsala*.⁴ Däremot är det påfallande, att KEILHAU icke haft

¹ Se K. V. A. Handl. 1759, s. 314.

² Jfr ofvan, ber. C. från Marstrand.

³ Däremot finnes här ingen uppgift om 1693 års jordskalf (ofvan nr 14), som dock direkt berörde Flundre härad.

⁴ Han talar om väderleksföreteelser i *Upsala* »onsdagen före jordbäfningen», K. V. A. Handl. 1760, s. 64. I samma uppsats, s. 67 f., bestrykes uppgifterna i

någon som helst underrättelse därom, ehuru det enligt E här ofvan och all sannolikhet förspotts i Norge. Äfven GISSLER och HÜLPHERS äro okunniga därom, oaktadt det enligt A räckte upp till Ångermanland; deras tystnad antyder, att det icke gjort sig mycket gällande i denna seismiska zon.

Ehuru vi numera hafva en vida större erfarenhet än EHRENHEIM, måste vi fortfarande räkna 1759 års jordbäfning bland de starkaste, som någonsin gått öfver vårt land. Det är den första efter 1497, som förmått väcka någon allmänare uppmärksamhet; vi kunna se i *Göteb. Magasinet*, huru intresset för jordbäfningarna nu vaknade i skilda riktningar, efter »den oro, hvori större

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	4

SOURCE

Kjellén.

delen af Sveriges inbyggare natten emellan den 21 och 22 sistl. december försattes.¹ Genom nu insamlade uppgifter är detta ock det ojämförligt bäst kända för hela den tid, hvarmed jag här sysslar.

Vi kunna således ganska exakt bestämma tiden för hufvudstöten till kl. 12,45 och något därförut.² Äfven riktningen, hvarom uppgifterna eljest så lätt divergera, synes här rätt klar, speciellt genom J. AHLELÖFS vittnesmål (D), på hvilket måste läggas mycken vikt äfven därför att sagesmannen var känd och erkänd som iakttagare; det kan således icke betviflas, att den gått österut,³ äfven om en dragning åt N tillika försports (se uppgiften från Wallda: VSV—ONO och från Marstrand: SV—NO).

Se vi nu på utbredningsområdet, så finnas strödda iakttagelser från Lund upp genom Stockholm och Upsala till Ångermanland; men i Stockholm och Ångermanland synes kraften väsentligt försvagad,⁴ och det är direkt intygadt, att fenomenet

A och D häröfvan, att »stora lågor och eldsken — — på många ställen visat sig» vid tillfället.

¹ Mag., s. 336.

² Frilleås 12,42—12,46 (D); Marstrand »inmot 3/4 på 1» (C); Lund 12,46 (E); Stockholm »inmot 1» (A). Vittnesmålet B, »några minuter efter 12», synes icke böra tilläggas någon särskild vikt häremot.

³ Dess östliga riktning synes också bekräftad af tidsuppgifterna, då vi finna stöten anmärkt på västkusten kl. inmot 12,45, men i Stockholm kl. inmot 1, se närmast föregående not.

aldrig nådde Bottenhafvets innersta vik eller finska strand. Det öfverensstämmer också väl med tidsuppgifterna och den kända riktningen, då hufvudsätet inom vårt land förlägges till »nedre Sverige», eller närmare bestämdt Värmland—Vestergötland—»en del af Småland» (tydligen västra delen) samt Bohuslän och Halland. Och det är kanske icke blott en tillfällighet, att de flesta uppgifterna komma från de båda sistnämnda provinserna eller västkusten: 1759 års jordskalf har utan tvifvel inom våra gränser haft sin starkaste utveckling på västkusten, likt 1697 års (nr 17), blott mycket mera storartadt än detta.

Genom den senare tidens forskningar har det blifvit så godt som säkert, att det hercyniska spricksystemet icke är begränsadt till Skåne,¹ utan fortsätter som grundläggande för vår västkustkontur. Lufda upp i Kristianiafjorden.² Det kunde därför tyckas ligga nära till hands att tänka sig en jordskalmlinie här, på samma sätt som man påvisat utanför Bottniska kusten.³

¹ »Norr om Hallandsås synes man icke i hela västra Sverige kunna påvisa något med det skånska parallellt dislokationsystem»; G. F. F. 1887, s. 114.

² BRÜGGER, Über die Bildungsgesch. des Kristianiafjords, i Nyt Mag. for Naturv. 1886, s. 197 f.; LUNDHOLM i karth. Halmtad (Ser. Ab. nr 12) s. 9; DE GRER i karth. Strömstad (1902), s. 28 f.; »den stora hufvudörkastning, som högst sannolikt fortsätter utefter Sveriges västkust samt tvärs igenom Skåne».

³ E. ERDMANN i G. F. F. 1888, s. 772 f.; SVERDMARK ibm 1894, s. 217 n. Att seismiska linier förlöpa utanför en del af västkusten, nämligen Bohuslän, har redan ERDMANN å anf. st., ss. 771, 770, 778, gjort sannolikt.

(Forts.)

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	5

SOURCE
Kjellén.

Att sålunda lokalisera 1759 års jordskalf stöter emellertid på det bestämda hindret, att rörelsen *icke* gått i NV—SO utan snarare vinkelrätt däremot. Då vi läsa om att vakten på Karlstens fästning hörde dånet nalkas *långt* i SV, och då vi yttermera förnimma att Norge, Danmark, Holstein, Tyskland, Nederländerna och Frankrike deltagit i rörelsen — då måste vi afstå från originalrätten äfven till detta stora jordskalf, liksom till 1755 års, och förlägga dess hård någonstädes utanför landets gränser, sannolikt under södra delen af Nordajön.

** 81. —, dec. 22, kl. $\frac{1}{2}$ 1—1 f. m. Hela Sverige upp till Ångermanland, med undantag af Östersjökus-ten; det egentliga området sträckande sig till St. Tuna och Västerås i N.O. från sin kärna i västkustens landskap; uppgifter från 18 län. Till västkusten V. eller S.V. Därtill hela Danmark och Nordsjöns södra omgifning in i Frankrike samt norrut till Gudbrandsdalen.⁷ I Kronob. län hittills okänt fenomen. Efter-skalf i Halland. Ehr., Kj., Sid.

1759.
22 desember fm., i den sydlige del av Gudbrandsdalen. (Ogsaa merket i Syd- og Mellem-Sverige til Ångermanland med undtagelse av Östersjökysten. Likeledes er rystelsen merket i Danmark og i Nordsjøens sydlige omgivelser). St. (KJELLÉN).

Faaberg, Fron, Odalen. Natten mellem 21de og 22de decem-ber 1759. Nogle stød og lyd som af en susen i luften. (Brev fra presten Niels Stokfleth meddelt i „Morgbl.“ 15de april 1894).

1759. Natten mellem 21—22 Decbr. C. G. Bjers-tings gudelige Tanter over Jordskjælv et. Kbh. 8. Eh. Hørrchow om samme Jordskjælv, Vidensk. Selsk. Skr. 9de D. Thesstrup i Dec. Mag. 5 B. S. 195—96; Kjøbenhavns danske Posttidende 1759 No. 103—4, 1760 No. 1, 2, 15.

It is not clear whether the epicentre was in N. Jutland or S.W. Sweden.

Kl. 12½ Form. Jordskjælv i hele Danmark, den sydlige Deel af Norge og Sverig indtil Stockholm.

Kolderup.

Reusch.

Schouw.

Johnstrup.

Hørrchow. Danske Vid Selsk. Skr.

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	6

SOURCE

Horrebows.

CHRISTIAN HORREBOWS

Beretning om Jordstøtvet,

som skæde d. 22 Dec. Aa. 1759.

En af de store Fæst, som vore Forsædre, saavel her i Landet, som i andre Lande, i Henseende til Videnskabernes Befordring har begaaet, er visse-
selig denne, at de ikke stilletigen have optegnet, hvad store og mærk-
dige Hændelser, som i deres Tid ere indfaldne: De have tænkt, naar noget
sædvanligt og usædvanligt skæde, at dette var en Ting, som var alle bekendt, og
at det var underligt, at vilde optegne det, som noget mærkeligt, som ingen kun-
de være uvidende om; men de toge sig ikke vare for, at det, som i Dag vides
af alle, om nogle Aar ikkun vides af mange; om nogen Tid igien af et maade-
ligt Tal, atter om nogen Tid ikkun af faa, og endelig tilsidst af slet ingen, saa
at omsider en meget mærkelig Ting i Naturen bliver tabt for Efterkommerne,
og dem gandske ubekendt. Historien er som en Klæde, naar vi spørge om Aars-
sag til det, som i vore Tider passerer, maa vi søge den i forbigangne Tider,
naar vi til det, som da skæde, vil igien vide Aarsag, maae vi stige høiere op,
og har man da glemt at optegne, hvad som passerede, tabes et Leed af Klæden,
saa den ey mere kan samles.

Physiquen er vel en Part af Philosophien, men naar man efterseer, hvor-
paa den grunder sig, saa er Historisk Kundskab den Hoved-Kilde, hvorfra den
skal udledes. Den Erfarenhed man faaer daglig ved at betrakte Naturen,
kunstigt indrettede Experimenter, og den Erfarenhed, som vore Forsædre have
havt, ere de Ting, hvorpaa en klog Natur-Forsker bør fæste sine Øyne, om
han ikke vil snuble og gaae i blinde: vil han ved blotte Speculationer vespæde
sig, lærer han os ikkun, hvordant han selv vilde skæde, om han kunde, men
ikke, hvortledes Gud har skabt Naturen, og bliver altsaa hans Natur-Viden-
skab ikkun et Hiernesvind, som uden for ham er ikke til.

Men omentstient vi betiene os af den Erfarenhed, som vi kan selv have,
saa bliver dog vores Indsigt i Naturen meget stækket og ringe, om vi ikke tillig-
ge tage den Erfarenhed til Hjælp, som vore Forsædre i gamle Tider have havt.

31

32

Til Exempel herpaa kan Cometerne tiene, hvilke naar de sees, ikke uden Rime-
lighed kan forarsage os nogen Frygt, efterdi vi endnu ikke til visse vide, hvad
de ere: men havde vores Forsædre i gamle Tider stilletigen optegnet, naar de
saaes, og tillige anmærket deres Lob, saa vilde denne, formentlig ugrundede,
Frygt nu være gandske bortfaldet, efterdi vi da, ved at sammenligne de gamle
Observationer med de nye, kunde uden Tvivl paa vore Tider have med samme
Visshed udregnet Cometerne, som Planeterne, og havde folgelig ey havt me-
re Aarsag at frygte for en Comet, som nærmede sig, end for Planeterne Mars
og Venus, naar de paa visse Tider sees usædvanlig store.

Til ydermere Exempel kan tiene det Jordstøt, som vi for et Aars Tid
siden in Decembri 1759. havde her i Dannemark. Man hørte den Gang man-
ge sige, at Jorden forværedes, forældedes, og lakkede til sin Undergang; til
Beviis blev anført Jordstøtvet, hvilket hos os var usædvanligt, og efter nogles
Tænker aldrig eller overmaade selden erfaret for. Endelig sanntes nogle faa
Steder Jordstøtvet optegnede, som her tilforn vare skæde i Dannemark, og os
saa vidste gamle Folk at erindre sig, at de tilforn havde mærket sigt. Men
endnu kunde ikke fuldkommen svares til Objectionen, thi nu blev videre Spør-
maal, om Jordstøtvet ogsaa tilforn her havde været saa stærkt og almindeligt,

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	7

SOURCE
Horrebows.

som denne Gang. Herpaa kan intet svares noget, efterdi ingen gamle Beretninger om Jordstælv hos os ere omstændeligen nogensteds anførte, og maa vi qvitsaa lade Knuden blive uopløst i Henseende til Dannemark. Men da Quæstionen synes af Vigtighed, og det virkelig kunde være værdt at vide, om vores Jord bliver flattere hvert Aar eller ikke, saa vil jeg til Besvaring anføre Observationer, gjordte andre Steder, hvor Jordstælv ridere indfaldte, og flittigere ere bleven observerede. Jeg vil tage til Exempel Schweizland, hvor udi afvigte 17de Sæculo ere bleven observerede 49 Jordstælv, og derimod fra Begyndelsen af dette Sæculo til A. 1756. ikkun 23, ikke engang halvt saa mange i mere end et halvt Sæculo, saa at efter den Erfarenhed Verdens Tilstand ikke er forværret.

Dette maa være nok til Introduction, hvilket jeg haver anført, deels for at vise, hvor nødvendig det er, at i vores Afhandlinger anføres disse mærkelige Naturens Gierninger, deels for at opmuntre mine Landsmænd til flittigt at optegne, hvad mærkeligt nyt de erfare, for enten selv at publicere det til Efterkommernes Underretning, eller, naar de ikke vilde det, da at indsende det til Videnskaberne Societet, at det i ders Afhandlinger til Eftertiden kunde bevares.

Jeg

Jeg begiver mig da nu til min foresatte Materie; som er, at beskrive det Jordstælv, som skede udi Dannemark den 22 Dec. A. 1759. om Morgenen Kl. halvgaaen 1. Enhver seer vel, at det ikke her bliver min Sag at forklare, hvad Uarsagen er til Jordstælv; den forklares paa adskillige Maader af Skribenterne i Natur-Læren, og om jeg endskjont havde noget nyt at legge til, saa var dog ikke denne Afhandling rette Sted dertil. Her bliver alleneste Spørgsmaal, hvorledes dette Jordstælv udtredt: sig i Dannemark, og hvad andre besynderlige Ting man tillige mærkede derved: mine Anførere i denne Beskrivelse skal være til deels min egen Erfarenhed, til deels, hvad jeg har fundet faae at høre og spørge hos andre. De beste Relationer jeg har i denne Materie, har jeg deres Høfverværdighed, Biskopen i Stælland, at takke for, som strax efterat Jordstælvet var passeret, skrev alle Præsterne til i Stælland, og begjærede, at enhver skulde indsende til ham, baade hvad han selv i denne Tilfælde havde mærket; og tillige, hvad han havde derom fundet udspørge hos sine Sogne-Folk. Alle disse Breve og Efterretninger ere bleve mig communicerede, og har jeg deraf udrullet paa det nøjeste alt, hvad som kunde synes mest værdt at legge Mærke til; endskjont jeg maa tilstaae, som ogsaa burde ventes, at Relationerne ofte have været meget uoverensstemmende og stridige, saa det har faldet mig mange Gange rungt nok, deraf at faae det retteste udledt. Biskopene maa jeg ogsaa melde, at endskjont dette Jordstælv har udtredt sig over hele Dannemark, nogle Steder i Norge, og ogsaa andre Steder, saa angaaer min Beskrivelse dog Provinsen Stælland allene, thi da jeg fra de andre Stæder ikke har faaet tilstrækkelige Efterretninger, saa kan om dem intet meldes andet, end dette in genere, at man og har fornummet Jordstælvet der.

Det første, der i denne Afhandling naturligviis maatte spørges om, es dette, om man forend Jordstælvet har mærket noget, som man kunde ansee enten som Uarsag, eller som Forbud og Tegn, at denne Forandring skulde skee. I Henseende til foregaaende Tegn maae da først tales om dem, som vare lange foran, og dernæst om de, som skede strax forend Jordstælvet. Lange foran, nemlig 3 à 4 Aar efter hinanden, forend Jordstælvet skede, mærkede man i Dannemark en usædvanlig Tørke, som alle vel endnu kan erindre sig, hvilken forarsagede, baade at adskillige ferske Bænde begyndte at udtørres, og at Kornvandre begyndte at blive dyre og rare. Jeg vil ikke sige, at lang Tørke skal altid drage Jordstælv efter sig, men dette er dog vist, at det meget ofte er bleven observeret, at paa saadan lang Tørke i Lusten har fulgt Jordstælv. Da det blev mig sagt, at en anseelig geistlig Mand her i Byen havde forud spaaet

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	8

SOURCE

Horrebows.

om at dette Jordstælv skulde ske, spurgte jeg ham, om det var sandt; og da han svarede ja, og jeg nærmere udforskede; hvorpaa han havde grundet denne sin Spaadom, sagde han mig, at han havde mærket her lige saadan Torke i Luften, og lige saadant Benrligt, som han havde observeret nogle Aar tilforn i Jylland, da Jordstælvet skede derefter i Viborg og deromkring Ao. 1745. Ligeledes heder det i en Relation om Jordstælvet, som Ao. 1755. i Decembri skede i Schweiz, que depuis trois ans le pais de Vaud étoit exposé à une facheuse facheuse.

Maa ske man kan ogsaa ansee som Forbud og Følge af Jordstælvet den særdeles og usædvanlige Rødtine, som paa nogle Aar er bleven observeret i Himlen, men vissere Forbud have de mange Meteora ignita dog været, som i temmelig Mængde i samme Uge, som Jordstælvet skede, ere bleven observerede. M. Flamsted og Hales have meent, at svovelagtige Dunster, som i Luften blive tændte, kunde ogsaa trænge ind i Jorden, der anseende Jld og forårsage heftige Bevægelser, og ligeledes har Scheuchzer ofte mærket, at saadant Jld i Luften har været Forbud for Jordstælv i Schweiz. Her i Siælland er Ugen for Jordstælvet seer saadanne mange Jld Phænomena. Nogle skrive, at de have seet 8 Dages Liid tilforn af og til en stærk Blusning i Luften, andre, at de have seet Liunild, andre at de have seet Nordlys, men stillestaaende en anden igjen, hvilken Observation er sket af en god Observator, at han har seet nogle Aftener tilforn, særdeles Udrøde Skyer i Sønden, hvilke en vare saa flammende, en heller saa lyse, som de, der ellers pleje at være Forbud for Blæst.

Jeg vil en her anføre, at en Mand i Traunerup foregav for sin Præst, 3de Uger førend Jordstælvet at have hørt hørt Nat et Tordenkrælt, thi denne Beretning falder mig noget suspect, efterdi andre Stet intet have meldet derom.

Endnu er der een Omstændighed af Luften at legge Mærke til: det er beklædt, at Luften i vores Clima ikke er meget stille, men at vi som tidest fornemme enten Blæst, eller dog i det mindste vindig Luft, hvilket fornemmelig kan mærkes af Observatoribus in Astronomia, som gierne vilde have roeligt Væir, for at kunde gjøre sine Observationer nøye. Men derimod i Decembri Maaned Ao. 1759. mærker jeg, at Luften har været særdeles stille, ved de 66. Observationer, som vare gjordte af Vinden fra Begyndelsen af Maaneden indtil den 22de, finder jeg 16. Gange antegnet i Observatorii Meteorologiske Observations

Protocol, at man ikke kunde skrive, hvad Rant Vinden kom fra; og fra den 1. i Decembri indtil den 22de staaer for de 3 første Dage klart og stille Væir, og siden for de andre 8. Dage klart og stille Væir, og siden for de andre 8. Dage, tykt og stille, og det i 32. Observationer i Rød, som følge paa hinanden. Dette er visselig noget meget og særdeles rart hos os, men stemmer meget vel overens med det, som paa andre Steder i lige Tilfælde ofte er bleven observeret; det er beklædt, at den Dag, paa hvilken det store Jordstælv skede i Lissabon, var en af de allerbehageligste Dage, og at Luften var særdeles stille; ligeledes skriver ogsaa M. Bertrand, at da det store Jordstælv d. 9 Dec. Ao. 1755. skede i Schweiz, og paa de Alpiske Bjerge, Luften var meget stille, og at man knap kunde fornemme nogen Vind; og naar man med Liid søger Efterretningerne om Jordstælv, finder man dette meget ofte antegnet, endskønt man derfor ikke kan gjøre det til en almindelig Regel.

En Omstændighed maa endnu en forbigaaes, som er denne, at hos Byes Fogeden Mr. Jessen i Store Hedinge, som er bleven beretter fra Præsten i Holtau, skede det 3 Dage før Jordstælvet, at Vandet i hans Brønd stød i en stærk Skum, hvilket visselig tilfældigvis en særdeles Beskaffenhed og Arbejde under Jorden.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	9

SOURCE

Horrebows.

Nu kommer jeg til Dagen og Aftenen for Jordstølvet, for at see, hvor-
dan Luftens Bestaaffenhed da var, og da er det klart af alle Beretninger, at
der ere mærkede mangfoldige Jd. Phenomena i Himmelen paa mange Steder;
at det ikke er samme Jd, som alle have seet, kan vides baade af de adskillige
Kanter, som Jden observeredes i, og af den adskillige Tid, som disse Phæno-
mena saaes. Jeg vil forbiegaae alle de Beretninger, som ikke melde om an-
det; end at der var bleven seet Liumild og Glimt i Luften, og allene anfø-
dem, som synes noget omstændeligere, og tillige give anden Beskrivelse. Saa-
ledes berettes fra Udbye og Baarse, at om Aftenen tilforn imellem 9. og 10. er
hørt et Bulder under Jorden 2 Gange, ligesom af Jorden. I Weile i Ham-
mer-Herred blev Klokker halvgaaen 12. fornummet en Hvirvelvind. I Jeru-
lose ved Holbecks Kant blev rent overet om Aftenen for Jordstølvet en, so-
gelagtig Lugt i Luften. I Soderup blev Klokker halvgaaen 11. seet et Skær i
Nord-Ost nær ved Horizonten, bleegt og blandet med See-grønt, og siden Klok-
ken over et Quarter paa 1. hørt en Buldren i Nordvest til Vesten, som dog
strax gik over. I Ods-Herred saaes om Aftenen Skær i Nord-Ost af forun-
derlig Klarhed. I Quisig-Mark blev hørt et Skæl, som en kom oven fra,
og derforuden observeredes Luften usædvanlig klar, endskønt den var tillige tyk.

313

Paa

Paa Bøgen imellem Torslev og Næstved blev for Jordstølvet af Reysende seete
møgle Lys-Flammer i Nordvest, hvilke ved en hastig Afvejsling nu forsvandt, nu
lgien-toede sig see; og vedvarede henved eet Quarter. Norden paa Ween var
det strax for Jordstølvet saa lyst, at man kunde see at optage en 2 Skilling paa
Gulvet, men samme Lys vedvarede ikkun kort.

Ved disse Observationer er at mærke, at den Røusning, som i Soderup
blev seet i Nordost, er bleven observeret mange Steder, hvoraf man maa slut-
te, at den Materie, som forårsagede dette Skær, maa have været længere fra
Jorden, end de andre Jd-Phænomena, som andre Steder bleve seete.

Da jeg nu saaledes har anført alle de Observationer, som jeg har fundet
samle, om Luftens Tilstand for Jordstølvet, saa kommer jeg efter Ordenen
til Jordstølvets Beskrivelse, hvilket begyndte den 22 Decembris om Morgenen
Klokker halvgaaen Eet med en mørk Lyst og vindig Suse, samt et Raal, som
naar Jorden slaaet ned; derefter hørdtes Rummel, som af mange Bøgne,
som flørte meget fort; og havde noget paa; der klattede og klamrede stærkt,
hvorpaa fulgte en hyl, sæl og stærk Brummen, og syntes til sidst, ligesom mange
Skud kunde have gaaet af langt fra, et efter det andet, hvilket beskrives af andre, som
den Dumren man mærker, naar der er Jd i en Skorsteen. Herefter kom Sto-
det eller Støden, og blev efter Stødet Luften usædvanlig klar og skinnende.

Anslangende den Dumren og Bragen, som ved Jordstølvet fornemmedes,
maa mærkes, at Adskillige berette, at denne Lyd kom unden og ikke oven fra,
og at de hørte; ligesom at mange Canon-skud løsnedes under Jorden, og
fra Søekanterne erfares, at ligesom Jorden rystede, saa mærkedes ogsaa en
usædvanlig og stærk Bevægelse i Bander, som Morgenen efter paa mange Ste-
der steg langt højere, end det ellers plejede.

Naar der spørges om, hvor mange Stød man formaa ved Jordstølvet,
da finder jeg ikke Efterretningerne enige, i 37 Relationer heder det, at der er
ikkun mærket eet Stød, i 32 Relationer derimod foregives, at være fornummet
2 Stød, og endelig statueres 3 Stød i 5 Relationer. Det retteste bliver uden
Tvivl at gaae Middelvejen, og at antage 2 Stød, thi baade synes mig, at
en Hob af de Relationer, som angive 2 Stød, ere indgivne af dem, som have
nøgere observeret, og ogsaa er det meget at formode, at de adskillige Stød i
den Confusion og Skær ikke saa letteligen af alle ere blevene observerede.

Bi-
dere

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	10

SOURCE

Horrebows.

dere kan ogsaa ikke bestemmes, hvilket af Stødene, der haver været stærkest eller længst, 8 Relationer angiv, det første Stød for stærkest, og 6 derimod sætte det andet stærkest; ligeledes har det første Stød efter 4 Beretninger været længst, og efter 2 Beretninger har det andet Stød været længst.

Anlangende Tiden, hvor længe Jordstølvet varede, da ere Beretningerne mindre overensstemmende, og finder jeg en Forskiel fra 1 Minut til 1 1/2 Minuter, eller eet Kvarteer. Dette er ogsaa ikke at undre over, thi først er det umuligt for uøvede at vurdere en Tids Længde, naar de ikke ere beredte, og ey strax have Uhrverk ved Haanden, og betiene sig deraf, og for det andet er det at formode, at nogle have skrevet alleneste om, hvor længe Rystelsen varede, og andre derimod om, hvor længe det varede fra første Begyndelse af Alarmen, indtil alle Ting fik Ende. Af 73 Relationer, som jeg haver, komme de 45 overens i at determinere Jordstølvets Længde eller varende fra 1 til 3 Minuter, og er der altsaa ifkun 28 tilbage, som fastsætte en længere Tid, hvorfore det maaskee er rettest, at antage Tidens Længde for Rystelsen 2 og en halv Minut, saadant som en Præst skriver, der med Uhrverk har observeret Tiden, nemlig har fastsatte, at Rystelsen begyndte Klokkerne 12. 32 og en halv Minut, og endte Klokkerne 12. 35 Minuter. Denne Tid af 2 og en halv Minut skal igien deles i 3 Deele, den ene Deel for den første Rystelse, den anden Deel for den Tid, som passerede imellem Rystelserne, og den 3die Deel for den anden Rystelse. Men tales om, hvor længe alting varede fra første Begyndelse af, saa maae Tiden visselig være noget vel længere, endskønt formodentlig ikke saa lang, som Relationerne fra Ods-Herred udfordre, hvilke dog synes for Resten at være skrevne med temmelig Betænkning; i dem staaer der, at fra Begyndelsen af første Susen i Luften kunde være et Kvarteer, eller saa Minuter derover, da alting igien var forbi og stille.

Jordstølvet var ikke saa stærkt, at det nogensinde har forarsaget nogen Skade, saa vidt mig er bevidst; jeg finder alleneste i de Relationer, som jeg har faaet, at et indmuret Billede faldt ned i en Kirke, men dette sad maaskee saa løst, at det kunde have faldet alligevel. Men for nogenledes at kunde stemme om, hvor stærkt Jordstølvet har været, er det maaskee ikke af Bøgen, her at anføre alle de Talemaader, hvormed Effecten af Jordstølvet er bleven beskrevet. Det heder da, at Jorden gungrede, og Husene knagede, at der var Bændren ved Dørrene, som man med Magt vilde have dem op, at Vinduer og Dørre klamrede, at Dørre sprang op, at endogsaa Dørre, som vare i Laas, gik op, og svingede frem og tilbage, at Sengene hoppede, og det var ligesom Overdy-

nen blev løftet af, at det var ligesom Sengene vilde velte, at Sengene bevægedes, som en Baad af Bølgerne i en temmelig Sø, dog noget hastigere, at man vaskede i sin Gang i Stuen, kunde en staae stille i Stuen, men maatte holde sig ved noget for ey at falde, hvilket en maatte, som dog var Søevandt, at Loftet knagede og bragede, og hver Fiel i Loftet røstes, at Meublerne røstes, Skæerne, som hængte i Skabet, klingrede imod hinanden, Fallerkæderne paa Rækken løbe sammen, og sammesteds faldt ned, at Bæggen gjorde med Gulvet en Vinkel paa 45 Grader, og Klæderne paa Bæggen svingede i en halv Cirkel, hvilke Expressioner dog vist nok ere outreerede, at Linten paa Snore viftede hurtigt op og neder, og hvad der hang paa Bæggene, rørte sig hurtigt frem og tilbage, at Høns faldt ned af Stangerne, at Folk paa Gaden stode fare for at falde, at Sækkene i Møllerne og Tørv i Tørvehusene faldt ned, at Heste for Bognene knælede ved Støddene, Fugle i Burene slagrede og faldt ned, ja Burens selv sammesteds faldt.

Disse ere de Expressioner, hvormed mine Autorer have beskrevet Jordstølvets Effect, hvortil jeg endnu alleneste vil legge dette, at fra 3 adskillige Steder er bleven berettet, at de have under Rystelsen set Gulvet bevæge sig i Stuen op og neder, og at gaae, ligesom Bølgerne i en Sø, hvilket stemmer vel nok

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	11

SOURCE

Horrebows.

overeens med Beskrivelser, som jeg haver læst over Jordstølv andre Steder. Ellers, at de uimælede Creaturer ogsaa har følet til Jordstølv, kan sees af adskillige Relationer, da der fortælles, at Hundene tudede og peeb, at Hestene og Kvæget vare urolige, og Kvæget brølede, at Giesene slagrede og streeg strax førend Stødet, som et Kvæddyr havde været imellem dem, og at Bierne forlode deres Kuber.

For Resten maa observeres, at Jordstølv langt fra ikke har været lige stærkt paa alle Steder, end ogsaa har man fornømt stor Forskiel i een og den samme By. Her i Kiøbenhavn selv har Folk, som vare oppe, fortaalt mig, at de have slet intet fornømt, uden allerlille, som Uøyr, da andre derimod have mærket Rystelsen meget fiendeligt; denne Forskiel maae uden Tvil (at jeg intet skal tale om, at Folk kan være mere og mindre sensible) fornømtlig komme af den adskillige Situation, som Murenes og Væggenes Strækning have havt i Henseende til Stødenes Direction. I Almindelighed paa aaben Mark har man ikke mærket meget dertil, og de, som paa samme Tid har været ude, og kiørt i Vogn, berette, at de ikke have mærket andet, end at det var for dem, som een eller flere Vogne kom bag efter.

Fiendelses ved at gaae alle Observationerne igiennem, som jeg har fra Sielland; og ved at sammenligne dem med hinanden, har jeg udruffet denne almindelige Conclusion: som skal ogsaa være Sandheden temmelig nær, nemlig Norden og Osten i Sielland har Jordstølv været stærkest, saasom i Kiøbenhavns, Cronburgs og Friderichsburgs Anter, i Odsherred og paa Refsnæs og langs ned ad fra Kiøbenhavn, i og forbi Stevns-Herred. I Blaabjerg Herrederne har det været mædeligt stærkt. Fra Hammer-Herred forbi Røstved og Ringsted op til Duge-Herred imod Callundborg har det endnu været svagere, og endelig i Løve-Herred og i de nærmeste Byer der omkring af Arhus-Herred er det slet intet fornømt, og er det mærkeligt, at de indgivne Beretninger i Henseende til denne sidste Vost stemme alle overeens, endstønt adskillige Præster i de Egne baade vare vaagne, og ere mig ogsaa bekiendte, som agtsomme og gode Observatores. Endnu derforuden have Præsterne paa den Strækning fra Hammer-Herred forbi Røstved og Ringsted til Callundborg, i Sandby, Beterslev og Førslev berettet, at de i deres Sogne slet intet Jordstølv har fornømt.

Plinius skriver om Jordstølv, *maritima maxime quatiuntur, nec monticola tali malo carent*: Jeg har appliceret Reglen paa Esterretingerne fra Sielland, men ikke fundet, at de stemmede ind med den; vel er det sandt, at nogle smaa Øer, saasom Overø og Sejerø have mærket meget stærkt til Rystelsen, men derimod har Rystelsen i Kallehauge og Bordingborg, som begge ligger ved Søen, ikkun været meget liden, og langs med Strandbredden i Arhus og Løve-Herred er slet intet fornømt: Ligeledes har Jordstølv paa adskillige høje Steder i Sielland, saasom i Ringsted, Roeskilde, Rundby, Saxø, Torwerd ikkun været sig meget svagt.

Nu kommer omsider dette Hoved-Spørgsmaal, hvad Direction at Stødene havde; dette er meget vanskelig at observere, og derfor bør man ingenlunde vente her, at Beretningerne skulde stemme overeens; efter dem skulde Directionen komme fra alle Verdens Kanter, thi 21 Esterretinger sætte Stødene fra Osten, 9 fra Nordøst, 8 fra Norden, 4 fra Nordvest, 5 fra Vesten, 9 fra Sydvest, 20 fra Sønden, og 5 fra Sydøst. Men hvor adskillige end disse Bestemmelser ere, saa sees dog lettelig, at jo nærmere Directionen tages ved Sydøst, jo flere Esterretinger stemme ind dermed, og jo længere fra Sydøst, jo færre. Om man sætter, hvilket bør antages, at en Observator udi sin Bestemmelse ikke kunde undgaae en Fejl af 45 Grader, og tager Directionen for Sydøst, saa stemme af 81 Observationer 46 ind dermed, og de øvrige 35 ikke. Satt

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	12
Sætte man nu videre, hvilket vel er noget meger, men dog lettelig kan sees, at en Observator kan tage fejl omtrent imod 90 Grader i sin Bestemmelse, saa stemme ind med Sydost Direction 64 Observationer, og 17 blive ikkun derimod, saa at heraf sees, at, naar noget af disse Efterretninger skal sluttes, saa bliver uden Tvivl Sydost Direction sikkerst at tage. Heraf kunde maaskee ogsaa forklares Aarsagen, hvorfor man saa stærkt har fornummet Jordstøvelstøften paa Sjælland, og derimod lidet eller intet paa Vestre Kanten, thi naar Vandene fik Stød fra Sydost, saa maatte de drives stærkt over paa Østrekanten, men føres fra Vestrekanten. Tilsvarende skulde efter denne Sætning Fornemmelsen af Jordstøvelstøften ikkun være siden i Himmerlands Herred, som før er anført, thi nedre ved Bordingborg løber Knudshoved ud i Søen, og beklæmmer den Part af Sjælland for Vandenes Ansigt. Paa samme Maade beklæmmer ogsaa Stevns Herred Røge og de nærmeste Byer deromkring, hvilket ogsaa meget vel stemmer overeens med Beretningerne. Om Vindens Direction har jeg dette at berette, at den i Decembri Maaned, som Jordstøvelstøften skede, blev observeret, som oftest Østlig; jeg finder den 86 Gange optegnet i Observations-Protocollen, og af de 86 Gange har den 52 Gange været til Østen, men om dette for Resten skulde have nogen Sammenhang med Støvelstøftens Direction, kan jeg ikke vide. Det er bekendt, at i Jordstøvelstøften ogsaa mærkes Forandringer med Magneten og Magnet-Naalen, at Directionen ikke bliver den samme, og at Byrden, som hænger ved Magneten, falder. Jeg finder ikke nogen Observation gjort med Magneter ved Jordstøvelstøften, dette var ikke heller at vente, saa have dem, og de fleste, som kunde have dem, tænke ikke paa at bruge dem i flige Tilfælde, og desuden faldt denne Røstelse ind paa en Tid, da ikkun meget saa være oppe, og kunde være i Stand til at gjøre Observationer; jeg har en Magnet hængende ved mine Bøger, chargeret med saa stærk Byrde, at den falder strax, naar der røres ved, dog mærkede jeg, at min Magnet havde holdt sig denne Nat, og ikke mistet Byrden, som hængte ved den. Barometrum pleyer ved Jordstøvelstøften at stænke, jeg har ved at eftersee våre Observationer fundet, at det i Decembri Maaned meest har holdt sig imellem 27 Tom 8 Linier, og 28 Tom; om Aftenen for Jordstøvelstøften stod Barometrum paa 27. 10; og om Morgenen derefter paa 27. 10; saa at herudi ingen Forskiel er bleven mærket. Ther. Thermometrum pleyer derimod ved Jordstøvelstøften at stige; det holdt sig i Decembri Maaned imellem 0. og 2 Gradus frigoris, Aftenen for Jordstøvelstøften stod det paa 0; gradus frigoris, og om Morgenen derefter paa 0; gradus frigoris, saa her er ogsaa en nogen Forandring at tale om; ikke heller kan jeg sige, at Luften blev observeret varmere efter Jordstøvelstøften, end tilforn, dette aleneeste kan mærkes, af hvilket dog ikke kan trækkes nogen vigtig Folgte, at Luften i de Dage, da Jordstøvelstøften passerede, var 1 til 2 Grader varmere, end den var nogle Dage tilforn, og nogle Dage derefter. Nu kommer jeg endelig til de Forandringer, som fornemmes efter Jordstøvelstøften, hvilke ikke ere mange: et Sted i Sjælland, nemlig i Reerslev, blev Eftermiddagen efter Mærket en besynderlig Taage af usædvanlig Klarhed, som forvædte over endel lave og sumpige Stæder; et andet Sted, nemlig i Jostrup blev Bønderne glødt ilde smagende baade for Mennesker og Creaturer: i Øds Herred saaes 3 Dimer efter Jordstøvelstøften 2 klare Skin eller Jid-Skæp, det ene strax efter det andet, og styntes det, at Luseningen forsvandt ved Jorden, og fremdeles blev ogsaa bemærket i Øds Herred, at i den Sæd Strandsbredden Dagen for Jordstøvelstøften var belagt med Is, befandtes den Morgenen efter reen og uden Is, endskønt Luften havde været ganske stille: ellers mærkes den				

SOURCE

Horrebows.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	13

SOURCE

Horrebows.

ne Effect, at Jisen bliver borte ved Jordstælv, heel almindeligen paa alle Stæder, og er den ogsaa ofte bleven observeret, at brækte sig med stærk Force.

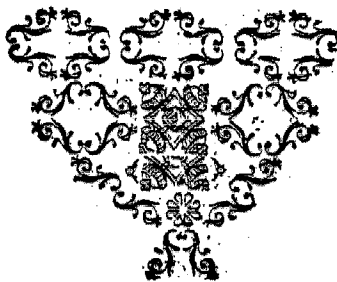
Angaaende Værligets Bestaendighed efter Jordstælv, kan man sige, at det samme skeede her, som i lige Tilfælde plejer at skee paa andre Stæder, nemlig Luften var meget uroelig, og der indfaldt meget fugtigt Væir med Sne og Blæst, hvilket alle endnu kan erindre sig, fornemmelig de, som i næstfølgende Jule-Helligedage havde en lang Kirkevej: ja man kan sige, at samme uroelige og fugtige Væirligt har continueret lige indtil i Martii Maaned No. 1761., thi vi have her i Landet efter Jordstælvet haft meget niere Regn, Blæst og Jld-Phænomena, end man kan erindre sig at have haft mange Aar tilforne, og efterhaanden mærker man ogsaa, at Søerne igien begynde at' faldes, som tilforn, formedelst den langvarige foregaaende Tørke, mesten vare udtørrede.

Nu maatte spørges tilsidst, hoordant Jordstælv ere at ansee af os Mennecker, og om vi bør holde dem i Henseende til Jorden enten skadelige, eller nyttige. Ingen kan tvivle paa, at de jo bør ansees for et stort, ja et af de allerstørste Guds Riis; Al anden Fare, som kan møde os, stues vi dog at see Udveje til at kunde slippe fra, men naar Jorden ikke vil bære os, hvor skulde vi

A a a 2

da

da tager vores Tilflugt? Men som den vise Stabere veed at bruge alle andre frygtelige Ting til Menneskers Beste, naat han finder det for got saa er der ikke at tvivle paa, at han jo ogsaa ved Jordstælv, foruden den Moralske Nytte, har sine vise og os tiemlige Hensigter. En vis Autor anser Jordstælv i Jorden, som Febere i et menneskeligt Legeme; hvilke ofte ere fornødne, for at bringe Sundhed til veje, og alle Ting til sin rette Circulation igien. Vi see, naar Jorden har baaret sit Korn og Afgrøde, og derved er bleven mager og udpisket, at den igien faaer nye Kræfter at give Frugter, naar den glødes, arbejdes, og bliver vendt ved Pleug og Spade; men hvad store Forandringer skee der ikke ved Jordstælv, hvor meget vendes ikke da Jorden; og hvor mange nye Blandsinger skee der ikke da, som maaskee ere høist fornødne til, at Jorden kan bevare sin Frugtbarehed? Physiici pleje af Jordstælv at spaae tilkommende frugtbare Tider; vi kan ikke heller sige, at Spandommen denne Gang har slaget fejl hok. vi Capitels Tællen var i de næste Aaringer for Jordstælv for 1. Pund Blyg ved 9, 10, 17 og 8 Alpdaler; og for de andre Kornpahre i Proportion, men i Aar efter Jordstælvet er den igien faldet til 15 Alpdaler, som plejer at være det rette Kornlaab i gode Aaringer. Men dette maa være nok, GUD bekræfte os og vore Lande fremdeles; og han give os, naar han sender Nøden, Naade med Frimodighed at kunde sige: Lad os kalde i Herren Saand, thi hans Barnehierrigheder ere store.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	14
Felt by very few in Stockholm. In the south and west of Sweden, a rushing noise and a roaring noise were heard, after which houses started to tremble. No reports from Finland. Ao. 1759 imellem d. 21. og 22. december var et forskrekkelig jordskielv. Husene røstede med stor knagen og bragen fra kl. 1, vaarde dog kun kort.				

SOURCE

Kgl. Sv.
Vet. Acc.
Handl.
1760.

Rokkedrejerbogen,
En himmerlandsk
almuesmands
optegnelser,
Peter Riismøller.

Scandinavian Earthquake Archive

SOURCE

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	15

Faaberg Præstegaard den 2de Jan. 1761.

J Tanke det er noget mærkværdig land ieg ikke undlade at communicere, hvad her paa een Stund passeret. Den 13de December a. v. borte 4 borne Føll samlede paa Bladsen Stubberud oven for Ronne her i Faaberg og saae Straaen over Dalen til Fjeldtoppen over for Klostet i Brøttumns Kinneg og Ringsager Sogn, da maad paa begge Eider af den spidlige Biergtop blev daer 2de siespønlige Armeer paa Himmelens, i hvilke maad fiendelig kunde see Skikkelse baade af Mennister og Geste. Disse aabnede som 2de fiendelige skikkelste Partier upod Stranden; det søndre Maade at man doerter dem sa. at man talter et det nordre og det andet det søndre Partie for Situationens Skyld) lafte altid, men til hver Gang friske Rekruter, som maad observerede at komme frem paa Horisonten bag fra Stedet af, derpaa kom de sammen igjen og Aages. Indtil det søndre Partie endelig faldt og ikke reiste sig mere. I det søndre Partie saaes een overmaade stor og høy mand med en stor hatt paa Døvedet, denne saaes over alle de andre. Dand syntes at falde i hver Combat, men kom dog altid frem igjen, blev alligevel i sidste Combat borte og siden usynlig. Nordre Partie mistede og i hver Combat nogle baade Infanterie og Cavalier, men kom sig altid igjen med friske Rekruter. Snen saaes fra om Morgenen i Daglydningen indtil onntrent kl 11 om Formiddag, alt saa var det ikke Nordlys. Mand har examineret Tilskuerne, som g'erne med Saligheds Ord vilde bekræfte dette deres Udfigende. De kunde ingen Conteint see, da alle Posturer i Prospect fra dem saaes forte, eller saasom maad seet langt fra sig. Paa Tilspørgende sigte de, at de ingen Baaben kunde stille, men ganske vel Rennisterne og Døsternes Draubement. Dette Syn er og seet 2de Gange siden, men sidst den 2 de Decbr. i Dønden over Ringsager Kirke. Der ere og flere som fra den Døude, som Stubberud sigter, men fra andre Bladsen har seet samme Syn. Da man først saae det om Morgenen var Himmelens rød med mod Kirket, denne Rødme separerede, da de bemeldte Figurer præsenteredes. Snen har set mange i Røgden i Bevægelse, enkelte bevægede for sig, andre ommeværdt vedens vilde Undergang i dette Røg. Jeg i der

In the night between the 21st and 22^d there was felt at *Hamburg*, and its neighbour hood a shock of an earthquake that lasted about a minute. It was felt at the same time at *Sleswic*, *Flensbourg*, and *Kiel*, and other places in *Holslein*. It was felt also at *Copenhagen*, where it was followed by three shocks less violent, and lasted about half a minute, but happily no damage was done: All that could be observed was, it came from the north, and passed towards the south, and was most felt in the little island of *Amagb*. It was the same at *Effineur*, where the sea was so agitated, that several ships in that port were driven from their anchors.

Gentleman's Magazine
Vol. XXX p.45

Chr. ik,
p.470.

— am 22. December. Einige Erschütterungen zu Gothenburg, Jönköping und Oerebro in Schweden 5).

5) Coll. acad. T. VI. S. 675.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22. Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	16

SOURCE

Aalborg
Amt. Sødg
1961 od VI
.3.

den, delvis afdækket 1941, som angav o.grænsen for kirkegrund og kirkegård, idet begravelser ikke fandtes o. herfor. Over portbuen var et muret kammer, hvori biskop Frants Thestrup († 1735) var hensat (kisteplader i sakristiet).

Det nuv. anselige tårn er opf. med benyttelse af det ældre, som til dels blev odelagt ved en ildsvåde, der 1663 raserede kvarteret Algade-Strandstien-Gammeltorv. Stormklokken smeltede, sen. omstøbt, historie på korpus. Ved et jordskælv ^{22/}, 1759 styrtede dets to kamgavle ned, men blev atter opsat 1764. 1778—80 rejstes det nuv. gennembrudte barokke spir (63,4 m højt; bygmester: Laur. Lienberg) efter model af det tidl. rådhusårn i Kbh. Kbmd. Peder Kyndes enke Elisabeth Himmerig og deres søn, studiosus Hans Pedersen Kynde, havde hertil ved testamente af 1773 skænket 4000 rdlr. (fruens broder, kbmd. Jacob Himmerig skænkede 10.000 rdlr. til kirken). 1958 fandtes de to førstn. donatorers grave lodret under spiret, ligsten til stede i brudstykker. 1934 blev spiret fornyet, og et klokkespil med 15 klokker blev opsat. I tårnrummet er ophængt en skjoldformet orgelkartouche, dat. 1749, med de da. og eng. rigsvåben, byvåben og initialer for Fr. V og dronn. Louise, tidl. på orgelfaçaden.

I 1800t. har kirken været underkastet flere reparationer og mere omfattende ombygninger, hvorved den bl.a. 1860 har fået store, rundbuede vinduer, sa. år restaureredes også det indre, hvorved inventaret for største delen fik sine opr. farver dækket med gråt og grønt. 1873 istandsattes kirkens ydre, 1886 ommuredes nogle af hvælvene. 1899—1900 undergik kirken en omfattende restaurering under ledelse af kgl. bygningsinsp. H. Kampmann. Hovedindgangen, der før var på n.siden, anbragtes i det overhvalvede rum på tårnets s.side, som i katolsk tid havde tjent som lektorium. Ved istandsættelsen fandtes her karakteristiske kalkmalerier fra omkr. 1500 på hvælvene og til dels væggene: Evangelistsymboler, kirkefædrene Skt. Gregorius og Skt. Augustinus, Skt. Katherina af Alexandria, Isaks ofring, flugten til Ægypten, det da. rigsvåben og symbolske figurer. En indgang for processioner og festgudstjenester åbnedes i tårnets v.mur, og ved korets n.mur opførtes en tilbygning med kamtakket gavl og krydshvalving, opr. til skriftestol, nu sakristi, hvorunder indrettedes varmekælder (ved udgravning til denne fandtes rester af en middelald. bygn., antagelig det romanske sakristi). Ved sa. lejlighed blev hele inventaret rest. og fik sine opr. farver igen, som var oversmurt 1860, og der indsattes nye stolestader, i midtskibet skåret efter nogle bev. fra 1739, hvoraf 9 magistrats- og officersstolestader står øverst i hovedskibet. De store pulpiturer, hvorpå kirken var så rig, og som mest stammede fra 1700t., blev fjernet fra sideskibene for at skaffe mere lys, nogle af dem flyttedes op i koret. 1905 indsattes glasmalerier i korets vinduer, udf. i München, skænket af konsul C. Lassen i Hamburg. 1941—43 ombyggedes kirkens ø parti under ledelse af kgl. bygningsinsp. E. Packness. Kirken forlængedes med 14 m, så et højkor dannedes, hævet 5 trin over skibets gulv, belyst af høje, rundbuede vinduer i sydsiden og med stjernehvælv. Under koret opførtes en krypt med forsamlingsal, hvortil adgang ad en trappe på ø.siden af sakristiet. I kryptens forhold ses en murrest af det romanske sakristi og et snit af dobbeltsoklen af den romanske kirke i undergrunden. Ved denne ombygning forsvandt den fornævnte portbue og gravkammer, ligesom glasmalerierne nedtoges, og en alm. omgruppering af kirkens ornamenter fandt sted.

Den mægtige altertavle, skænket 1689 af dr. Niels Jespersen og hustru Margaretha Erichsdatter, og den rigt udskårne prædikestol, hvortil apoteker Johannes

Scandinavian Earthquake Archive

SOURCE

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	17

BRØGGER
ARKITEKTFIRMA I/S · FJELLERAD · 9260 GISTRUP · TELEFON 08-333099 · POSTGIRO 2297604

Indg. Seismisk afd.
- 5 DEC. 1978

04.dec.1978. Geodætisk Institut
 Seismisk afdeling
 Gamlehave Alle 22
 2920 C h a r l o t t e n l u n d
 =====

Vedrørende: Jordskælv 1759.

/: I Trap: Aalborg amt, 5. udg. 1961, har jeg under beskrivelsen af Aalborg Budolfi kirke bemærket, at der er omtalt et jordskælv, som har fundet sted 22. jul. 1759 (jvf. vedlagte fotokopi).

Jeg vil gerne høre, om der skulle foreligge yderligere oplysninger om dette jordskælv, især om der vil kunne gives en nøjere bestemmelse af udstrækningen af det ramte område. Min interesse i at få dette fænomen nøjere belyst er af faglig art, idet jeg arbejder med bygningsrestaurering - hovedsagelig kirkere-staureringer - i Himmerland og Vendsyssel, og jeg ser i dette jordskælvsfænomen en mulighed for at forklare særlige revneforekomster og bygningsdeformationer, som vi nu og da støder på i kirkerne, og som vi ikke eentydigt har kunnet tolke som almindelige sætningsrevner.

Jeg håber, at geodætisk Institut - evt. ved hjælp af gamle indberetninger - vil kunne være mig behjælpelig i spørgsmålet.

Med venlig hilsen *Poul Brøgger*

/: Bilag: Fotokopi.

POUL BRØGGER · ARKITEKT MAA · TLF. 08-333099 · ERIK SØRENSEN · ARKITEKT · TLF. 08-385411

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	18
Felt as far north as Frøen, yet here there was no quake, but only a rushing noise in the sky. At Christianslund (near Birch?) the tremor was felt, and one thought that the houses were going to collapse. 20/1/60, a large light was seen in the sky for quite a long while, and was also noticed at Dudalen (report from Fåberg Parish). Felt in Copenhagen.				

SOURCE

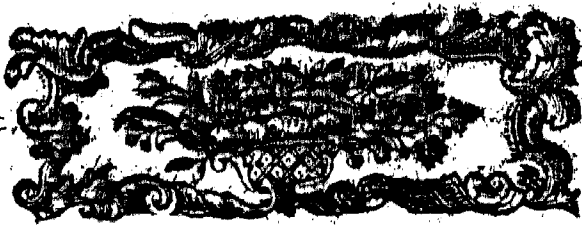
Morgenbladet,
15/4/1824

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	19

SOURCE

C.G. Biering,
Endelige
Tanker om
Jordskjælv
22/12/1759.

Mellem Kloften Told og Et,
Da Mørket overalt blev seet,
Og alting stille var og rolig
Og hver laae i sin trygge Bolig.
Hielp Gud! et hastigt Bulder kom. (a)
Vi laae, men laae som i en Slynge.
Vi vaagnede, og saae os om.
Vi syntes, Jorden var en Slynge. (b)
Det knagede i hvert et Spær,
Alting bevæget sig,

Som ellers minirfast er.

A 5

Min

(a) Alle Efterretningerne angaaende dette Jordskjælv kommer heri overens, at det blev mærket mellem Kloften Told og Et. Kgl. Lyeborg i Syen er allene berettet, at det der yttrede sig først mellem 11 og 12, men efter iglen stærkest ved ommeldte Klofteslet. Man har i Almindelighed mærket 2 Stød, nogle lige 3. Stødene tilligemed Rummen varede ungefær 2 1/2 3 Minuter, nogle lige 5. I Sverrig har det været paa samme Tid, dog har det været stærkest i de Sydlige Provinser, saasom i Gothenburg ere Opsager nedfaldne, og Raskelovne omskryede. I Altingsaa ere Stærkene brustne.

(b) Sic erat instabilis tellus, inhabilis unda.

Ov. Met. Lib. I.

Det er:

Da vallet Jorden som den hængte i en Slynge,
Da saaes en noget Skib paa Havets Bølge-Slynge.

Min Gud! hvorledes er det fat?

Skal Verdens Bygning denne Nat

Igien sit gamle Intet blive? (c)

Skal vi den sidste Nat nu skrive?

Ja, jeg det vist og stadig troer.

Forstyrrelse os plat beknytter.

Vi veed nu ikke, hvor vi boer,

Saaledes rokker alle Hytter.

Bor Seng nu dandser. Hvilken Dands! (d)

Den plat forrykker os

Bort gandske Sind og Sands.

Bort

(c) Tænk ofte paa Evigheden, og paa den hele Natur. Stil dig alle nærværende Ting saaledes for, som de allerede vare opløste, og begyndte at forandres: Ja, som de allernæste vare dannede og fødte, til den Ende at de skulde døe. Saa taler den kronede Philosoph Marcus Aurelius Antoninus Lib. X. Cap. 18. 19. En herlig Regel af en Hædning til at forblinde Sikkerhed.

(d) Her var en anden Kraft og bevægende Marsag,
som satte Jorden og os tilligemed Husene i Bevægelse, end
den hine Hedeuske Poeter. fabulerede om:

- - - Orpheo

Qui saxa cantu movit, & domuit feras,

Hebrique tenuit impetus mora dulci. Phæd.

Saxa ferasque movit Rhodopeius Orpheus.

Art. Amor. Lib. III.

Det er:

Naar kund Orpheus vilde spille,

Saa lunde han ved hver en Trille

Tæmme Dyr, og Strømme standse,

Ja, saae Steene til at dandse.

Bort Hjerter klappet i vort Bryst, (e)

Og Sveden blev af Vandet fryst. (f)

Chi hvad kan man vel gløse ander,

Naar Frygt og Mørk er samménblandet?

Hvor mange Forestillinger

Kan Phantasten en fremstille? (g)

Man frygter tit, hvor intet er

At frygte for. Eenfoldig Grille!

En lumpen Drøm kan strekke os.

Hvad? naar Naturen selv

Os arme byder Trods.

Min

(c) Enhver maatte vel sige med David: Mit Hjerter er bange inden i mig; og Dødens Rødseler ere faldne paa mig. Frygt og Bævelse komme paa mig, og Gruelse klur ler mig. Ps. 55, 5. 6.

(f) Haaret paa mit Rind skrælede af Frygt for dig, og jeg frygtede for dine Domme. Ps. 119, 120.

(g) - - - varias imitantia formas
Somnia vana jacent toridem, quæq; mellis aristas
Silva gerit frondes, ejestas - - lectus arenas.
Ov. Met. Lib. XI. v. 615.

Det er:

Som der er Ar om Høst, og Lov i Skovene,

Og Sand ved Havets Bred, saa mangen Skuffelse.

Ud Drømme-Værl og Spøg i Sovne sig indfinder,

En Drøm kans synes, den forblinder og forsvinder.

Min Gud! dig koster kint et Ord:

Saa nabner sig den tætte Jord, (h)

Og hele Chorah Hob opstige, (i)

Som dig og dine Ord misbruger.

Din Hær er Elementerne, (k)

Som gaaer, hvorhen du dem vil byde.

De gjør, o Gud! Din Villie;

Et Vink for dem er nok at lyde. (l)

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	20

SOURCE

C.G. Biering.

Du Jorden, Lufsten, Ild og Vand
Har ene i din Haand,
Og dennem styre kan.

Du

(h) Da revnede Jorden, som var under dem, og Jorden aabnede sin Mund, og opslugede dem, og deres Huse, og hvert Menneſke, som var hos Chorah, og alle Guds ſet. Num. 16, 31. 32.

(i) Jorden lod ſig op; og opslugede Dathan, og den Klulte over Abirams Hob. Da der blev en Ild opſlædt iblant deres Hob; en Lue ſat Ild paa de Ugudelige. Pf. 106, 17. 18.

(k) Himlene er gjorte ved Herrens Ord, og alle deres Hær ved hans Munds Mand. Al Jorden har frygtet ſig for Herren, og alle Verdens Jubboggere har ræddes for ham; Thi han, han ſagde, og det ſkede; han bod det, ſaa ſkød det. Pf. 33, 6. 8. 9.

(l) Ja, min Haand haver grundſættet Jorden, og min høyre Haand haver maalet Himlene; naar jeg raader til dem, ſkal de ſtaa tillige. Ef. 48, 13. See Himmelen, og Himmelenſ Himle hører Gud til, Afgrund og Jord, og de Ting, ſom ere i dem, ſkal bevæges, naar han ſiger dem. Naade Biergene og Jorden Grundvoide ſkal ſkjelve og bave, naar Herren ſeer til dem. Sir. 16, 21. 22.

Du Gud! ſom Jorden har grundſætt, (m)
Du Evighedsens Wiſdoms Præſt, (n)
Du lader aldrig af at tale; (o)
Men vil for os din Almagts male.
Du vil vil, at Du er Gud,
Og at Du er Naturens Herre.
Ja, at Du ved der mindſte Bud
Os Dodelige kan indſperre
I Dødens Angelt og i Frygt. (*)
Du dem vil vælle op,

Som ſover tungt og trygt. (p)

Al

(m) Du grundſættede forduum Jorden, og Himlene ere dine Hænders Gierninger. Pf. 102, v. 26.

(n) Du er en Præſt til evig Tid efter Melchiſedechs Orden. Eb. 5, v. 6.

(o) Han beſtillde en Thukommelt om fine underlige Gierninger, den naade og barmhertige Herre. Pf. 111, v. 4.

(p) Daag op. Ef. 26, 19. Thi Herren ſal naae ud af ſin Sted, og nedfare, og træde paa Høene i Landet. Og Biergene ſal ſmelte under ham, og Dalene revne, ſom Døp for Ilden, ſom Vand, der flyder ned ad. Mich. 1, v. 3. 4.

(*) Dødens Ræb havde omſpændt mig; og Helvedet Angelt havde rammet paa mig, jeg ſandt Angelt og Bedrøvelſe for mig. Pf. 116, 3. v.

Almagts uſtabte Mand:

Du med din ſtarke Almagts Haand (q)
Kan Jordens Viller ſaa foreſtæ,
At der ep bliwer heelt et Stykke. (r)
Vi mangler ikke paa Bevilg;
I Liſſabon vi kan beſtue (s)
Dit ſkrækkelige Lugtens Rils,
Da Staden ſaldt, og ſtod i Rø,
Da gav du Jorden kuns et Skudt,
Dens Indvold rørte ſig,
Og Grundmuur blev nedbrudt.

Skal

(q) Ach! Herre, Herre! ſer, du, du gjorde Himmelen, og Jorden ved din ſtore Kraft og ved din den uſkrækte Arm; der er ingen Ting underlig for dig. Jer. 32, v. 17.

(r) Han haver gjort, at Værn og Mur maa ſørge, de ere vanmagts de tillige. Hendes Porte ſant ned i Jorden, ſønderede og ſonderbrød hendes Stænger. Ehen. 2, v. 8. 9.

(s) Det er enhver noſſom beſtændt, i hvilken Glenbighed det Jordſkælv var 1755. paa Allhelgens Dag ſprækte Liſſabon tilligemed de arme Jubboggere. Da ikke aleneſte næſten hele Staden blev omkaſt, men endog henimod 10000. Menneſker ſaa ynkelig ſom haſtig? (paa en Tid af 10. Minuter) paa ſaa adſkillige og høſtbedrøvelige Maader: Deels bleve kunnſte under Huſenes Fald; Deels kvalte i Røg og Damp; Deels ſultede ihjel: (noale bleve fundne under Huſenes døde, uden at nogen Lem var beſkadet, og ſølgelig maa have ſultet ihjel.)

Skal vi paa vores Skueplads,
(Som dog er ſtor ſom bare Glas)
Aldeles orkeſloſe være,
Og deraf ikke nogen lære?
Ney, naat vi ſeer paa andre Egn,
Da bør vi os opmærkſom tegne.
Alt hvad, der ſkeer i andres Egn,
Kan ogſaa ſee i vores egne.
Er Hine ikkun Syndere?
Har de kuns Uret gjort;

Mon vi er Helgene? (t)

Ney,

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT	YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
	1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	21

SOURCE

C.G. Biering

blef:) Deels levende nedstunkne i Jorden: paa de Steder hvor Jorden brød frem og Abnåingerne stode: Deels brændte: da der befandtes saa ugubelige Kroppe, som, foruden den Jid Jorden paa adskillige Steder havde antændt, skal endog Jid paa de ferske Guse, ja, sporede ikke engang Kongens Slotte, for bedre at faae Lejlighed til at røve og plyndre, og at fiske i rorte Waade. Af saadanne bleve 300. grebne og henrettede.

(c) Alle ere afsligede Rom. 3. v. 12. Ingen bedrage sig selv: dersom nogen lader sig tykke iblant eder at være vitt i denne Verden, han vorder en Daare, at han kan vorder vitt. 1. Cor. 3. v. 18. Dømmer ikke noget for Eiden. 1. Cor. 4. 5. v. Meene I, at disse Gallæer vare Syndere frem for alle Gallæer, fordi de lidde dette? eller meene I, at de atten paa hvilke det Taarn i Sion saldt, og slog dem ihjel, vare skyldige frem for alle Menneſter. Men, dersom I ikke omvender eder, skal I alle ligesaa omkomme. Luc. 13. v. 2. 4. 5.

Men, Gud, som er usørlig vitt, (u)
Os vil vil sit Egete Rids,
Og sin Retfærdighed paa andre,
Paa det at vi skal vaerksom vandre; (v)
Og tænke, at vi er det Vær,
Han haver udt sine Hænder; (x)
At vi saar sig som andre seer,
Paa Syndens Banen og saa vander; (y)
Ja, at det samme ogsaa os
Kan ramme, dersom vi
Vil Himlen byde Trods. (z)

Her

(u) Mon du kan finde det Gud haver randsaget? Mon du vilde finde den Almægtiges Kuldompenhed? Den er saa høj som Himmelen, hvad vil du giøre? den er dybere end Helvede, hvad kan du vide? Om han omslutter, og indelukker eller forsamler; hva vil du vende ham derfra? Job. 11. v. 7. 8. 10.

(v) Men alle disse Ting stede dem, som Forbilleder; men det er Prevet os til Advarsel, paa hvilke Verdens sidste Tid der ere komne. Derfor, hva, som synes at staa, see vel til, at han ikke falder. 1. Cor. 10. v. 11. 12.

(x) Herre! Du er vor Fader; vi ere Leeret, og du er vor Pottemager, og vi ere alle dine Hænders Gierninger. Ef. 64. v. 7.

(y) Og jeg saae ydermere under Elen; Dommens Sted, der var Ugubelighed; og Retfærdigheds Sted, der var Ugubelighed. Eccl. 3. v. 16.

(z) De, som trette med Herren, skal forstrettes, han skal lade tordue i Himmelen over dem; Herren skal dømme Jordens Ender. 1. Sam. 2. v. 20.

Her syndes og med oprakte Hals. (x)
For hver en Synd vi er til Fals.
I fald at Himlen vilde herne,
Da maatte Jorden vist nok revne.
For al den Synd, som gaaer i Svang,

Den døde Jord og selv maa sukke.
 Hvad? om den derfor vil engang
 Sit fæle Sveig og Mund oplukke. (s)
 Et Jordskælv stæer Naturlig Blis; (a)
 Men Gud Naturen og

Kan bruge som et Rids.
 B Det

(a) Og Herren sagde: fordi Zions Døtre opføre sig, og gaa med oprakte Hals, og vinke med Øynene, og gaa frem, og svandse, og kneppe med deres Hædder: saa skal Herren giøre Zions Døtres Hoved: Jfe skabbet. Ef. 3. v. 16. 17. c.

(s) Derfor skal det Onde komme over dig, du skal ikke vide, hvor aarle det skal komme, og en Væpne skal falde paa dig, du skal ikke kunde forsone den, thi der skal hasteligen komme Odeleggelse over dig, at du skal ikke kunde vide den. Ef. 47. v. 11.

(a) At der ere svovlslagte og brændelige Materier i Jorden, nægter ingen; og at der ere hule Gruber i Jorden, tilflaer alle, (hvilket Bergfolk og de, som grave Brænde, kan erfare:) Naar der nu efterhaanden haver samlet sig saadanne Damp og svovlslagte og andre brændelige Materier i disse Huler, kan de let antændes endog af sig selv. Hvilket Erfarenhed haver lært; thi naar man sammenblander en lige Vægt af fileet Jern og stødt Svovl, og væder det med Vand, og legger samme Materie i en Potte, og graver den om Sommeren en Rod tybt i Jorden: saa skal Jorden af den dert kommende Hede inden 8 a 9 Timer revne; Dampen skal bryde frem, ja, endelig aldeles antændes. Hvilket og kan sees af udløstet Ralk, hvilken bliver brændende heed, naar man kommer Vand paa den. Naar nu Luen af denne antændte Materie er elastisk: (vil udvide sig) saa søger den efter Abnåinger; og naar da den overste Jord er for tyk, at den ikke kan briste,

Det var hos os den længste Nat,
Da Gud, han tog ved Jorden fat,
Saa at dens Indvold maatte lyde; (b)
Men hvad skal saadant vel betyde?
Vi længe nok: Gud sig vil,
Har væltet os i Syndens Sole, (c)
Saa at han kunde nu slaae til,
Saa Syndere det skulde føle.
Gud sig vil: vi længe nok
Har Hierterne tilluft,
Som var som Sten og Stol! (d)
Gud

briste, saa stæer der ifflun en Rystelse i Jorden; men finder den ene Buclike Robstænd nok, saa bryder den igennem, og aabner sig altsaa en affhyelig Afgrund, hvori man har Exempel paa at heele Stæder med utallige Menneſter og Dyr, uheldig ere blevne nedstunkne. Der er ogsaa mærket, at de Jidsprubende Bierge: (hele paa Island, Vesuvius i Kongeriget Neapols, Atna paa Sicilien;) findes paa de Stæder, hvor Jordskælv flest fornemmes; thi de have en Oprindelse. Og heraf kommer det ogsaa, at Jordskælvet holder op, saasnart Biergene begynder at fæste Jid; thi naar den andtændte Lue derved finder Udgang, saar den ikke med Vægt at giøre sig andre og nye Abnåinger. Gottsch; Philos. 5. 718. 719. 768.

Hvorfor og Indbågerne i de Lande, hvor de Jidsprubende Bierge findes, ere særdeles bang, naar Biergene ikke i nogle Aar haver brændt, at den underjordiske Jid skal aabne sig nye Udgange.

(b) Og Jorden bævede og rystede, og Biergenes Grundvælde brævedes, og de bævede, thi han var vred. Ps. 18. v. 8.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	22

SOURCE

C.G. Biering

(c) Hunden haver vendt sig laien til sit eget Spne, og Soen, som var toen, til Siden Ede. 2. Pet. 2. v. 22.
(d) I Skul: ikke mere omgaes, som og de svarte Hedenliger omgaes, i deres Sindes Korfaengsighed, som ere formarfede i Korstanden, og ere fremmede giorte fra Guds Liv. formedelf den Vanvissighed, som er i dem, formedelf deres

Gud vil erindre os, at vi:

Har længe nok den trange Ste. (e)
Forladt, og fulgt den brede Bane,
Som den, der smagte best vor Bane. (f)
Gud sig vil: vi længe nok
Paa hans Langmodighed har trædet, (g)
Og at vi med den store Flok
Har længe nok i Synd os glædet. (h)
Ja alt for længe slummet hen
I Syndens Søvn og plad

Foragtet Himmelen. (i)

B 2

Just

(e) Gaar ind ad den snevre Port: thi den Port er viid, og den Vey er breed, som fører til Fordervelse, og de ere mange, som gaar ind igennem den. Thi den Port er snever, og den Vey er trang, som fører hen til Livet, og de ere faa som finde den. Matth. 7. v. 13. 14.

(f) Glæd dig, du Unge i din Barndom, og lad dit Hjerte være vel tilmode i din Ungdoms Dage, og vandre paa dit Hjertes Veye, og efter dine Dynes Syn; viid dog, at for alt dette skal Gud føre dig for Dommen. Præd. 12. v. 9.

(g) Herren haver Langmodighed med os, i det han vil ikke, at nogen skal fortædes; men at alle skulle begive sig til Omvendelse 2. Pet. 3. v. 9.

(h) Mange omgaes som Christl Korfaengsigheder, hvis Ende er Fordervelse, hvis Gud er Bugen, og hvis Veye er i deres Skændsel, hvilke tragte efter de Jordiske Ting. Phil. 3. v. 18. 19.

(i) Saa sagde Herren: staar paa Vevens og seer til, og spørger om de gamle Stier, hvor den gode Vey mon være, og vandre paa den, og I skal finde Rølgighed for eders Sæl; men de sagde: vi vil ikke gaar. Jeg haver og opfat Vægtene over eder, Sigendes: giver ant paa Trompeters Lyd; men de sagde: Vi vil ikke give Lyd. Du Jord! har til, se ja fører Ulykke

Just paa den Tid, da Verdens Soel

Var allerlængst fra Nordens Poel,
Og hiffet hiffede Steenbullen, (k)
Fornam vi en Forundrings Buggen.
Vor Seng den som en Bugge gif;
Thi Jorden blev nu til en Bugge.
En Deel blev or, og laae paa Kif,
Og turde ikke Oyet lukke.
Saaledes Jorden Bugvriid fik,
Og det udi en Hast

Bed, Himmels mindste Nif.

Paa

Ulykke over dette Folk, som er deres Tankers Frukt; thi de gabe ikke Agt paa min Ord, og min Lov den forfæstede de. Jer. 6. v. 16. 17. 19.

(k) Naar Solen om Vinteren løber mod Sonden, og gaar ind i Steenbullen Tegn. Gaar den ikke længer mod Sonden, da den er 23 og en halv Grad eller 352 og en halv Tydste Mile fra Aqvator, og har fuldbendt sit halve Løb, og er allerlængst fra os, hvilket skeer den 21 December: saa os vi paa den Tid har den længste Nat og solarlig den korteste Dag. Solstium brumale, eller Soelhvært om Vinteren. Naar Solen derimod løber imod Norden og gaar ind i Krebsens Tegn, gaar den ikke længer imod Norden, da den er ligeledes 23 og en halv Grad fra Aqvator, og atter har fuldbendt sit halve Løb, og er os allernærmst, hvilket skeer den 21. Junii, paa hvilken Tid vi har den korteste Nat og længste Dag: Solstium Aestivale eller Soelhvært om Sommeren. Solens heele Gang imellem Tropicos Caneri (Krebsens Zirkel, og Capricorni) Steenbullen Zirkel, er da alfaa i alt 47. Grader eller 705. Tydste Mile. Men naar Solen kommer paa Aqvator, som skeer den 21. Martii og 21. Sep:

Paa dette stræffom huile Slag

Vi Soelhvært fik og korte Dag.

Hvad got kan Himlen os forhverve,

Naar vi os selv vil plad forderve?

Vi forter af i Rørlighed,

Og andre Christendommens Dyder. (l)

Hvad Under? om Gud bliver vreed,

Og alt sit Got engang fortryder.

Har vi af Himlen got forstyldt? (m)

O ney! vi sande maa:

Vor Ondskabs Skaal er fyldt. (n)

B 3

Bi

21. September: har vi Dag og Nat lige lang. Aequinoctium eller Jævnega.

(l) Da den rette blev seet, slog han bag op; og han forlod Gud og ringe agtede sin Saligheds Klippe. Den Klippe, som avlede dig, glemte du; og du haver forglemt Gud, som fødte dig. Deut. 32. v. 15. 18.

(m) Eders Misgjerninger glør Skilsmisse imellem eder og imellem eders Gud. Es. 59. v. 2.

(n) Vi ligge i vor Bestæmmelse, og vor Skam fluer os, thi vi syndede mod Herren vor Gud, vi og vore Fædre fra vor Ungdom og indtil denne Dag. Jer. 3. v. 25.

Vi forter af i Bon og Troe.

Ja vi tør her saa sikker bpe,

Som her var Fred og ingen Fare, (o)

Som Verden skulde evig være;

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	23
Vi fortæller af i alt det, som Angaar Guds Navn og Himlens Ære. Vi kiedes ved hans Helligdom, (p) Hans Lov og Bud og rene Ære; Vi fortæller af i Ærlighed Til Næsten, (q) Ewig og List Har alle vegne Sted. (r)				
Hvad?				
(o) Naar de sigte: Fred og Tryghed! da skal Jordens væsen hastelig slaas over dem. 1. Thess. 5. v. 3. De lægte mit Folkets Datters Forspørrelse, som den havde været ringe, og sagde: Fred! Fred! dog der var ikke Fred. Jer. 8. v. 11. (p) En mæt Stiel træder paa Hønsing-Rage. Prov. 27. v. 7. (q) Dersom I hibe og æde hverandre, da seer til, at I ikke blive fortærede af hverandre. Gal. 5. v. 15. Jeg fryg- ter: at der skal være Erætte, Rød, Vrede, Riv, Bagtalel- se, Øretudelser, Opblæfser, Oprør. 2. Cor. 12. v. 20. (r) Deres Strube er en aabnet Grav; med deres Tunger besvige de; der er Øgleres Forgift under deres Læber. Rom. 3. v. 13. De tale ikke Fred; men imod de Stille i Landet optænke de svigefulde Sager. Ps. 35. v. 20. De Ugudelige tænker Stalkhed imod den Retfærdige, og stier med sine Tæn- der over ham; Herren skal lee ad ham; thi han seer, at hans Dag kommer. Ps. 37. v. 12. 13. Hans Munds Ord vare glattere end Smør, men der var Strid i hans Herte; hans Ord vare blødere end Olie, og de ere dog uddragne Sværde. Ps. 35. v. 22. Der er ingen som raaber paa Retfærdighed, og ingen, som dommer troilgen; i det man forlader sig paa in- tet, og tiler Berfængelighed, undfanger Røpe, og føder Uret. Ps. 59. v. 4.				
Hvad? om Gud da vil korte af Paa sit bundløse Gødheds Hav, Dg Laas for Forraads Kammer sætter, Da vi ey skønner, han os mætter. Hvad? om han pga sin Baretægt Wil korte af, og overgive En ond, vanartig, hærder Slægt, Hvad kan vel da tilbage blive? (s) Til Blod han Vand forvandle kan, (t) Dg Lust til Flint og Staal (u) Ja, Jord til Jern (v) og Vand. (x)				
B 4				
(s) Ligesom de ikke holdt for gøt, at have Guds Runds skab, saa gav Gud dem hen i et Sind, som buer intet, at gjøre usømmelige Ting, og vore opfyldte med al Uretfærdighed, Rom. 1. v. 28. 29. Derfor vil jeg, jeg ogsaa udvalge for de- res bespøttelige Ydræters Skold, og lade komme over dem de Ting, som de frygte for: fordi jeg raabte, og ingen svarede mig, jeg talede, og de hørte ikke; men de gjorde det Onde for mine Øyne, og udvalgte det, som jeg ikke havde Lust til. Ef. 66. v. 4. Og Herren sagde: Jeg haver seet dette Folk, og see, det er et haarbaattet Folk. Lad mig nu fare frem, at min Vrede maa opvædes imod dem, og jeg vil fortære dem. Ex. 32. v. 9. 10. (t) Han opløste de Rieppen og slog paa Vandet; og alt Vandet, som var i Kloden, omvendtes til Blod. Ex. 7. v. 20. (u) Jeg vil bryde eders Styvets Hovmodighed; og jeg vil gløse eders Himmel, som Jern, og eders Jord som Kobber. Eders Kraft skal fortæres forgieves, og eders Jord skal ikke give fra				
Grøde. Og dersom I endda vandre imod mig modvilligen, og vil ikke lyde mig; da vil jeg tilføje søv gange mere over eder med Slag, efter eders Synder. Lev. 26. v. 19. 20. 21. (v) Din Himmel, som er over dit Hoved, skal være sølv Kobber, og Jorden, som er under dig, som Jern. Dent. 28. 23. (x) Paa den Sted, hvor de 5. Stæder Sodoma So- morrha, Adama, Zeboin og Segor har staaet, er der nu en Søe				
Ja, mon Gud ey har Jøye til At korte af, saasnart han vil, At gløse paa den Jord en Ende, Som hannem ingen Frukt vil sende. (y) Jo, jo, for de Udvalgtes Tal Wil han vist Dagene forkorte. (z) Gud veed, naar Dagen være skal. (æ) Nok er det: den ey bliver borte. (ø) Hans Almagt ey forkortet er, Wi den kan daglig see, Dg Jorden Vidne bær.				
Web				
Søe Asphaltes kalbet, eller det døde Hav, det er beaatmod 10 Wile langt og 4. Wile bredt. Hvilket Gud for deres Syn- ders Skyld opbrændte med Ild af Himmelen, og nedspørte de dem i Afgrunden. Det døde Hav har besynderlige Egenskaber: Vandet er blandet med Harpir, og seer mørkt ud, og giver en flem Stank fra sig; ingen Fisk kan leve derudi; Fugle falde døde ned af Lusten naar de ville flyve derover. Jorden ved Vandbredden bestaaer af lutter Beg, og naar det taget bort, er der kunst Afse under. Der voper de vilige røde Æble paa Træ- erne, som staa ved Vandbredden, naar de Rødder i stykker, ere de fulde af Afse. Hüb. Geograph. Tom. 11. pag. 505. (y) De, de have gjort mig nidkier med det som ikke er Gud, de optreder mig med deres Forsængeligheder; og i-g, jeg vil gløse dem nidkier med det, som ikke er et Folk; Thi en Ild er optændt i min Vrede, og den skal brænde til det nederste Helve- de; og den skal fortære Landet, og dets Grøde, og alle Ild paa Bjergenes Grundvoold Dent. 32. v. 22. 23. (z) Og dersom Herren ikke havde forkortet de Dage, blev intet Menneske frelst; men for de Udvalgtes Skyld, som han haver udvalgt, haver han forkortet de Dage. Marc. 13. 20. (æ) Om den Dag og den Time, paa hvilken Himme- len og Jorden skal forgaae, veed ingen, ikke heller Himmelen. Engle, uden min Fader alene. Matth. 24. v. 36. (ø) De, de skal forgaae, men du, du bestaaer; og de, de skal alle blive gamle som et Rødehon, du skal omskifte dem som et Klæde, og de skal omskiftes. Ps. 102. v. 27.				
Med Midnats Tid der Vinder kom, Da Jordens Mineraliske Bom (a) Al Engstelse saa maatte se, de, Dg stielve ved den stærke, Hebe. Her blev vi heet om Hovedet, Da Jorden saa paa Dorren banker, At Dorrene sprang op saa let. (b) Hvert Huus var som et Skib for Anker; Der ligger i sin sikker Haavn; Men dog bevæges kan Al Storm og Vølvens Favn.				
B 5				
Hvem				

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	24
(a) Terram intus h'ulcam & vpraginosam esse pluribus in locis non paucis pervadent, sive illa in visceribus terrae cavitates siccæ sint, dum halitibus & exhalationibus implentur, quæ in terræ motibilibus se produunt, & ex spiraculis montium, quæ flammam vomunt & materiam ignitam; sive aquis repletæ sint. Pet. Horr. Elem. Philos. Nat. §. 3 14.				
(b) Fra Velle er berettet: at Opsatser paa Chatouller ere nedfaldne, noale nye Bygninger revnede, og Dørre ere opspragne, hvilket sidste og er seet i Odense og paa andre Stæder. En troværdig Mand har fortælt mig: at han først hørte en Ræmle; men tænkte, det var af Vagne, derpaa sprang Dørren op med en meget stærk Force, han tænkte det var Lyve, og laae bered at tage imod dem, om de havde kommet nærmere; men da Sengen bevægede sig med ham, faldt han paa andre Tanker. Den samme Virkning af Jordstøtten berettes og fra Øverrig.				
Hvem kan nu staae? Da Jorden gaar. Soe Been ey denne Nat forslaaer. Hielp Gud udi din Høys Himmel! Vi føler her en Hoved-Solmuel. (c) I stolte Vænder! som ey veed, Hoordan I eders Been vil støtte, Kom nu, og faldet ydmyg ned! (d) Nyemodens Gang kan her ey nytte. Hvor peent og stivt I end vil gaar, Kan Jorden eder dog Let over Ende slaar.				
Budol-				
(c) Fra Velle er ligeledes berettet: at Kolt, som bare oppe, kunde ikke slaae stille paa Jorden. En Kone har og fortælt mig, at, i det hun gik paa Gaden, var det ligesom hun blev opløst fra Jorden, og blev fortunlet i Hovedet, at hun knap vidste, hvor hun var; Vægterne saar det samme. En Mand, som vilde slaae op affin Seng, faldt om igien i Sengen, formeddels dens Bevægelse.				
(d) Ydmygger eder for Herrens Ansigt, saa skal han opphøje eder J.c. 4 v. 10.. Menneffets Hovmod skal nedtrykke ham; men de Ydmyge skal hoide fast ved Herre. Prov. 29. v. 23 naar nogle fornede sig, og du siger: lad her se en Opophølse; saa skal han frelse den, som nedslaaer Dynene. Job. 22 v. 29. Værer peprydede med Ydmyghed; thi Gud slaar de Hærfærdige imod, men de Ydmyge gæder han Raade. Derfor ydmygger eder under Guds vældige Haand, at han maa i sin Tid opphøje eder. 1. Pet. 5. v. 5. 6.				
Budolphus mistede sin Rant. (e) Hvi saa? hvad gaar da vel af ham? See her! Guds Huus og hellig Tempel Af Herrens Almagt bær et Stempel. Guds mindste Finger var kuns her. (f) Hvad kan hans Haand da ey udvirke?				
Rom det ihu I Menneffer! Som gaar i Herrens Huus og Kirke: At Verdens Bygning skal forgaae; Men Herrens Ord og Bud Allene skal bestaae. (g)				
Hvad				
(e) Fra Nalborg er berettet: at de øverste Kamme af St. Boels eller Budolphi Kirke nedfaldt, hvorved en Udbygning paa Kirken blev meget beskaadet; nogle Hvelvinger revnede, ligesom og adskillige Grundmurere Bygninger.				
(f) Det er Guds Finger. Ex. 8. v. 19. Min Ræffærdighed er nær, mine Arme skal dømme Folk; Der skal bide efter mig, og vente efter min Arm. Es. 51. v. 5.				
(g) Himmelen og Jorden skal forgaae; men mine Ord skal ingenlunde forgaae. Matth. 24. v. 35. Oploster eders Dynet til Himlene, og seer ned til Jorden nedan til; thi Himlene skal forvinde, som en Røg, og Jorden ældes, som et Klæde, og dens Indbyggere døe, som det; men min Salighed skal blive evindeligt, og min Ræffærdighed skal ikke brydes. Es. 51. v. 6.				
Hvad Frost og Kuld kan binde tet, (h) Maa briste her i tu saa let Som svage Rør og svædne Traade, Saasnart Naturen lidt maa raade. Den hardet Soe og storknet Eiv, Som Jernlæs bære kan, maa revne, Is-Gulvet mod Naturen selv Er kraestesløs og uden Evne. Liim - Jorden hift i Cimperland Som var belagt med Is Om dette vidne kan. (i) Men				
(h) Quid loquar, ut vineti concrecant frigore rivuli. Ceruleos ventis latices gurantibus iter Congelat, & rectis in mare scriptis aquis. Quæque rates ierant, pedibus nunc itur: & undas Frigore Concretas ungula pulsas equi. Perque novos pontes, subter labentibus undis, Ducant Sarmatici barbara plaustra boves. Vix equidem credar Det er: Hvad vil jeg tale om, at Kulden sammenbinder Saal:des Røffene, at de ey mere rinder, Da Ister-Strømmen stiv og tilsfrossen slaar, Og det blaafarvede Vand stivt under Isen gaar. Hvor forhen Glibe gik, er Vølgen sammengroet Af Frost og Rinde, saa man her kan gaar tørskoet, Ja, Heste slæpper paa den Isbelagte Broe, Der florer Sarmater. Knap jeg det vilde troe. (i) Fra Nalborg er fortalt: at Isen paa Liim - Fjorden den paa samme Tid er bleven brækket, som og Isen i Fjorden				

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	25

SOURCE

J.G. Biering

ved Velle befandt om Morgenen derefter at være ophævet og
rennet; Det samme berettes og om adskillige Søer og Elve i
Sverige, hvor Jordstøvet har pttret sig paa samme Tid og
samme Maade som i Danmark og Norge.

Men foler Jord og Vand hans Stød?

Nep, Luften liden og saa Nød;
Den med sit huule Echo svarer,
At den geraader og i Farer.
Hør! hvor den piber ynkelig!
Jid-Skyer sees paa Himlens Bue. (k)
Hvad da? mon da ey Jorderig
Ey haver Marsag til at grue. (*)
Et Lyn-Jid farer med en Gart,
Det i en Hast slaar ned,

Og saa er Alting klart. (n)

(k) Fra adskillige Stæder berettes: at være seet Jidsyn
i Norden. Fra Tønneberg i Norge er den fuldstændigste Be-
rættelse: Om trent halv Et høstes en stærk Susen i Luften, hvorefter
paa fulgte Stød som Jordstøvet, saa heftig, at paa nogle Stæ-
der besværgedes Husenes Gald og Omkæddelse. Der skal og
paa samme Tid i Norge være set i Luften en bred Jid-Straal-
le, som viste sig baade Norden, Sønden, Østen og Vesten, og
drev fra Sønden til Norden. Fra hans Vælgørdsverdigbed Vær-
sten i Øvre i Jyn er denne Efterretning givet: at Directionen
synes at være fra Vesten til Østen; efter Bevægelsen høstes
ende Tordenstrål efter hinanden, og de, som løb ud under
aaben Himmel, sagde, at det lignede sket. Fra Randers
er berettet, at man der i Luften hørte en Viben af adskillig Lyd,
hvilket nogle Vægtere i Odense og siger at have hørt. I Swe-
rige har de mærket en stor Susen i Luften, seet Lynild, og hørt
Tordenstrål. den 1. September.

(*) Hans Lynet opløser Jorderige; Jorden seer det og
bever. Ps. 97. v. 4.

(l) Herpaa havde vi i Odense i afslutte Sommer
1759. et øvensynligt Bevis: Da Tordenen sloa ned i et
Hus uden Vestre Vort, Tom inden et Minut stod i Lus og af-
brændte; men Gud, som bevæger Maade over Maade, frelste
Rolfene ud af Jiden, og Vinden, som bar ind imod Byen,
benyttede sig af Strøp.

Nu klæmper det, ach! hvilken Klang!

Hør! Kloffen slaar en Sørge-Sang. (m)
Non Sibi sonat (n) det nu heder.
Den raaber: op! og Jer bereder!
Hvad da? er det nu lide fat?
Hvem haver fat ved Stadens Kloffer?
Er Jiden løs i denne Nat?
Nep, hvert et Hus og Taarn nu røkker.
Den skulte Jid i Jordens Bort
Er løs, og færdig til

At rive Taarnet om.

Op

(m) Af Jordstøvels Virkning skal Hammeren have
slået paa Kloffen i Olai Kirke-Taarn i Helsingør, ligesom
naar man kimer sagte. Sammenstødet er Rullen nedfalden af
Tagene; i Sørpe Tagstene; men i Christiania Ruder af
Vindberne.

(n) Non sibi sonat. Er en Inscription, som gemenlig
findes paa Kloffer, og kan ungefær bede saaledes paa Dansk:

Kloffen for sig selv en lyder;
Men til Kirke Rolf indboder.

Ved hvert Slag, som Kloffen slaar
Vel betænt, hvor Jiden gaar.

Paulino Episcopo Nolano, viro admodum sancto, tin-
tinnabuli inventum nonnulli adscribunt. Franciscus Petrarcha
& alij, ac novissime Panutius, Sabianum Pontificem Romanum
in eum, quem hodie cernimus, usum, templorum turribus
campanas primum imposuisse testantur. Hier. Mag. De Tint.
Cap. II.

Quod Tintinnabulorum sono populus invitatur vacatur-
que ad sacra audienda statim dichoris, Sabianum, qui Gregorio suc-
cessit, hoc Secretum est, Polyd. Virgil. Lib. VI. Cap. XIII. de in-
ventoribus rerum.

Nicolaus Helduaderus skriver: Klokkerne ere først paa-
fundet i det Landskab Campanien: (Det ligger i Kongeriget
Neapolis, og kaldes nu Terra di Lavoro;) i den Stad Nola,
hvoraf man kalder paa Latinske Tungemaal de store Klokker
Campanas, og de andre smerre Nolas, dennes have Pave
Sixtus forskillet, Anno Christi 605. i Taarnene, at forme-
delt

Op da hver Stet og tænke sig om,

Mod Norden det fornemmes, som
Gior dybe Spor i andre Riger,
Der længere mod Sønden viger. (o)
Tænke ey, Naturen farer vilb
Og gaaer imod Naturens Orden.
D nep! vor Jord har ogsaa Jid,
Endskjønt den ligger langt mod Norden.
See! vi og af Naturens Alis
Kan hastig faae et Snært

Blant Frost og Sne og Is.

Hvad

deist dennes maatte gives tilkiende naar hørte Canonicus
holdtes, og man Kirke komme tilfammen at bede og haade
Guds Tieneste. It. m. at følge de Døde til deres Levershed,
tænke paa Døden og vage sig fra Sønden til Sønden de op-
sant Klokker, blev Almuen tilfammen ved Gadehjør og
mundtlig Røst beskillet, hvilken Ordning og Skik, Tørterne
endnu paa denne Dag holde, at naar de skal komme til de-
res Kirke at bede, da ere der noale forordnede, som siige paa
Kirkerne, og med stor Skraal og Bulder rabe Almuen til-
fammen.

I Marocco have de ingen Klokker; men, naar Folket skal
sammenkalles til Guds Tieneste, gaar en Præst ud i Taa-
net, stiller en Kane ud, og raaber fra alle Sider af Taarnet:
Guder Gud, og Mahomeeh er hans Prophete. Derpaa kom-
mer enhver, som kan komme. Hyb. Geog. III. T. p. 672.

(o) Det vilde falde for vidtløst at opregne alle de
Stæder, som deels har faaet Skade, deels gandske ødelagte
ved Jordstøvels, saasom: Spoleto, en god Dye i Italien, men
sist 1703. stor Skade, Norcia, Rieti liafsaa. Cascia, Civitaducale
1703. ere gaaet gandske under. Catania paa Sicilien hied 1693.
ynkelig ødelagt; thi Husene bleve enten mekkende fuldstædt,
eller overfaldet af Havet, som ophævede sig, eller og b'ev'aaet
i Riste af Jiden, som kom ud af det Jidsprukende Berg Etna,
hvorved den gang omkom 20000. Menneffer, som Dagen til-
for tænkte mindst paa denne Ulfte. Noto, Syracusa, Palermo
toog ved samme Jordstøvels stor Skade. At forbiage man
de andre Stæder i andre Verdens Dele. Corvo, det høyeste
Berg i Italien, er af Jordstøvels synderbrustet.

Hvad synes I? I modige!

I klæmper udaf Væltene!
I hørrede Naturalister! (p)
Betænk! hvad Ondt Naturen frester.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	26

SOURCE

C.G. Biering.

J Marsag har at skelne her,
Nu Jorden, eders Gud, maa skelne. (q)
Foragter en Forvarfeler (r)
Af Lufst og Jib, af Jord og Ede.
Betænk en stor almægtig Gud
Naturens Herre er, (s)
Som Ordre deler ud.

Ugh!

(p) Marcus Aur. Antoninus, en Hevning, gjør mange afvorte Liders saa dumme og seibkloge Naturalister og Atheister klamme, i det han siger: Om nogen spør, er dig, hvor du har seet Guderne: (han taler som en Hevning nemlig in plural) eller hvoraf du veed, at der virkelig er en Gudsdom, som du tilbeder? saa svar dem først: at de ere ganske synlige. For det andet: Jeg har aldrig seet min Stiel, og dog agter den høit. Saaledes forholder det sig og med Guderne, hvis Raat i g bestandig erfarer. Thi deraf erkender jeg, at de ere, og derfor dyrker jeg dem. Lib. XII. Cap. XXIX. Men det gaaer, som David siger: En Daare siger i sit Hjerte: (det er: søster) der er ingen Gud. Ps. 14. v. 1.

(q) De vendte Kog til mig og ikke Ansigt; men i deres Ulopfes Tid, skal de sige: staa op! og frels os! Hys ere da dine Guder, som du haver gjort dig? lad dem staa op, om de kunde frelse dig i din Ulopfes Tid. Jer. 2. v. 27. 28.

(r) Lad dig tugte, at mit Hjerte skal ikke maafee draget fra dig; at jeg ikke maafee gjør dig til en Odelegæelse, et Land, som ingen boer udi. For hvem skal jeg tale og vidne, at de vilde dog høre? see, deres Ørne have Forbud, og de kan ikke give Agt derpaa. Jer. 6. v. 8. 10.

(s) Ja, alle Menneker ere dog forsørgelige af Naturen, som ikke have Guds Kundskab, og ikke kunde liende af de gode

Ugh! Kaster Øret lidt omkring,
Betragt Naturens høje Ting.
De eder klar Oplysning giver. (t)
Man veed: Af Intet Intet bliver.
Spørg dog: hvis Haand har dette gjort? (u)
Hvis Forsyn Verdens Alt opholder?
Den mindste Ting er noget stort.
O! bøjer Knæ og Hænder folder!
For Skaberen (v) hvis Gudsdoms Magt
Fremskinner i hver Ting,
Som bliver ret betragt. (x)

E

Hal

gode Ting, der sees, den, som er, og ikke give Agt paa Gjerningerne, at de liende Messeren, men holde enten Jib eller Dær, eller snar Lufst, eller Stiernes Zirkel eller mægtig Vand, eller de klare Lys paa Himmelen, for Guder, som regiere Verden; Men havde de Aft til deres Skikkelse, og holdt dem for Guder, da skulde de liende, hvormeget bedre disse Lings Herre er, thi den, som er Deplighedens ypperste Messer, skabte dem. Cap. 13. v. 1. 2. 3.

(t) Af Creatures Størhed og Deylighed skues deres Glabere. Men de ere ikke at undskyde. Thi kunde de vide saa meget, at de kunde gjøre sig Gissning paa Verden, hvorledes kunde de ikke snarere have fundet disse Lings Herre. Cap. 13. v. 5. 8. 9.

(u) Herre! hvor mange ere dine Gjerninger? du gjorde dem alle viseligen; Jorden er fuld af dine Evendom-

me. Ps. 104. v. 24.

(v) Kommer! lader os tilbede, og nedbøye os; lader os bøye Knæ for Herrens Ansigt, som gjorde os. Ps. 95. v. 6.

(x) Det, som man kan vide om Gud, er aabenbart dem; thi Gud haver aabenbart dem det. Thi hans usynlige Ting, som er hans evige Raat og Gudsdom, bristtes af Verdens Skabelse, da de forlaaes af Gjerningerne; saa at de have ingen Undskyldning. Rom. 1. v. 19. 20.

Halstarrige! Haardnaktede! (y)

Som Øyne har; men ey kan see,

Som Ører har; men ey kan høre.

Kan intet eder dog blødgjøre?

Ugh! ere I som Flint og Spaal?

Kan ingen Ting dog eder stække? (z)

I Jorden tændes an et Baal,

Deels Lyd vil eder gierne; vække

Af eders søde Synde: Slum,

Vaag op, det er nu Tid,

Imens I haver Rum. (æ)

3

(y) I haarde Hals og uomskærnet i Hjerte og Øren! I imodstaae altid den Hellig And. Act. 7. v. 51. De vil ikke høre mig; thi de ere stive i Panden og haarde i Hjertet. Luc. 3. v. 7. Dette Folkets Hjerte er bleven forhardt, og de have hørt besværligen med Ørene, og tilfukt deres Øyne; at de skulle ikke enaang see med Øynene, og høre med Ørene, og forstaae i Hjertet, og omvende sig, at jeg maatte helbrede dem. Act. 28. v. 27.

(z) Herre! monne dine Øyne ikke see efter Sandhed? du slog dem, men de sølede ingen Smerte; du fortrøede dem, de vegrede sig, at ankomme Lugt; de forberedte deres Hjerte mere end en Klippe, de vegrede sig, at vende om. Jer. 5. v. 3.

(æ) Seer til Brødre! at der skal ikke være nogen Tid i nogen af eder et onde vantrøe Hjerte, i det man affalder fra den levende Gud. Men formaner eder selv hver Dag, saa længe det kaldes i Dag, at der bliver ikke nogen af eder forhardt formeddelt Syndens Bedrægtelse. Ebr. 3. v. 12. 13.

I siger vel: vi syndet saa,

Hvad stede os? I stole tor Syn 5. cap. 4. v.

Paa Guds Langmodighed og Naade;

Og vil i Alting selv Jer råde. (f)

Men viid: at saa langmodig som

Gud er, saa strænge er hans Domme.

Hvem kan bestaae i Herrens Dom?

Endskönt han tøver, vil han komme. (a)

Gud langsom frem til Hevnen gaaer;

Men naar han straffer, ach!

Des haardere han slaaer. (b)

E 2

For

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	27

SOURCE

C.G. Biering

(8) Foragter du hans Gødheds og Taalmodigheds og Taalmodigheds Rigdom, og veed ikke, at Guds Gødhed leder dig til Omvendelse. Men efter din Haardhed og ubødsfærdige Herte, samler du dig selv Brede paa Brede, og Guds retfærdige Doms Aabenbarelses Dag, hvilken skal betale hver efter sine Gjerninger. Rom. 2. v. 4. 5. 6.

(a) Hørre! dersom du vil taare være paa Misgjerninger; Hørre! hvor kan du bestaae. Ps. 130. 3. For Gud skal komme, og ikke tie; en Tid for hans Afgjort skal fortælle, og omkring ham stormer det saare. Han skal kalde ad Himmelen oven af, og ad Jorden, for at dømme sit Folk. Ps. 50. v. 3. 4.

(b) Derpaa har en Hedning end og kunnet sionne, naar han siger: Lento gradu ad vindictam sui procedit ira, sed tarditatem supplicii gravitate compena. Vel. Max.

Kan nesten bede saaledes:

Gud i Verden længe bier

Juden han vil straffe; men

Naar han straffer, vist det bliver

Smertelig til Sønderen.

Efterdi der ikke meer strax er affaat Dom over de onde Gjerninger; derfor er Menneskens Doms Herte fuldt i dem at gjøre ont. Eccl. 8. v. 12.

Forstille Slægt! I Høflere! (c)
Spil dog en Siel med Himlene: (d)

I hinkende og lunkne Sieler!

Hvor vil, hvor kan I eder siale?

Gud, som seer dybt i Jorden ind,

Han eders Myrer og randsager. (e)

Aflegger eders hyffelst Sind!

I Himlens Gud dog en bedrager.

Forstærkeligt! Gud vil udspøe

De lunkne af sin Mund. (f)

Hvor vil I da undflye? (g)

Du

(c) Vee dem! som sende sig dybt fra Herren, at stule deres Anslag, og hvis Gjerninger ere i Mørke, og sige: Hvo seer os? og hvo flender os? Es. 29. v. 15. Siig ikke: jeg skal stules for Herren, mon nogen skal komme mig ihu af det Høje? Sir. 16. v. 19.

(d) De sige: Herren seer det ikke, og Jacobs Gud forslaaer det ikke. Forslaaer dog, I usornstige blant Folket! og I Daarer, naar vil I blive kloge? Men den, som plantebe Dret, skalde han ikke høre? eller den, som dannebe Dyet, skalde han ikke se? Ps. 94. v. 7. 8. 9.

(e) Jeg er Herren, som randsager Hiertet, og prøver Myrer; og det til at give hver efter sine Veye, efter sine Foræters Frygt. Jer. 17. v. 10. See ikke til hans Anseelse, eller til hans Personens Hønhed, thi jeg haver forkast ham; thi jeg agter ikke det, som et Menneske kan see, thi et Menneske kan see det, som er for Øynene, men Herren seer til Hiertet. 1. Sam. 16. v. 7.

(f) Jeg veed dine Gjerninger, at du er hverken kold eller varm; gid du var kold eller varm! Saa, efterdi du er lunknen, og er hverken kold eller varm, skal jeg udspøe dig af min Mund! Fordi du siger: jeg er riig, og er bleven riig, og har intet behov; og du veed ikke, at du er elendig, og lammerlig, og fattig, blind, og nøgen. Jeg raader dig, at du løber Guld af mig, som er glødet i Jiden, at du kan vorde riig; og hvide Klæder, at du kan føre dig ubi, og at din Røgenheds Skam skal ikke blive aabenbar; og salve dine Øyne med Øyen-Salve, at du kan see. Apoc. 3. v. 15. 16. 17. 18.

(g) Hvor skal I gaae fra din Mand? og hvor skal jeg flye

Du kalder Gavn! ubødsfærdig, (h)

Udrens de raadne Døde Væen. (i)

Lad dig en Hedning dette lære:

At det langt bedre er at være

End synes god. (k) Omvend dig snart. (k)

Thi som en Strøm den freidig løber,

Saa gaaer og Tiden med en Fart. (l)

Jeg raader dig: Du Tiden løber. (m)

Forgleves du skal raabe: gid!

Uch! gid! jeg havde nu

Den forbigangne Tid! (n)

E 3

Op

Hy: fra dit Ansigt? dersom jeg farer op til Himmelen, da er du der; og reder jeg Seng i Helvede, see da er du der. Ps. 139. v. 7. 8. 9. 10.

(h) Vee eder I Øvenskalle! thi I ere ligesom falkede Grave, som synes deplige udbrortes; men inden til ere de fulde af døde Been og al Urenhed. Matth. 23. v. 27.

(i) I Skællige! lader os rense os selv fra al Rødsreg Mandens Besmittelse, og fuldbede Hellighed i Guds Frygt. 2. Cor. 7. v. 1.

(k) Cato malebat esse vir bonus, quam videri. Sallust.

Det er:

Cato Holle-Massen lagte,

Ærlighed ham bedre smagte

(k) Dig fra ondt, og gjør got, og bœ evindelig. Ps. 37. v. 27.

(l) Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu. Non secus ac Flumen = = = Ovid.

Det er:

Tiderne bestandig gaae

Som en Bøl, en Flod og Aae.

(m) Derfor seer til, hvorledes I skal omgaaet værklare, ikke som Uffe, men som Wiise, som løber den belejlige Tid, fort! Dagene ere onde, derfor bliver ikke uforstandige. Eph. 5. v. 15. 16. 17.

(n) O! mihi! præteritos referat si { Jupiter } annos
nunc Deus } Virg.
Det

Opriktige! Du lille Hob!

Frygt en for Jordens huus Raab. (o)

Din Gud hermed dig vil påminde,

At Verden dig en skal forblinde. (p)

Heraf du seer hvor soagt den staaer.

Hvem vil vel da paa Verden bygge?

Udi et Øjeblik forgaaer

Alt Verdens Alt som Røg og Skygge. (q)

Hvem da paa Verden bygge vil,

Han bygger kun paa Sand,

Og har forloret Spil. (r)

Her

Det er:

O! alid! at Marene dog maatte gaae tilbage!

O gid! jeg havde nu de forbigangne Dage!

(o) I, som fryste Herren! forlader eder paa Herren; han er deres Hielp, og deres Skjold. Ps. 115. v. 11. Den Herre Gud er Soel og Skjold; Herren skal give Raabe og Væe, han skal intet got negte dem, som vandre i Fuldkommenhed. Ps. 84. 12. v.

(p) Thi Creaturet, som tjener dig, som gjorde alle Ting, udstrækker sig til Straf imod de Uretfærdige, og slaar tilbage igjen til at gjøre dem got, som forlader sig paa dig.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	28

SOURCE

C.G. Biering.

Cap. 16. v. 24.

(q) Himlene skal forsvinde som en Røg, og Jorden ælbes som et Klæde. Ef. 51. v. 6.

(r) Hver den, som hører disse mine Ord, og ikke gjør efter dem, skal lidenes ved en daarlig Mand, som bygde sit Hus paa Sand. Da en Flovbrean nedfaldt, og Vandløbene kom, og Værene blæste, og skodte an paa samme Hus; og det faldt, og dets Fald var stort. Matth. 7. v. 26. 27.

Hvem du kan erindre dig
Det Hulder, hvormed Jorderig
Og Himlen skal engang gaae under, (s)
Den Dag alt nærmere tilstunder.
Men frygt kun en, du lille Hjort! (t)
Om Elementerne skal smelte.
Gud bliver dog og alt hans Ord
I de uskafte Fjendens Telte. (u)
Der skal Oprigtige opslaae.
Oprigtigheds Paulun,
Som aldrig skal forgaae. (v)

E 4

Lad

(a) Hærens Dag skal komme som en Tuv om Natten, paa hvilken Himlene skal forgaae med stort Hulder, men Elementerne skal smeltes, i det de brænde, og Jorden, og de Gierninger, som ere i den, skal opbrændes. 2. Pet. 3. v. 10. See, jeg kommer som en Tuv, salig er den, som vaager og bevarer sine Klæder, at han skal ikke gaae nøgen, og de skalde see hans Bluffel. Apoc. 16. v. 15.

(c) Frygt ikke, du lille Hjort! thi det er eders Fader behageligt, at give eder Riget. Luc. 12. v. 32.

(u) De, de skal forgaae, men du, du bestaaer; og de, de skal alle blive gamle som et Klædebon, du skal omskifte dem som et Klæde, og de skal omskiftes. Men du bliver den samme, og dine Aar faaer ingen Ende. Ps. 102. v. 27. 28. Hærrer! dit Ord bestaaer evindeligt i Himlene. Ps. 119. v. 89. Hærrer bliver fort, Blomstret falder af; men vor Guds Ord bestaaer evindeligen. Ef. 40. v. 8.

(v) Sandeligen, de Retfærdige skal talke dit Navn; de Oprigtige skal blive for dit Ansigt. Ps. 140. v. 14. Jea skal høre dit Paulun i Eviighederne. Ps. 61. v. 5. Gud frelser de oprigtige af Hjertet. Ps. 7. v. 11. Thi vi vide, at, dersom vort Tabernakels Jordiske Hus bliver nedbrudt, have vi en Bygning af Gud, et Hus, som er gjort uden Hænder, evigt i Himlene. 2 Cor. 5. v. 1.

Lad os da komme vel ihu
De sidste Ting; (x) og ikke na
Meer synde; (y) men Guds Navn ophøre,
Og os i Støvet for ham bære. (z)
Gud Magten har, og kan slaae til. (æ)
Han har os vilst, hvad han kan gjøre.
Hans Godhed os advare vil.
Lad os en stoppe til vorre Dre.
Hvad? om han havde os forladt
Os arme sovende

I denne skrælsom Nat?

Da

(x) I alle dine Sager kom dine sidste Ting ihu, saa skal du ikke synde evindeligen. Eyr. 7. v. 37. Gid de vare vise, saa kunde de faae Forsland paa dette; de skulde betragte deres Ende. Deut. 32. v. 29.

(y) Saa vend om til Hæren, og lad Synden fare, ved ydmøgeligen for ham, og formindst Ansigt. Eyr. 17. v. 25. Fra Morgnen til Aften omskiftes Tiden, og alle Ting ere snare for Hæren. Et vist Menneske frygter sig i alle Ting, og søger sig for Forsælses paa de Dage, han endnu kan synde; men en Uforstandig tager ikke vare paa Tiden. Eyr. 18. v. 28. 29. 30.

(z) Jeg vil talke dig Hærrer! min Gud! i mit gandske Hjerte; og ære dit Navn evindelig; Thi din Ristundhed er stor over mig, og du friede min Siel af den nederte Grav. Ps. 86. v. 12. 13. Kommer lader os slunge med Fryd for Hæren; lader os raabe af Glæde for vor Saligheds Klippe. I hans Haand er det, man kan opsoge i Jorden; Kommer, lader os tilbede, og tiebøye os. Ps. 95. v. 1. 4. 6. Vi vil gaae ind i hans Boliger; vi vil tilbede for hans Gødders Gødkammel. Ps. 132. v. 7.

(æ) Du haver Magt over Liv og Død, du fører ned til Helvedes Dørte, og fører op igjen. Cap. 16. 13. Alle, som bry

Da havde vi jo levende
Nedfaret ind i Gravene;
Vi sovende da havde blever
Fra Tid til Eviigheden reved.
Men Hærens Navn see evig Lov!
At Han os ikke vilde knuse, (b)
Den Tid vi sødt og rolig sov,
Og Jorden ryfset alle Huse.
Men da hvert Hus saa stod paa Fald,
Da bød den naadig Gud:

Du ikke falde skal. (a)

E 5

Bryd

høe paa Jorden, ere som intet at regne, efter sin Vilde glør han med Himmels Hær, og dem, som høe paa Jorden; og der er ingen, som kan hindre hans Haand, og sigte til ham: Hvad gjør du. Dan. 4. v. 35.

(b) Hærrer! Du opførte min Siel af Graven; du lod mig leve, at jeg ikke soer ned i Huln; Synger Psalmer for Hæren, I hans Hellige! og talter ham til hans Helligheds Jhuommelse. Thi et Øyeblik varer hans Drebe, men Livet er i hans Velbehagelighed; om Aftenen, ja Natten igiennem, seer Graad, men om Morgenen bryde Strig. Ps. 30. v. 4. 5. 6. Smager og seer, at Hæren er god. Ps. 34. v. 9. Vi maa vel siæ med Psalmisten: Dersom Hæren ikke havde været vor Hjælp, da havde vor Siel paa et lidet nær boet i det Stille. Ps. 94. v. 17.

(a) Hvorledes kunde noget blive ved, dersom du ikke vilde? eller det blive bevaret, som ikke er faldet af dig? Men du sparer alle Ting; thi de høre dig til, Hærrer, du som elsker Sielen. Cap. 11. v. 26. 27. Hærrer! din Ristundhed er i Himlene; din Sandhed naaer indtil de øverste Skyer. Din Retfærdighed er som Guds Dierge, dine Domme er en stor Afgjættelse, du frelst Mennesker og Dyr. Ps. 36. v. 6. 7.

Bryd ud, hver Siel med Lov og Pris.
Til Gud, som vilste os sit Rist;
Men os dog ikke vilde rugte.
O! gid det maatte noget frugte! (b)

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	29

SOURCE

C.G. Biering.

Gud straffer andre haarde.
Det seer vi klart i disse Dage.
I andre Lande kan vi see
Den stræffeligste Straf og Plage:
Krig, (c) Jordfæls, (d) Hunger, hastig Død.
Hielp Gud! hvor er det haarde
At se disse Stød.

Her

(b) Min Siel! lov Herren, og alt det i mig er, hans
hellige Navn. Min Siel! lov Herren; og aalem ikke alle
hans Velgierninger. Den, som taenløser dit Liv fra Forder-
velse; den, som kroner dig med Rikshed og Barmhertig-
heder. Herren er barmhertig og naadig, og af megen Ri-
kshed. Ps. 103. v. 1. 2. 4. 8. Han gjør ikke med os efter vore
Synder; og ey betaler os efter vore Misdædeligheder. v. 10. Du
haver besiddet alle Ting med Naade, og Tal, og Vegt; thi der
er altid stor Formue hos dig, og hos han imodslaae din Arme
Styrke? Men du forbarmer dig over alle, thi du formaaer
alle Ting, og du seer over med Menneffenes Synder, at de
skulle omvende sig. Sap. 11. v. 24.

(c) I vore Læder sees de bedrøveligste Spor af den u-
lykkelige Krig, saa man vel kan see:
Landene hist ligger øde.
Folket stode frø, og døde.

Jld og Krig alting opsluer.

Sværdet ingim Staaen bruger.

(d) I de offentlige Lænder har man læst: at der i dis-
se Læder paa adskillige Stæder har været Jordfæls, saasom i:
i Holland, Tydskland, Frankrige, Portugal, og i Særde-
leshed i Soria eller Syrien, hvor manae Stæder har lidt stor
Glæde, nemlig Tripolis, Sayd eller Sidon, St. Jean d'
Acre (fordum Ptolemais); hvor manae Huse ere omkaste-
de, og de fleste beklædede; Men Antiochia, Tiberias, (fordum
Genezareth, men Kong Herodes gav den dette Navn efter
Kæyser Tiberius,) Safat, Jaffa, (fordum Joppe,) Dames
eller

Her boer vi i vort Danmark
Saa trogt, som Noa i sin Ark,
Hvor Gud saa naadig hannem huser,
Da Vandene omkring ham bruser. (e)
Nu Fienden, som en stridig Elv,
Hist hele Lande oversvømmer,
Saa Konger ey er sikker selv,
Og Underkæfterne bortkommer;
Da Boer vi i Freds-Boeliger.
Derfor hay Tak, o Gud!

Som Fredens Fyrste er. (f)

For

eller Damascus nesten af Jordfæls i Bund og Grund ere o-
delagte. Tyrkerne gjøre ellers meget af denne Stød Dama-
scus og siger: at, dersom Christus paa den yderste Daa skulde
holde Dom over Jøder og Chrisne, saa skulde Mahometh og saa
komme paa Jorden igien, og i Damasco holde Dom over Ma-
homethanerne. Paa dets Mahometh venter de gode Tyrker
forgieves; men Gud som vil domme Jorderige med Retfærdig-
hed, ved en Mand, (nemlig Christus;) hvilken han haver be-
stillet til det, Act. 17. v. 31. han skal vist komme. Da skal de
see Menneffens Søn komme i Skyen med Kraft og megen Her-
lighed. Luc. 21. v. 27. Saa at Tyrkerne her virkelig sølte en
af Overdommerens Kræfter ved dette forfærlige Jordfæls.
Thi det er retfærdigt hos Gud, at betale dem Trængsel, og ved
sin Magtes Engle af Himlene med Jld-Lue at give Hævn over
dem, som ikke kiende Gud, og over dem, som ikke ere vor He-
res Jesu Christi Evangelio lydige. 2. Thess. 1. v. 6. 8. Lad os
da vel vogte os, at vi ikke ere det Evangelio udydige, som sga
klart og rigelig forkyndes for os; men give vel agt derpaa, som
paa et Løb, der skinner i en mørk Stød. 2. Pet. 1. v. 19. At

vi altid kan træffe os med Davids Ord: Der er stor Fred for
dem, som elsker din Lov; og der skal ikke være Anstød for dem.
Ps. 119. v. 165.

(e) Noe blev allene igjen, og hvad der var med ham i
Arken, og Vandet fik Overhaand over Jorden. Gen. 7. v. 23. 24.

(f) Hans Navn kaldes Underlig, Raadgiver, vældige
Gud, Evigheds Fader, Freds-Fyrste. Es. 9. v. 6. Han er vor
Fred. Eph. 2. v. 14. Kommer for Herrens Ansigt med Fryd-
bestrig,

Vor Fredelig Fætter Frederich,
Som holder Fred og beste Skit;
Som pryder best et Konge-Sæde;
Som er vor Soel, vort Liv, vor Glæde, (g)
Bever, o Fredens Gud! i Fred!
Hans Nar og Dage du formere
Udi en sand Lykkelig! (h)
Ved ham vi lykkelige ere. (i)
Den hele Kongelige Slægt
Antag, o gode Gud!

Udi din Baretøgt!

De

bestrig, tiener Herren med Glæde, kiender at Herren er god;
han, han gjorde os, og ikke vi selv, til sit Folk, og sin Godes
Faar. Ps. 100. v. 2. 3.

(g) For vor Allernaadigste Konge vor enhver ærlig
Underfaat i dette Tvilling-Rige at udbrøde med hin velsalende
Mand Tertullus: at vi nyder stor Fred ved Dig, og at manae
rette Ting seer dette Folk formedelst Din Forsyn, Mægtigste
Fælle! Det annammer vi baade aldeles og allevegne med al
Taktsigelse. Act. 24. v. 3.

(h) Du haver givet dem Eyendom, som frygter dit
Navn. Du skal legge Dage til Kongens Dage; at hans Nar
maa være som fra Slægt til Slægt. At han maa sidde evinde-
lig for Guds Ansigt; bered Rikshed og Sandhed, at de
maa bevare ham. Ps. 61. v. 6. 7. 8.

(i) Saligt er du, Land, hvis Konge er født af de op-
perste. Eccl. 10. v. 17.

Vogt, o Gud! med vor Monarch
Hans Arv, Hans Fæde Danmark,
Med Norge hiffet imod Norden!
Giv Frugt af Jld, Afsæ; Bånd og Jorden!
Bever hver Siel i Husene!
Lad os til Sikkerhed ey faldet! (k)
Men daglig staae varagtige
I Ben og Troe dig at paakalde. (l)
Bever os fra en hastig Død,
Fra Hunger, Krig og Strid,
Fra Rød og Jordens Stød!

Op

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	30

SOURCE

C.G. Biering

(k) Lader os ikke sove, som og de andre, men lader os 'vaage, og være ædrue, thi de, som sove, sove om Ratten, og de, som ere drukne, ere drukne om Ratten. Men lader os, som ere Dagens Børn, være ædrue, iført med Troens og Kierlighedts Pantser, og med en Hælm, som er Saliggjorelsens Haab: thi Gud sætte os ikke til Drede, men at bekomme Saliggjorelsen ved vor Hæere Jesum Christum. 1. Thess. 5. v. 6. 7. 8. 9.

(l) Saa I for alle Ting antage Troens Skjold, med hvilken I skal kunde slukke alle den Ondes gloende Pile; og tager Saliggjorelsens Hælm, og Mandens Everb, som er Guds Ord; Saa I være i al Vlepylig Tid med al Bøn og ydmiggelig Begiering i Manden, og vaager til det samme med al Varagtighed og ydmiggelig Begiering for alle de Hellige. Eph. 6. v. 16. 17. 18.

Op da, hver Stet! og tænk dig om!
 Ved Midnatts Tid Jordstøtset kom.
 Hvo veed, naar Dommeren vil komme, Ab. 16, 15.
 Og holde sine strange Domme?
 Op! vær bereed! Kiøb Olie! Matth. 25. v. 4.
 Din Brudgom daglig gaaf i Møde Cant. 3. v. 4.
 Iført med Bryllups-Klæderne!
 At Herren en dig skal udstøde. Matth. 22. v. 11.
 Han kommer vist, og domme skal
 Maaffee ved Middags Tid,
 Maaffee ved Hanegal.

Marc. 13. Cap. 35. 36. 37. v.

Vaager; thi I vide ikke, naar Husets Hæere kommer, om Aftenen, eller ved Midnat, eller naar Hanen gæler, eller om Morgen: At han ikke, naar han kommer hastelig, skal finde eder sovende. Men hvad jeg siger eder, det siger jeg alle: Vaager!

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	31

SOURCE

Kjøbenhavnske
Danske Post
Tidender
24/12/1759.

Platten imellem den 21 til den 22 hujus imellem Klokk. 12 og 1, fornam man her i Staden et Jordstølv, der med Sted varede omtrent 2 Minuter. I nogle Huse saldt de Ting, som ey stode meget fast, ned. Stade er berødet saaridt vi vide ey forarsaget. Man har ey fornummet, at Vandet derved har været i Bevægelse. Paa Landet i Marværelsen har man vel fornummet dertil; men hvorvidt det ellers har stræket sig ved man ikke. Nogle berette, at de have mærket at Directionen af Jordstølvet gik fra Osten til Vesten.

IV.

Platten imellem den 21 og 22 hujus, er her i Staden fornummet et Jordstølv, hvilket adskillige Personer stadfæstet. Samme tog sin Begyndelse Klokken imellem tre Kvarteer og fuld Slag Fiet, og dets Vedvarende var omtrent tre Minuter. End, blandt sammes Røstelse var temmelig stærk, saa har det dog, saa vidt vi veed, ey giordt nogen spænderlig Stade.

Kjøbenhavnske
Danske Post
Tidender,
28/12/1759.

Angaaende det i forrige No. ommeldte Jordstølv, have vi erholdet Efterretninger fra Hadersleb, Eolbing, Rette- minde, Odense, Nyeborg, Gørse, Helsingør, Moss og Christiania. Disse stemme mestendeels overens i følgende: at man først om Aftenen den 21de er blevet et Jdshyn vaer i Nordost, da Væperet var stille og Luffen tyk, ligesom der kunde være en Jdebrand i Marværelsen; men da samme siden sadte sig, gjorde man sig ingen videre Betænkning. Ved Midnats-Tider, eller noget derefter, hørte man som en Art Jordens eller Rummel af en Vogn, og paa nogle Stæder, som i Rette minde og Odense, Stod i Jorden; Gulderen varede saa meget som et gor Minut; derpaa fulgte Jordens Røstelse, som varede omtrent 2 Minuter. Virkningen deraf have været ulige. I Hadersleb siges, Hufene at have været færdige til at falde ned, og Hestene at være blevene urolige i Stalden. Den sidste Virkning har man

fornummet her i Staden. I Helsingør har Hammeren røget paa Klokken i St. Olai Kirke-Taarn, ligesom naar det saate Timer. Samme Sted er Kalk nedfalden af Tag- steene paa Hufene, og i Gørse Tagsteene; men i Christiania Ruder af Vinduerne. I Norge har man holt for, at Directionen af Jordstølvet var fra Norden til Sønden, eller tværtimod. Herudi er den Efterretning vi have fra Nyeborg forskiellig fra de øvrige, at man der har mærket Jordstølvet imellem 11 og 12, og siden stærkest imellem 12 og 1. Denne siger desuden, at Sengene 2 a 3 Gange ere blevene færdige fra Jorden. Fiskerne fra Skaane berette, at de og der have fornummet de samme Virkninger som her ere mælede.

Stulde nogle flere Efterretninger indkomme fra andre Stæder, ville vi ikke undlade at bekiendtgjøre samme. Imidlertid overlade vi til andres Gjæringer, om man kunde troe, at Jdshynen skulde være forarsaget af noget Jdsprubende Bierg, som man i Marværelsen kunde for- mode.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	32

SOURCE

Kjøbenhavnske
Danske Post
Tidender,
31/12/1759.

Angaaende det Jordstælv, som vi nu 2de Postdage have mældt om, have vi siden hørt Efterretninger fra Gottorf, Rendsborg, Løndern, Klippe, Fridericia, Weile, Narsbushus, Randers og Aalborg. Disse ere overensstemmende med dem vi tilforn have anmeldt, hvad Tiden, Rømmelsen og Rystelsen angaaer, men mælde intet om den Jds. stær, som paa adskillige Steder er seet. Hvor mange Stædene have været, kan ey fastsettes, nogle sige 2, andre 3. Paa adskillige Steder i Nørre-Jylland, som Weyle, Fridericia og Randers beretter man, at have mærket et Uvejr eller Spirvelvind, da dog Luften for og kort derefter var stille. Virkningerne have været ulige. I Weyle og Aalborg stærkest. Paa det første Sted ere Opsatser paa Charoullier nedfaldne, Dæppe opsprungne, nogle nye Bygninger revnede, og Folk som vare oppe kunde ikke ståe stille paa Jorden. I den der i Fjorden befandtes om Morgenen ophævet og revnet; man har der siden haft en stær Storm fra Østen til Nord i nogle Dage. I Aalborg er nedfaldet, hvad som var opsat paa Hylde og andensteds. De værste Kamme af St. Dubolphi Kirke nedfaldt, hvorved en Udbygning paa Kirken blev meget beskadiget. Nogle Hvelvinger ere og revnede, ligesom adskillige grundmurede Bygninger. Videre Skade har man ey fornummet. Dette lægges endnu til, at Jisen paa Limfjorden paa samme Tid er bleven brækket, og at næsten et halvt Korreer forløb, inden alting var til Ende. Fra Randers beretter man, at man i Luften har hørt en Piben af adskillig Lyd.

Kjøbenhavnske
Danske Post
Tidender,
1760, No.15,
p.2.

Man have vi og faaet Underretning fra Bergen i Norge, at man og der har fornummet det Jordstælv, som man formærkede her i Skotland Natten imellem den 21 og 22 Dec. a. p. Det traf der ligeledes ind imellem Kl. 12 og 1. Man hørte i Forvejen en Susen og Dragen; men fornam ikkun et Stød, hvorpaa fulgte Husenes Rystelse. Man mærkede og at Vandet var i Urolighed med Bobler og Spirveler, ligesom den Tid da Lissabon gik under, uagtet det var stille Vejr. Nogle have i den Egn ogsaa Natten imellem den 28de og 29 i samme Maaned fornummet Jordstælv, med stærk Susen for og efter; og siden har man baade i Bergens Bye og stærkere omkring paa Landet Kl. 3 Quarteer til 1. atter fornummet et Jordstælv, der varede omtrent 1 Minut; men langt stærkere end de før anmeldte. Fra Paris mældes og, at man der den 20 Jan. i Frankrig har hørt et Jordstælv af forskjellig Virkning paa forskjellige Stæder. Men her i Danmark har man ikke siden den 22 Dec. a. p. mærket til nogen Jordsens Bevægelse, saavidt os er bekendt.

Kjøbenhavnske
Danske Post
Tidender,
4/1/1760.

Angaaende det saa tit omtalte Jordstælv, som her blev mærket Natten imellem den 21de og 22de i forrige Maaned, have vi endnu faaet Efterretning fra Scheen, Kongeberg og Lønsberg, hvor man og har fornummet det. Den fuldstændigste Beretning er fra Lønsberg, hvis Indhold er denne: Omtrent halv Eet høstes en stærk Susen i Luften, hvorefter fulgte Stød, som Jordstælv, saa heftig, at paa nogle Stæder befrygtedes Husenes Omkastelse. Der skal og paa samme Tid være seet i Luften en bred Jds. straal, som vilste sig baade Norden, Sønden, Østen og Vesten, og drev fra Sønden til Norden.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	33

SOURCE

Kjøbenhavnske
Danske Post
Tidender,
7/1/1760.

— Stockholm, den 31te Dec.
Natten imellem den 24 og 25de i denne Maaned Kl. om-
trent 1, mærkede man her i Staden et Anfald af Jordstæl-
v, hvilket dog var saa sagte, at nogle endog iblandt dem, som end-
nu vare oppe og vaagne, enten aldeles ikke mærkede noget
usædvanligt, eller roge det, de hørde, og den Rystelse, som Hu-
sene kom i, for en Virkning af nogen Larm paa Gaden eller i
Husene selv. Af fleeres sammenlignede Beretninger, som have
været meere agtsomme, findes Jordstælvet her at have været
alene nogle faa Secunder, og har givet sig tilkiende ved et
usædvanligt Døn, et eller andet Stød imod Husene, samt
nogle derpaa følgende hastige Gungringer eller Bevægelser
frem og tilbage, hvorved det i Husene, besynderlig i Dørre,
Vinduer og Luger noget knagede. Siden ere Tidender ind-
løbne, at Jordstælvet har strækket sig til alle de sødlige Land-
staber af Vigt, og i de fleste af dem været meget alvorligere
end her. I Arboga, Drebrøe og Christinehamn synes det
at have været meget stærkere end i Stockholm; men ey saa
hastigt, som i Carlstadt, Lindköping og Uddewalla, og endnu
mindre Virkning som i Borghenborg, Ålmgåas, samt omkring
Laholm og Jönköping. Der har paa alle disse Steder været
mærket imellem Kl. 12 og 1 om Natten. Først hørtes en
Susen i Luften og et Døn i Jorden, hvorpaa fulgte een eller
fleere Rystelser, hvilke, saavidt man af indkomne Beretnin-
Carlstadt, hvor der siges, at Dønnet og Vuldren have været
saa stærke, som om en Mængde Vogne i fuld Spring forbi
kørte paa en Treengade, eller at det nærmere lignede den
Lyd man hører ved store Jldsvaader. Rystelserne have i
Gørheborg været saa stærke, at det bragede i Husene, alle løse
Møbler rullede, noget Porcelain nedfaldt af Hylderne,
og nogle Kaffeløpne faldt omkuldt eller revnede. I Ålmgåas
have Skorstene revnet, allehaande Høusgeraad klam-
ret og faldt omkuldt, og Vinduer og Glas klinget. I Carls-
tadt har det begyndt med en stærk Susen, samt et sagte Jorde-
stæl, saa at man i alle de Huse, hvor Folk vare vaagne, har
troet, at der var Jldslæs. Derpaa har man hørt et Kval,
som et stærkt Jordenstæl eller Canonstød; hvorpaa fulgte
en stærkere Rystelse i Jorden, saa at Husene, med Sengen,
Høusgeraad o. s. v. har rystet og bævet, under Dragen og
Døn, ligesom naar man med mange Vogne har kørt paa
Ålmgåas Vej, hvilket varede et Par Minuter og noget derover.
Rystelsen har paa de fleste Steder ey været over 1, 2 til 3
Minuter, undtagen ved Laholm, hvor den skal have været
længere. Det har næsten allesteds sluttet med en ligesaa dan
Susen i Luften, som det, hvormed det begyndte. Iserne
have derved revnet paa adskillige Steder. I Svartarp
Sogn, 2 Mil O. N. O. fra Jönköping, har man fornum-
met 2 adskillde Rystelser, 2 Minuter imellem hver, og naar
de vare forbi, har man seet stærke Vind, dog uden Jorden.
Vuldret og Rystelsen har man ved Jönköping holdt for gif
fra Vester til Øster; Men i Engelholm og Gørheborg tvært
imod, og i Lidköping fra Sydvest til Nordost.

Fra Oure Prestegaard i Byen imell. Nyborg og Svend-
borg, har Stedets Sognepræst givet os den Fornæmste at
meddele os en smul erdenlig Efterretning om det saa sit
sammelste Jordstæl. Vi takke ham og flere Velnydere
for deres Beretninger, og ønske at andre ville efterfølge
deres Exempel, og berette os naar noget rart eller bety-
deligt forefalder, i for Præsterne i deres Sogner. Hvad
nævrende Beretning angaaer, saa findes deri disse Om-
stændigheder som ey ere i de forommeldte. Directionen
synes at vare fra Vesten til Østen. Efter Bevægelsen
hørtes 2 Jordenstæl efter hinanden, og de som løb ud
under aaben Himmel, sagde at det lynde stærk. Luften
var stille, uklar og mild, og blev ligesaa Dagen efter.
Barometret viste ingen Forandring, enten ved at stige
eller falde.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	34

SOURCE

Götheberg-
ska Mag.
24/12/1759.

Witterlekar.

Under sömnlösa timmar, efter Jordbåsnigen, som märktes härstädes, natten imellan den 21 och 22 December, mid påß 42 minuter på Et, författades till egen och andras upbyggelse följande wakra tankar;

När Gud så kraftigt oss påminner?
 At han på månsfjån wredgab är,
 Mån du som stenhårdt hjerta bär,
 Ej nu den minsta rådsfa finner?
 När jordens krafter börja stälswa,
 Så tro, at Gud dig talar till.
 Han kan i blinken, om han wil,
 Dig ner i mörka afgrund hwälswa.

Dit

Utdrag ur Brev, rörande Jordbåsnigen.

Kongålf. I natt, kläckan accurat 40 minuter på Et, hade wi här en gånsta stark anstöt af jordbåsnig, hwil-

(a) Et Hund är inom et år blifwet 2 Dal. tyngre.

hwilken med et underjordiskt häftigt dån och buller kändes under hela Staden, och stakade husen med sådan force, at jag tänkte knutarne Fulle stillas åt.

Mit hus är nytt, och har den fastaste Grundwal i hela staden, men det stakades med så wäldsam rörelse, at en kläcka, som är häftad under träpningen, at därmed intalla folket, ringde af sig sjelf, af den starka underjordiska rörelsen; talrikarne på kötskylorna hoppade, och formerade af deras sammanslakning en underlig tintamare. Min Papegona, som satt och sof i sin bur, föll neder. Sängen, hwari jag låg, hoppade långt ifrån gällswet; detta stebde på ungefär tre minuter, som den under mit och grannarnes hus påstod, utan at göra eller tilfoga oss någon skada; hwarföre Himlen ware ewig åra!

Joh. Weste.

Wennergö. Här kändes Natten mellan den 21 och 22 dennas, kläckan mellan 12 och 1 en Jordbåsnig, hwilken lärer gådt wida. Uti 2 mål stola Dörarne sprunget af Håkarne, och från Humneberg hafwa faseligen store stenar nederramlat. Detta plågar hafwa någon betydelse.

2. W.

Ifrån Halmstad och Warberg höras samma historier, men intet ord ifrån Lund om detta ämne. Efter deras utsaga, som waret ute på marken, tyckes stakningen kommet ifrån Sudost, och gådt åt Norra och Westra kanten. Här om äro dock alltför olika berättelser. Från Marstrand och flera orter har jag lika lydande, hwilka stola härnäst inryckas.

Små-

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	35

SOURCE

Gotheberg-
ska Mag.
5/1/1760.

Utdrag ur bref, rörande jordbäfningen.

Swad nytt ifrån landet? Ho wet, om det hunnet til Staden?

Förleden natt, eller några minuter efter 12, den 22 December, blef jag, tillika med de meste i mit lilla hushåld, hastigt upväckt af en jordbäfning. Alla bygningar på gården rördes märkligt, och alt, hwad wäglöst war, gjorde of, igenom sin starka rörelse och buller, ej mindre wakne, än upmärksame och håpne. Man kunde ej annat, än stiga förskräckt up ifrån sin hwila, och jag borde ej annat, än alla de qwarstående stunder af natten racka af hjertat den Allsmågtige, som med ej swårare omständigheter påmint of Lissabons öden. Jordbäfningen kom med et dån och brakande, utan twiswel i wågknutarne, at man tänkte wäld utbrustet i öfra wåningen, igenom tak och wäggar; och för mig tyktes denna bäfning hafwa sit strek ifrån W. S. W. til N. N. O. Andre berättat i dag, at den kommet ifrån Nord och gådt til Söder. Näppligen lärer vår kalla Nordiska jord i mannaminne blifwet så skakad. I naturen grundade stål gifwas utantwiswel många, men upgifwas swåriligen. Jag wil hwarken hafwa afseende på det insalna wintersolståndet, eller den för of

ofsynliga solförmörkelsen, eller heller göra några slut-satser af några års owanligen torra somrar och blida wintrar. Nyttigast är, at i stillhet tänka på Trälsarens prophetiska ord, som han i sit alwetens hers Ihus fälde, i anseende til Jerusalems och werldens anda i Matth. 24: 7, och huru wida de kunna lämpas til våra tider.

Allmagts hand röde of alla i synbasomnen sowaande hjertan, och låte dem med öppna ögon åskåda Åmos 1 Capitel, och flera ställen i Guds heliga ord, såsom en klar spegel, hwaruti de kunna se den Rättfärdiges arm, Esa. 13.

Waldar, den 22 Dec. 1759.

G. J. Hjortberg.

Natten emellan den 21 och 22 dennas, flockan in emot tre sjerdebeler på 1, båsade jorden, så at jag och de mine waknade; och det war ingen konst at weta, hwad som war å färde. Men et susande, liksom af foteld, som hördes tillika, satte mig på fötterna, at öppna köksdören, och se, om där skymtade eld in genom fensfren. I min låga hynda skakades inga meubler; men i de större husen dalrade både glas och porcellainer, och på några ställen stola glafen stupat kulbytta. De, som woro wakne ifrån början, hörde förut en hop stumma knall, innan jordbäfningen tändes. At sängen nägorstådes röde sig up och ned, som of at bäfningen påstod öfwer et par minuter, lärer så tilstrifwas en håpen inbilning. Allstådes tände man up ljus, som på de flesta ställen brunno til dager, och

U 4

man

man höll bön med sit hufsfolk, liksom at emottaga werldens anda; men den gifwer säkerligen tusend gånger starkare stötar. Särdeles hade Jästningen kännning häraf. Där hörde postkarlen en puff, liksom utaf mörfare, långt i södräst: strax reste sig et gny uti hafwet, och freallande wägar pistade starkt på bergsfoten at den sidan. Efter och med dessa signaler börjades jordbäfningen, så at tegelpannor dansade ned af taken, waftposterne wille stjelpa full, och manskapet waknade uti deras baraquier. Imedlertid hördes det förr omnämnda susandet, liksom starka eldsågor, swäfwande om hwarannan; så at man trodde hela borggården war itänd. Det samma astog, och lade sig med jordbäfningen. Dess ordsak lærer bestådt uti den rörelsen, som luften fick utaf puffen, och denne åter måtte hafwa tilkommet af den underjordiska eldens utbrott neber i hafsbotten, som stutet fart igenom watnet up i lusten. Jag såg, dagen därpå, isen på alla Jästningsdammarne wara sprucken många städes, och med mycket irreguliera strålar. Det samma fans of, där isen war botten djup. Jästningsmurarne äro redan besigtigade; men ingen renna därpå befunnen. Waftshafwanderne hade märkt, at Himmelen blifwet stjerneklar en stund efter jordbäfningen. På Törn, och i vårt granlag in på fasta landet, har hon likaledes låtet sig förnimma. Och twiflas icke, at ju Göttheborg afwen funnet sig rördt.

Markrand, den 25 Dec. 1759.

J. Gothenius.

Ryko-

Sångstycken, upförde med Musik wid den förr omtalta Begräfningen.

Före Jordbäfningen.

Aria 1. Jämfängt man i werlden söker

Det som själens wål föröfker;
Ty som hon oböblig är;
Bör oböblig hand det gifwa,
Som skal råtta målet blifwa
För obödeligt begär.

Werldens ro med oro blandas.

Sälla ort där endast andas
Trögd och glädje utan mått!
Sälla själar som så smaka,
Hwad det är at troget waka,
Och at få en sådan lott!

Aria 2.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	36

SOURCE

Götheberg-
ska Mag.
5/1/1760.

Aria 2. Jag vet, at min Förloffare lefwer;
och han skal ic. Job. 19.

Efteråt.

Aria 3. Så gack Du fälla Himla-Brud,
At fira Bröllop hos din Gud;
Och så den ro i Ewighet,
Som ej af tidens flisten wet.

Hon self sin Brudgum möte gör,
Just då hans Högtid firas bör;
Hon slutar så vårt gamla år,
At Hon et ewigt Nyår får.

W.

SOURCE

Götheberg-
ska Mag.
19/1/1760.

Sanfkar om Jordbävningar.

Det lärer ej falla läsaren obehageligt, at jag wid detta tillfället yrar mig om jordbävningar, i anledning af den oro, hwari större delen af Sveriges inbyggare, natten emellan den 21 och 22 sistleden December, författas. Til den ändan wil jag orda något om des sårskilda art och beskaffenhet; och därjämte anföra de märkvärdigaste händelser i detta målet, som ininom hundra år tilldraget sig uppå jordklotet: händelser, som af årskilliga, i synnerhet uti de ängelska lärda Handlingar, Philosophical Transaction, finnas upptecknade och bekräftade: härvid föla jämväl några orsaker bifogas, hvaraf de naturkunnige, tid efter annan, sökt at förklara denna ej mindre undransvärda, än förfärliga händelse. Med jordbävningar förstår man gemenligen häftiga anstötter, barr- eller skakningar

* Dessa införas med all möjlig förbindelse, och fortsättningen väntas med första, då författaren tilltes och namngifva sig.

af någon ansenlig del på jorden, härrörande af naturliga orsaker *, och beledsagade med et buller, ej olifit åskedunder, och ofta med utbrytande watten, eld, röl och wind, m. m.

Desse förskräckelige naturens händelser har man af ålder belat, efter sättet af skakningen, uti tvåan- ne slag, nämligen uti bärrningar eller stötar och puffar: hvaraf de förra äro horizontale med omvärlade eller mot hvarandra utöfwade ryck- och svängningar, och kunna jämföras med de skakningar, hvilka förspöras hos den, som anskåttas af frässan: men de sednare utöfwa sin werkan perpendiculärt eller rätt up och ner, liknande et stödande watten. Andre hafwa åter fördrökt antalet, och framgifsit trene utmärkta slag. Det första kallas en böggelse (inclinatio); då jordens delar swän-

ga sig påståls ifrån den ena sidan til den andra, hvarmedels händt, at stora bärg blifwit ofta förflyttade, och rusat mot hvarandra. Det andra är en stöt eller puff (pulsatio), då någon del af jorden häfwer sig up och ner, ej annorlunda än rörelsen af en pulsader; och det tredje en bärrning (tremor), då jorden til någon del kastar sig och swäftar, liksom en eldslåga. Förberörda handlingar jemna, och ymniga förråd af historier om jordbävningar: i synnerhet omtalas en, som hände uti Orford 1665, och finnes bekräftad af Doct. Wallis och Herr Boyle. Aderton år därefter timade därstädes åter en jordbävning, hwilken finnes bekräftad af Herr Pigot: men den förfärligaste, som alla tiders historier weta at omtala, lærer utan twifwel vara den, som tilldrog sig uppå Sicilien år 1692 eller 3. Hela ön, (som är ungefärligen 40 Svenska mil i längden, och 30 i bredden, se Plessingers Geograph. Curios.) skakades; och icke det allenast; utan Neapel och Malta hade därpå en ganska brög känning. Hon war af det andra slaget, som yrar sig uti en perpendiculär stöt eller puff. Det war en omödelighet för någon människa i landet at stå på benen; och de, som lågo på marken, blefwo kastade ifrån den ena sidan til den andra, såsom en båt uppå brusande och swallande böljor. Höga murar sprungo några alnar ifrån sin grund, m. hvarom widare kan läsas uti Philosoph. Trans. N:o 207.

Staden, som detta åfwenlyr förorsakade, war förskräckelig: nästan alla hvar och bygningar i landet blefwo öfwerända kastade: femtio fyra större och mindre städer blefwo antingen förstörde, eller ganska illa medfarna. Har någon hört härdare öden, än dem staden Catanå utstod? En af de namnkunnigaste, älske och prägtigaste Städer uti Konungariket, et Residens för årskillige Monarcher, och et säte för witterhet och lärdom. Detta tillförene namnkunniga, men nu plyktiga Catanå, hade den största lätten i sorgespelet. Anthon. Serroyita war på wägen dit, och en mil eller något mer därifrån, då han blef warfset moln och mörker, som swäfwade öfwer Staden; ifrån bärgen Montgibello upstego ganska häftiga eldskanuner, som spribde sig rundt omkring: Hafsiet begynte strar at buskra, och kasta sig i wågor; men dänat, som tilkom, war så fasetligt, efter beskrifningen, liksom alla stycken i werlden blifwit på en gång aflossade. Foglarna flugo förskräkte, och boskapen på fälten lupo hit och dit wärlande och rämlande. Hans och des kameraters hästar stadnade tvärt af, barrade och stulswa, så at de woro nödsakade at stiga af: men de hade näpligen kommit ned på marken, förän de blefwo lyftade öfwer et par twärhänder ifrån jorden; och då de kastade sina bögon emot Catanå, blefwo de, med yttersta häpenhet, intet annat warfset, än

* Då jag nämner naturliga orsaker, uteslutes ingalunda den werkan, som himmelens och jordens Öfver med rätta tillkommer: ty det står fast, at den Almäktige, som håller hela werlden i sin hand, och styrer hånne hwart han wil, som hafwer beredt och grundat jorden, ofta betjenar sig af de skapade tingen, at därmed antingen wäcka eller straffa en syndig werld, och således låter undertid den eld och watten, luft och jord, oförläpneligen nyttiga saker, blifwa et medel til des utöfande stränga domar. Se widare häröf uti Deuter. 32: v. 20, följ. 1 Reg. 9: v. 6, följ. 21: v. 29. Esa. 11: v. 20 och följ. 26: v. 16. 28: v. 26, 29. 29: v. 14, 15. 32: v. 9, 10. 42: v. 14, 15, 25. 45: v. 7. 47: v. 10, 11. 48: v. 13, 22. Jer. 11: v. 11. Baruch 2: v. 5, 6, 7. Amos 3: v. 6. Mich. 1: v. 12. 2: v. 3.

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	38

SOURCE

Götheberg-
ska Mag.
19/1/1760.

et moln af rök och stoft uti luften. ... Sit Bonas-
tur gör oss däröfver förvissade, at af 18914 invånare,
omkommo 18000. Samme Auctor har, i anled-
ning af den uträkning, han gjort öfver landets in-
wånare, funnit, at, af 254900. människan, 60000
uti de större och mindre städer taget, wid detta be-
dröfveliga tillfället, en ända med förträffelse. Se.
Philosoph. Transact. N:o 202.

(Fortsättning en annan gång.)

Historiska Mögeligheter

Uti Sveriges äldsta Slott och Kongasäten räk-
nas et wib namn Arand, som legat uti Wester-
Göthland, och Rindö Härad, wid sjön Wänern.
Om detta Slott har en Disputation, som jag höder,
ej långesedan utkommet i Upsala, hwilken jag ej lä-
ser. Likwäl vågar jag fram med några gissningar,
rörande belägenheten. Jag tänker, at Arand se-
gat i Wester-Göthland, och Rindö Härad, wid
Fri-Sjön. Orsakerna äro följande.

1. Utat sig vår Högwärdige Rhyssellus, at
Eiben och Wänern hafwa så förändrat belägenheten
wid Arand, at minsta teken ej synes efter Slat
Magni ståtliga beskrifning. Inga öfverleswor
ligga där wid Sjöstranden, som tala om Arand
forna prägt och härligheter. Synas några spör
af de stora hus och starke murar? Utgör icke ut-
sigten til Wänern, och några ljustige ångar och frukt-
bärande åkrar, hela härligheten? Om nu mit Ar-
and stämmer bättre med Historien, och wisar präg-
tigare gwarleswor, har jag ju alla skäl på min sida.

2. Ar-
Denna lilla, men alltså artiga, Beskrifning är så
mycket tillförlitligare, som Författaren, Herr Nic.
Rector, Magister Peter Lorens Enander, har den
hedren, at nästan wärd Arandboer.
** Hwarsken, Herr Grefve Lorens W. Creutz, är
ägare af detta Säterie.

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	39

SOURCE

Götheberg-
ska Mag.
26/1/1760.

Min Herre,
Eder herömliga och oförtrutna möda, at både förnöja och gagna det almäna, läcker, utan twifwel, mången af edra wänner, at efterfölja edert exempel. Et förnuftigt omböme öfver mod och lust, och et grundat wälbehag är en kraftig driffjäder, at bidraga till et sådant ändamål. Min åtgärd härwid är så ringa, at jag smickrar mig med nog ära, om jag allenast inbillar mig, at ämnet om jordbäfningar ej obenåget anses: affigten därmed är wäl at behaga; men märke den winnes genom några sagor och konstigt hopsatte bokstäfwer? Det wore artigt, at förstå den puncterkonsten; men den står så sällan in; wår nya och upfälsade werld är ej så enfaldig, som då lusse lefde: jag fruktar konsten dog ut med honom: imedertid sätte han både förundran och fräck i mången både god- och lättrogen. Tänk i hwad lyckliga tider wi lefwa! Min Herre märker wäl, at tänkne i dag luta till flyktighet; men jag måste wäl därän med förståningen: har jag sagt A, måste jag också säga B: doch innan jag begynner at bli rätt alfwarsam igen, wäl jag erinra, at et litet tryckesfel insinuerat sig, s. 36 uti

D 4

Maga-

Magafluet, hwarest ordet Transaëtion förbrar et s till i plurali: likaledes bör s. 37 i ställe för darnin-gar eller stötar och puffar, läsas: darnin-gar och stötar eller puffar. Nu följer än ytterligare berättelse om jordbäfningar.

Jamaica är härutinnan samwäl ganska märk-wärdig. Inwånarne äro, efter Doct. Sloans in-tygande, hwart år i fruktan för jordbäfning. Han har lemnat en beskrifning öfwer den, som timade år 1687. En annan förfräckelig jordbäfning, hwilken tilldrog sig på samma d, fem år därefter, är af årsällige obekante författare beskrefwen. Uti två minuter worde motionerdelar, af staden Port-Royal, dels öfwerända kastade, dels fördränkte: husen sun-ko rätt ner 30 till 40 samnar under jorden, Phil. Transact. N. 209. Ganska många människor blefwo af jorden upswälgde; men tänk, hwad af-wentyr! En stor del af dem upkom på andra gator, en del på stegsredben; och blefwo härigenom mån-ge frälste, änsdant öfwer 2000 människor omkom-mo, och ungefärligen 1000 tunneland under wat-ten sattes. Alla husen woro på ön öfwerända ka-stade; och den plantage, som tilhörde en benämd Hopkins, blef flyttad en half mil ifrån sitt ställe. Utur fällorna frusade watnet med stor häftighet, från en till sex eller sju samnar uti högden, se N. cit. Då husen, som woro på ena sidan af gatan, upstö-fos; blefwo de på andra sidan belågna, uti en stenhop förwanblade. Sanden gaf sig up på ga-torna, och lik wågorna på hafwet, uphöfde all ting ur afgrunden; men störtades strax åter uti sina öp-ningar

ningar och gropar, hwarpå watnet brusade fram, som en ström; och öfwerhölgde allsamman. En myckenhet af folk, som, wid detta tillfället, fattade til sin rådning, uti bjälkar, stäcker, båtar, m. m. måtte ömkeligen sätta lifwet till; i synnerhet blef fregatten Swan, sedan stegshwarfswet gifswet sig under jorden, af det inbrytande hafswatnet, drif-wen öfwer ryggåsarne af många hus, se N. cit. Et förfärligt buller och dån, likt et ganska starkt åstebunder, märktes i denna bebröfsweliga omstän-dighet. Innom en minut sänktes tresjerdelar af husen, och des inwånare tillika med selswa grun-den under watten; skakningen war så häftig, at folk, som lupo hit och dit, til at undsätta lifwet, rasade öfwerända, antingen på sina knän eller an-sigten. Selswa marken hafsde sig och swallade, såsom et brusande haf; och årsälliga hus, som än-nu blefwo ständande, stufades och rördes några alnar från deras ställen: jorden brast mångestades i stycken, samt ymsom öppnade och åter tillstöt sig med ganska stor häftighet. Många hundrade så-dana öppningar märktes på en gång; uti somliga häraf störtades folket neder; många människor blefwo af jorden, fattade wid medjan eller halsen, och aldeles sönderkrossade. De störte gapen swälg-de up husen, och genom en del af dem utbröt wat-ten til en stor myckenhet, och med sådan häftighet, at det kastades högt i luften, och hotade dem med en flytbastob, som jordbäfningen stonat. Allt detta eländet ledsagades med en olidelig luft och stank, at förtiga dån och brast af fallande berg i nägden, m. m.

D 5

Sim-

Himmelen såg, innom en minut, röd och bister ut, såsom en glöddande ugn; och Port-Royal war icke den endaste fläck, som undergick detta förfräckeliga öde. Der blef knapt en enda plantage; hus eller säckerwerk qwarstående på hela Jamaica: en stor del häraf tillika med hus, folk och trån, m. m. rusade neder uti et samma swalg, och i deras ställe blef man sedermera intet annat wärf, än stora wattungblar, som uttorkade; ej framtebde annat än sand, utan ringaste teken til hus, trå, m. m. Nå-gra mil ifrån hafwet öppnade sig jorden, och spru-tade, med en ganska stor forß, en myckenhet af watten up i luften; likwäl röntes största häftighe-ten däraf emellan klippor och berg; hwadan en al-mån mening är, at ju närmare man bör intil berg, ju större bäs eller skakning, och at orsaken härtil bör ej annorstädes sökas. Större delen af floder-na woro, genom de insalna bergen, hela dygnet förstopade, til des de arbetat sig fram en ny wäg, och under framsarten uprifsnet och bortfopat trån, m. m. Sedan den stora bäfningen war öfwer, gåfwo de, som undsluppet denna olycka, sig på steggen om bord, och förblefwo många där öfwer två månader, under hwilken tid skakningarne kom-

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	40

SOURCE

Götheberg-ska Mag.
26/1/1760.

mo så håf-tige, och så tidt och ofta, undertiden två eller tre gånger om timan; förknippade med et bulser, likt en orcan, eller et ramlande åf-fedunder, samt en stark swafvelrök, så at de ingalunda vågde begifwa sig i land. Efter denna jordbäfning upkom en alman stufdom, förmodeligen af de stadeliga dunster, som jorden härwid kastat ifrån sig, hwilka förorsakade, at öfwer 3000 personer, wid detta be-tägliga tillfället, med döden afgingo. Sedan jag således nämt om de fäseligaste jordbäfningar, som tilldraget sig uti och på vår jord; har läsaren kanske föga nyfikenhet öfrig, at låta sig underrättas om de andra mindre märkwärdiga. Jag wil her-denstul med stillatigande gå förbi den, som händte uti Lima 1687, utredd af G. Alvarez de Toledo, uti hwilken 5000 människor omkommo. Hon war af den beskaffenhet, at flockorne uti tornen ringde af sig sjelfwa. Likaledes måste jag glömma den, som tilldrog sig uti Batavia 1699, beskrifwen af Wiken; den uti norra trakten af England 1703, af Herr Thoresby; den uti nya England 1663 och 1670, af Doct. Mather; den uti Lissabon och flera orter 1755; och den uti Sverige och andra länder 1759, hwilka sistnämnda blifwet af kännare och äfyna witten tillräckeligen förklarade. I det stället wil jag, wid et annat tillfälle, efter söfte, blifbringa de orsaker, hwaraf Herrar Naturkunnige sökt at wisa ursprunget til dessa, för människoslaget mycket betydande och wärdeliga tillfälligheter.

Bref.

Under det jag, tillika med de mina, woro uppe den 22 Dec. om natten, emellan Fred- och Lördagen, märktes, just då jag hade kastat pennan på bordet, och war i begrep at gå utur min kammare, flockan 42 min. til Et, först et susande wäder, men knapt en half minut därefter, kändes en liten darrning, hwilken alt mer tiltog med susningen, så at hela huset, med fenster och dörrar, darrade, och sjelfwa jorden under fören stalf; hwarigenom jag, som ständade mig genom rummen ut på gården, blef likasom yr i hufvudet. Efter en darrning i hela 3 minuter, saftade wäl bäfningen småningen, men dånet warade ännu en half minut, til dess det ändteligen förswan. At jordbäfningen började i Wester, och gick til Öster, wet jag aldeles: ty sedan hon war stillad i prestegården, hördes susningen ganfka noga i Öster om den samma, särdeles ibland trån, hwarmed några fullar äro klädd; men huru mycket dess gång afwiket från dessa hufvudstreck, kan jag ej säga. At sus- och jordbäfningen warade i 4 minuter, kan jag förwiffo säga, emedan uret i handen war min sagesman. Under rörelsen war himmelen både före, under och efter klar; och hafwa någre, efter berättelse, sedt sten lika som ljungelbar något före jordbäfningen. Förutan denne starkare jordbäfningen, tilldrog sig samma natt, flockan ungefärligen half til 6 om morgonen, en by-lif, men så ringa, at jorden, eller husen ingalunda röddes, så mycket jag kände, men ganfka noga och tydeligen hördes et susande då emot hålfsten så starkt som förra gången, men warade näpligen en half minut. Ej allenast isarne funnos bägen efter wara remnade, utan äfwen märktes äf-fälliga broar och rännor wara wid endera landet, medelst en spicka, stlde ifrån å- eller bäckbräddarne; hwilket ännu kan Pönjas wid flera broar på landsvägen til Warberg. Synnerligen förfräckande omständigheter hafwa någre rönt, som, wid samma tillfälle, wilstats på wättnet, hwar om en man och gäffe för mig berättat, at då de woro på hemresan ifrån koljesfste stadde, började, fast under stilla lugn, hafwet swalla, och med böljor kasta båten nog hårt: hwar på wättnet flög på bägge sidor up, om och i båten, hwilken begynte nu så håf-tigt at darra, at ådrone sprungit utur rodergångarne, och kunde ej handteras. Förfräckelsen tog så håf-tigt til, at gässen tumlade ned i båten, som halfdöd, och karlen kunde näpligen sitta stilla, utan wäntade hwarje ögnableck, at se båten öfwerända kastad. Under största ångslan stillades ändteligen stakningen, då hafwet ej allena saftade sig, utan blef i hast så stilla likt, at ej ringesta rörelse förmärktes.

Jonas Ahleldöf.

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	41

SOURCE
Gotheberg-
ska Mag.
1/2/1760.

N:o 5.
Götheborgska
Magasinet.

Tredagen, den 1 Februarii 1760.

Berättelse om forna jordbäfningar i
Sverige.

Det är beynnerligt, at mången anser den nyss-
gen omtalta jordbäfningen, som något alltför
fälskhet, och nästan ohörd i våra orter. Det är
snarare et bewis, at man glömmar snart, hwad hos
oss passerar. Mellan år 1690 och 1700 kändes
åttilliga jordbäfningar, om hwilka Archiater Hjär-
ne lemnar underrättelse, uti dess anledning til berga-
arters upfinnande, s. 136 och följ. Här kändes
äfwen i Skåne en häftig jordbäfning år 1691 uti
Februari månad; hwadom Hans Excellence Gref
Ulcheberg

Denna införes med obestrikelig förbindelse til För-
fattaren, som jag ej har frihet at nämna; men omt
Historien, ehuru liten, förräder måstaren; rör jag icke
därför. Han berättar desutan, at nyaste jordbäfning-
en äfwen kändes i Lünd, och på många andra stället
i Skåne. Husen hafwa darrat, och många blifwet
upwäkte ur sin sömn. Et starkt eldsken i wester har
man och wid samma tillfälle blifwet warse.

Ulcheberg lemnat utförlig berättelse til Hans Ma-
jestät samma år. Denna skafning war och i friskt
minne hos Almogen i Udinge härab för 30 til 40
år tillbaka; då de beklagade sig, at deras middags-
strek, som de haft i sina stugor, blifwet därigenom
förwollade. År 1718, kort före Konung Carl den
tolftes död, kändes en stark jordbäfning i Werme-
land, som upfylte gemene man med spådomar. Uti
Acta Literaria Sueciæ nämnes och om några små
jordbäfningar. De beynnerliga rörelser, som kändes
i Sverige 1755, wid Lissabons undergång, om-
taltes öfweralt i posttidningarne; och hördes äfwen,
nästan wid samma tid, då liksom af starka pistol-
skott i jorden, wid et hus, som ligger i Grillestads
soken i Skåne, och heter Skaglarp, et liter stycke
från Rosenlund. Detta gifwes dock intet ut, så-
som ågande et nödwändigt sammanhang med jord-
bäfningen: ty smällen kom ifrån en med björk och
annat ris öfwerwuren måsse eller käre, hwilket al-
mogen berättar warer så tillförene.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR DAY/MONTH LOCATION
1759 22 Dec Denmark/N. Germany

CODE PAGE
1759/12/22 42

SOURCE

Norges
Geologiske
Undersøgelse.

Stokfleth, Nils. En luftspeiling og et jordskjælv. [A. mirage and an earthquake]. Morgenbladet 15 april 1894. I et brev fra presten Stokfleth dateret 29de januar 1760 nævnes, at der aaret forud natten mellem 21de og 22de december var iagttaget en temmelig sterk jordrystelse i den sydlige del af Gudbrandsdalen. I brevet nævnes, at samme rystelse ogsaa kjendtes i Kjøbenhavn.

Helsingors
Avis,
22/12/1859.

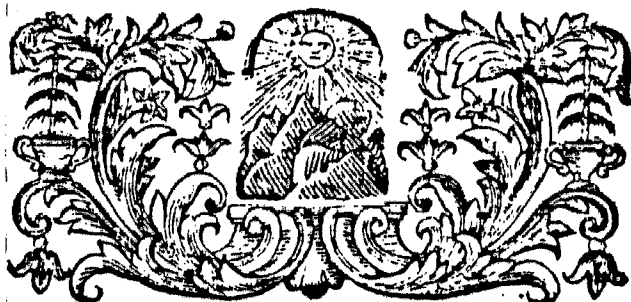
Helsingør, den 22. Decbr. 1859.

I den stærke lydbeslægtede Storm, inat med Ennefog strændede ved Julehellesbusene, c. 1/2 Mill N. for Byen, den hollandske Kuf Dorthen Christina, Capt. G. van Vollen, af Groeningen, paa Rejse fra Danzig til Amsterdam med Væder, Vag og Vag.

Detop inat for Hundrede Aar siden foretoges her i Helsingør et Jordskjælv, om hvilken mærkelige Naturbegivenhed vi efter Byens Raadstue-Protocol meddele følgende historiske Notits: Lørdagen den 22de December 1759.

I Henseende til, at adskillige Personer i den afvigte Nat havde bemærket en usædvanlig Bevægelse, saavel i deres Værelser som Senge, ja fornummet, at de sidste havde rystet under dem, hvori de laae, har Magistraten idag ladet alle Byens Vægtere paa Raadstuen opfalde og afhøre, om de noget til denne Hystelse havde fornummet, med alvorlig Formaning, at de ei maatte forklare andet end den rene Sandhed, hvorpaa alle eenstemmig udsagde: at i Nat Kl. imod 3 Quarteer til 4 fornemte de hver paa sin Post overalt i Byen til en stærk Drummen og Dragen, saa de ikke forstode, enten det var i Luften eller under Jorden, og som kom saa lydbigt, strar derpaa fornemte de, at Jorden rystede stærkt, at Gaden og Stenene under dem bevægede sig, hvor de sad og stod. Vægterne Haagen, Jens og Hans, som paa den Tid vare samlet i et Vistag paa St. Olai Kirkegaard, forfattede, at Bevægelsen var saa kjendelig, at St. Olai Kirkegaarden rystede saa stærkt, at Uhrhammeren slog til Klotten og gav saadan Lyd paa Klotten, som var det Kimen, samt at Kalken løsnedes af Huns-Tagene og raslede ned. Larsen Vægter, som til samme Tid befandt sig ved Hentrammer Plum's Boed paa Steengaden, havde hørt, at Hentrammen havde ringlet i Boden. Stephan Dimer og Grubbe, som vare paa Strandgaden, havde fornummen samme Hystelse, og Ole Vægter, som befandt sig ude ved Byens nye Kirkegaard, sigtede, og at denne Hystelse over hele Byen var daret natten 1/2 Quarteer."

SOURCE

Til Læseren.

ersom jeg vilde tænke, at disse mine ringe Tanker kunde fornøye alle, saa tænkte jeg daarligt; thi ligesom mange Giesters kan sidde ved eet og samme Bord, og nyde een og samme Rætt, og dog have hver sin Smag, saa er og Smagen adskillig i Henseende til Skrifter og Stribemaa-den. En har Lyst til ubunden, en anden til bunden Stiil; En finder Smag i simpelt og forstaaeligt, en anden i høit og uforstaaeligt, hvilket sidste er den æreste og fineste Smag; En Deel finder Behag i

A 2

verdslige, og en Deel i aandelige Skrifter; hvilke sidste maaskee ere de mindste i Tallet.

Men naar en Bert indbyder Giesters, fremsetter han den Mad og de Rætter, han har belavet sig paa, vel vidende, at de ey kan smage dem alle lige vel. Naar da en med Appetit nyder hans Mad, er Berten fornøyet, just fordi han har fornøyet sin Giest; men naar en anden spiser lidet, siger Berten: Det smager dem vel ikke? og om en intet vil spise, siger han: Det gior mig ont, at jeg ey har truffet deres Smag.

Jeg fremsetter da her nogle ringe dog velmeente Tanker om det Jordstælv vi hos os fornam Natten imellem den 21 og 22

December 1759. Thi da vi haver adskillige Tanker om Jordstælv paa andre langt fra os bortliggende Steder, syntes mig, at vi og burde have nogle om det, som er steet hos os selv, om vi deraf kunde føres til Eftertanke til at see paa os selv, vel betænkende, at de samme Ulykker, som har truffet andre, kan og raaue os. Men jeg er næsten færdig at stælv, naar jeg tænker paa,

*** o ***

5

paa, hvor lidet disse mine Tanker maaskee vil smage Giesterne, saasom de ere simple og forstaaelige. De fleste vil maaskee gandske forkaste dem, saa smage derpaa, og den mindste Deel fornøye sig derover.

De første vil jeg svare: Eftersom mine Rætter eller Tanker ikke smager dem, kan de behage at lade dem staae. De andre: At de vil smage et lidet mere paa dem, undertiden kan man endog faae Lyst til en usædvanlig Rætt. Og de sidste: At det, at have fornøyet dem, fornøyer mig.

At mine Tanker om Jordstælv kommer saa sildig, kommer ey deraf, at de ikke vare tidlig nok tænkte, (ja maaskee al for tidlig) men deels deraf, at jeg vilde først see, om ingen anden, som kunde tænke bedre end jeg, vilde give os sine Tanker derom; og deels deraf, at en hemmelig Frygt har holdt mig tilbage fra at lade mig see paa det store Theatro, hvor saa mange har spillet deres Rulle, men saa gaaet deraf med Haandklappen. Saa jeg tænkte med Horatio:

A 3

Me

overbære med Koldsindighed. En Hund klammer sig, naar man foragter ham og hans Bieffen.

Imidlertid kan ingen betage mig den Fornøelse, at jeg haver tænkt, saaledes som jeg har tænkt, og at disse Tanker har

SOURCE

fordrevet andre maaskee unyttigere Tanker.
Saa at jeg vil stræbe at tænke paa Strachs
Formaning, og formane andre til at gjøre
det samme: I alle dine Sager kom dine
sidste Ting ihu, saa skal du ikke synde evin-
deligen. Og vil sukke med Poeten:
Ergo, care liber, timida circumspice mente,
Et satis e media sit tibi plebe legi.

Det er:

Belan! saa gaf, min fiere Bog!
Og see dig for i hver en Krog,
Og lad dig dermed nøye,
Om Folk af middelmaadig Stand
(Da du knap staaer de Store an)
Vil vende dig sit Dye.

Imellem

Imellem Klokken Tolv og Et,
Da Mørket overalt blev seet,
Og alting stille var og rolig
Og hver laae i sin trygge Bolig.
Hielp Gud! et hastigt Bulder kom. (a)
Vi laae, men laae som i en Slynge.
Vi vaagnede, og saae os om.
Vi syntes, Jorden var en Slynge. (b)
Det knagede i hvert et Spær.
Alting bevæget sig,

Som ellers muurfast er.

A 5

Min

(a) Alle Efterretningerne angaaende dette Jordstøt
kommer deri overrens, at det blev merket imellem Klokken
Tolv og Et. Fra Lyseborg i Fyen er allene berettet, at
det der yttede sig først imellem 11 og 12, men atter igjen
sterkest ved ommeldte Klokket. Man har i Almindelighed
merket 2 Stød, nogle lige 3. Stødene tilfældig med Rum-
melen varede ungefær 2 à 3 Minuter, nogle lige 5. I
Sverrig har det været paa samme Tid, dog har det været
sterkest i de Sydligge Provinger, saasom i Gothenburg ere
Opføjer nedfaldne, og Raskelovne omstyrte. I Alingsås
ere Storstene brustne.

(b) Sic erat instabilis tellus, innabilis unda.
Ov. Met. Lib. I.

Det er:

Da røstet Jorden som den hængte i en Slynge,
Da saaes en noget Skib paa Havets Bølge-Slynge.

14

✠ o ✠

Ulmægtige uskabte Rand!

Du med din stærke Ulmægt's Haand (a)
Kan Jordens Piller saa forrykke,
At der en blivver heelt et Stykke. (r)
Vi mangler ikke paa Bevilg;
I Lissabon vi kan beskue (s)
Dit skrækelige Lugtens Riis,
Da Staden faldt, og stod i Rue,
Da gav du Jorden kuns et Skudt,
Dens Indvold rørte sig,
Og Grundmuur blev nedbrudt.

Skal

(a) Ach! HErrr, HErrr! see, du, du gjorde Himmelen
og Jorden ved din store Kraft og ved din den udstrakte Arm;
der er ingen Ting underlig for dig. Jer. 32. v. 17.

(r) Han haver gjort, at Værn og Muur mon sørge, de
ere vanmægtige tillige. Hendes Porte sank ned i Jorden, for-
derede og sønderbrød hendes Stænger. Ephen. 2. v. 8. 9.

(s) Det er enhver noksom bekendt, i hvilken Elendig-
hed det Jordstøt var 1755. paa Albo. Helgens Dag spræde
Lissabon tilfældig med de arme Indbyggere. Da ikke alleene
næsten hele Staden blev omkalt, men endda henimod 10000.
Mennesker saar ondt som hastig: (paa en Tid af 10. Minu-
ter) paa saa adskillige og højsbedrøvelige Maader: Deels
bleve fundne under Husenes Gald; Deels kvalte i Røg og Damp;
Deels sultede ihjel: (nogle bleve fundne under Huusene døde,
uden at nogen Lem var beskadet, og sørgelig maa have sultet i
ihjel:)

✠ o ✠

15

Skal vi paa vores Skueplads,
(Som dog er stier som bare Glas)
Aldeles orkesløse være,
Og deraf ikke noget lære?
Nej, naar vi seer paa andre Tegn,
Da bør vi os opmærksom tegne.
Alt hvad, der seer i andres Egn,
Kan ogsaa skee i vores egne.
Er Hine ikkun Syndere?
Har de kuns Uret gjort;

Mon vi er Helgene? (t)

Nej,

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	45

biel:) Deels levende nedskunkne i Jorden: paa de Steder hvor Jlden brød frem og Nabningerne fæede; Deels brændte: da der befandtes saa ugadelige Kropper, som, foruden den Jld Jorden paa adskillige Steder havde antændt, skaf endaa Jld paa de fælleste Huse, ja, spæredt ikke engang Kongens Slotte, for desbedre at faae Lynglighed til at røve og plyndre, og at sike i rorte Vande. Affaadanne bleve 800. grebne og henrettede.

18

Sub

• • •

19

24

Feb

(7) De, de have gjort mig nidltere med det som ikke er Gud, de opirrede mig med deres Forsængeligheder; og ja, jeg vil gjøre dem nidltere med det, som ikke er et Goff; Thi en Yd er opføndt i min Drede, og den Skal brænde til det nederfte Helvede; og den Skal fortælle Landet, og dets Græde, og alle Yd paa Blergnes Grundvoild Deut. 32. v. 21. 22.

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	46

SOURCE

(z) Og derjom Herren ikke havde forlort de Dage, blev intet Menneſke frelst; men for de Udvalgte Skjød, som han haver udvalgt, haver han forlort de Dage. Marc. 13, 20.

(x) Om den Dag og den Time, paa hvilken Himmelen og Jorden ſkal forgaae, veed ingen, ikke heller Himmelenſ Engle, uden min Fader alene. Mattb. 24 v. 36.

(b) De, de ſkal forgaae, men du, du beſtaaer; og de, de ſkal alle blive gamle ſom et Klædehon. du ſkal omſtiſte dem ſom et Klæde, og de ſkal omſtiſtes. Pf. 102. v. 27.

✠ ✠ ○ ✠ ✠

25

Ved Midnats Tid det Bulder kom,

Da Jordens Mineralſke Bom (a)

Af Engſteſke ſaa maatte ſvede,

Og ſtielve ved den ſterke Hede.

Her blev vi heed om Hovedet,

Da Jorden ſaa paa Dorren banker,

At Dorrene ſprang op ſaa let. (b)

Hvert Huus var ſom et Skib for Anker;

Der ligger i ſin ſikker Havn;

Men dog bevæges kan

Af Storm og Volgens Faan.

B ;

Hvem

(a) Terram intus h'ulcam & voraginofam eſſe pluribus in locis non pauca perſvadent, ſive illæ in viſceribus terræ cavitates licet ſint, dum halitibus & exhalationibus implentur, qvz interrz motibils ſe produnt, & ex ſpiraculis montium, qvz flammam vomunt & materiam ignitam; ſive aquis repletæ ſint. Pet. Horr. Elem. Philoſ. Nat. 4. 3 14.

(b) Fra Velle er berettet: at Opſatter paa Chatouller ere nedſaldne, noie nye Bygninger revnede, og Dorre ere opſpragne, hvilte ſidſte og er Reet i Odense og paa andre Stæder. En troværdig Mand har fortaalt mig: at han forſt hørte en Rumlen; men tænkte, det var af Vagne. derpaa ſprang Dorren op med en meget ſtærk Force, paa tænkte det var Lyve, og laae bered at tage imod dem, om de havde kommet nærmere; men da Sengen bevægede ſig med ham, ſaldt han paa andre Lanter. Den ſamme Virkning af Jordſkielvet berettes og fra Sverrig.

26

✠ ✠ ○ ✠ ✠

Hvem kan nu ſtaa? da Jorden gaaer.

Doer Been ey denne Nat forſlaaer.

Hielp Gud udi din Høye Himmel!

Vi ſoler her en Hoveds Svimmel. (c)

I ſtolte Aander! ſom ey veed,

Hoordah I eders Been vil ſlette,

Kom nu, og ſalder ydmyg ned! (d)

Nyemodens Gang kan her ey nytte.

Hvor peent og ſivt I end vil gaae

Kan Jorden eder dog

Let over Ende ſlaae.

Budol-

(c) Fra Velle er ligeledes berettet: at Koll, ſom vare oppe, fundt iſt: ſlaae ſtille paa Jorden. En Kone bar og fortaalt mig, at, i det hun gik paa Gaden, var det ligesom hun blev opløſtet fra Jorden, og blev fortunlet i Hovedet, at hun knap vilde, hvor hun var; Vægterne ſaer det ſamme. En Mand, ſom vilde ſlaae op af ſin Seng, ſaldt om igien i Sengen, fornedelil dens Bevægelse.

(d) Ydmyger eder for Herrens Anſigt, ſaa ſkal han opbygge eder. 1. c. 4 v. 10.. Menneſkets Hovmod ſkal nedtrykke ham; men de Ydmyge ſkal holde ſoft ved Herre. Prov. 29. v. 23. naar nogle fornede ſig, og du ſiger: lad her ſke en Opbyggeſte; ſaa ſkal han frelſe den, ſom nedſlaaer Dynene. Job. 22 v. 29. Værer peprøvede med Ydmyghed; thi Gud ſlaaer de Hoffærdige imod, men de Ydmyge givt han Raade. Derfor ydmyg eder under Guds veldiag Haand, at han maa i ſin Tid opbygge eder. 1. Wit. 5. v. 5. 6.

✠ ✠ ○ ✠ ✠

27

Budolphus miſtede ſin Kam. (e)

Hvi ſaa? hvad gaaer da vel af ham?

See her! Guds Huus og hellig Tempel

Af Herrens Almagt bær et Stempel.

Guds mindſte Finger var kund her. (f)

Hvad kan hans Haand da ey udvirke?

Kom det ihu I Menneſker!

Som gaaer i Herrens Huus og Kirke:

At Verdens Bygning ſkal forgaae;

Men Herrens Ord og Bud

Allene ſkal beſtaa. (g)

Hvad

(c) Fra Aalborg er berettet: at de øverſte Ramme af St. Boels eller Budolphi Kirke nedſaldt, hvorved en Ubygning paa Kirken blev meget beſkadiget; nogle Hvelvinger revnede, ligesom og adſtillige Grundmurede Bygninger.

(f) Det er Guds Finger. Ex. 8. v. 19. Min Kærlighed er nær, mine Arme ſkal domme Folk; Der ſkal bie efter mig, og vente efter min Arm. Ef. 51. v. 5.

(g) Himmelen og Jorden ſkal forgaae; men mine Ord ſkal ingenlunde forgaae. Mattb. 24. v. 35. Opløſter eders Dyne til Himlene, og ſeer ned til Jorden neden til; thi Himlene ſkal forvinde, ſom en Røg, og Jorden ældes, ſom et Klæde, og dens Indbyggere døer, ſom det; men min Salighed ſkal blive evindeligt, og min Kærlighed ſkal ikke brydes. Ef. 51. v. 6.

28

✠ ✠ ○ ✠ ✠

Hvad Froſt og Kuld kan binde tet, (h)

Maa briſte her i tu ſaa let

Som ſvage Rør og ſvedne Traade,

Saaſnart Naturen lidt maa raade.

Den hærder See og ſtorſknet Eiv,

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N. Germany	1759/12/22	47

SOURCE

Som Jernlæs bære kan, maa revne,
 Is-Gulvet mod Naturen selv
 Er kraftløs og uden Evne.
 Liim-Giorden hist i Cimperland
 Som var belagt med Is

Om dette vidne kan. (i)

Men

(h) Quid loquar, ut vineti concrecant frigore rivi.

Ceruleos ventis latentes gurantibus Ister
 Congelat, & tectis in mare scripsit aquis.
 Quagverates ierant, pedibus nunc itur: & undas
 Frigore Concretas ungula pulsat equi.
 Perque novos pontes, subter labentibus undis,
 Ducant Sarmatæ barbara plaustræ boves.
 Vix equidem credas

Ovid.

Det er:

Hvad vil jeg tale om, at Kulden sammenbinder
 Saa: des Is-flene, at de ey mere rinder,
 Da Ister-Strømmens Strøm sin og tilfrosnen staaer,
 Og det blaaefarvede Vand skult under Isen gaaer.
 Hvor forben Skibe gik, er Volgen sammenaroet
 Af Frost og Kulde, saa man der kan gaae tørskoet,
 Ja, Heste slæpper paa den Isbelagte Broe,
 Der florer Sarmater. Knap jeg det vilde troe.

(i) Fra Aalborg er fortalt: at Isen paa Liim-Giorden
 den paa samme Tid blev brækket, som og Isen i Giorden
 ved Velle befandtes om Morgenen derefter at være opbrudt og
 revnet: Det samme berettes og om adskillige Stæder og Elve i
 Sverrig, hvor Jordstøvet har opstret sig paa samme Tid og
 samme Maade som i Danmark og Norge.

✻ o ✻

29

Men føler Jord og Vand kun Stød?

Ney, Luften lider ogsaa Nød:
 Den med sit huule Echo svarer,
 At den geraader og i Farer.
 Hør! hvor den piber ynkelig!
 Jid-Skyer sees paa Himlens Bue. (k)
 Hvad da? mon da ey Jorderig
 Ey haver Aarsag til at grue. (n)
 Et Lyn-Jid farer med en Fart,
 Det i en Hast staaer ned,

Dg saa er Alting klart. (i)

Nu

(k) Fra adskillige Stæder berettes: at være seet Jidskyer
 i Nordst. Fra Egnen i Norge er den fuldstændigste Be-
 retning: Omrent halv 8t høstes en stærk Euse i Luften, hvor
 paa fulgte Stød som Jordstøvet, saa heftig, at paa nogle Stæ-
 der besvarede Husenes Bald og Omkæstelse. Der skulde
 paa samme Tid i Norge været set i Luften en bred Jid-Straa-
 le, som viste sig baade Norden, Sønden, Østen og Vesten, og
 drev fra Sønden til Norden. Fra hans Belærværdighed Græ-
 sten i Ouse i Jyn er denne Efterretning givet: at Directionen
 syntes at være fra Vesten til Østen; efter Benægtelsen høstes
 endve Jordenskruld efter hinanden, og de, som sad ud under
 aaben Himmel, sagde, at det lyndede stærk. Fra Randers
 er berettet, at man der i Luften hørte en Viben af adskillige Lyd,
 hvilket nogle Vægtere i Odense og siger at have hørt. I Sver-
 rig har de mærket en stor Euse i Luften, seet Lynid, og hørt
 Jordenskruld. den 1. September.

(*) Hans Lynet opløser Jorderige; Jorden seer det og
 bever. Ps. 97. v. 4.

(i) Herpaa havde vi i Odense i afsluttede Sommer
 1750. et uventetligt Beviis; Da Tordenen slog ned i et
 Huus uden Vestre Port, som inden et Minut slog i Rue og af-
 brændte; men Gud, som beviser Raade over Raade, frelste
 Kolfene ud af Jiden, og Winden, som var ind mod Byen,
 vendt: sig strax.

30

✻ o ✻

Nu klæmpter det, ach! hvilken Klang!
 Hør! Kloffen staaer en Sørge-Sang. (m)
 Non Sibi sonat (n) det nu heder.
 Den raaber: op! og Jer bereder!
 Hvad da? er det nu Isde fat?
 Hvem haver fat ved Stadens Klokker?
 Et Jiden løs, i denne Nat?
 Ney, hvert et Huus og Taarn nu rokker.
 Den skulte Jid i Jordens Bom
 Er løs, og færdig til

At rive Taarnet om.

Op

(m) Af Jordstøvels Virkning skal Hammeren have
 slået paa Kloffen i Olai Kirke-Taarn i Helsingør, ligesom
 naar man siger sagte. Sammenstødet er Kullen nedfalden af
 Tagene; J-Sørge-Tagstene; men i Christiania Ruder af
 Windverne.

(n) Non sibi sonat. Et en Inscription, som gementlig
 findes paa Klokker, og kan ungefær hebe saaledes paa Dansk:

Kloffen for sig selv en lyder;

Men til Kirke Folk indbyder.

Med hvert Slag, som Kloffen staaer

Med betænk, hvor Tiden gaaer.

Paulino Episcopo Nolano, viro admodum sancto, tin-
 tinnabuli inventum nonnulli adscribunt. Franciscus Petrarcha
 & alii, ac novissime Paninus, Sabinianum Pontificem Romanum
 in eum, quem hodie cernimus, usum, templorum turribus
 campanas primum imposuisse testantur. Hier. Mag. De Tint.
 Cap. II.

Quod Tintinnabulorum sono populus invitatur vacatur-
 que ad sacra audienda statim dichoris, Sabulanti, qui Gregorio suc-
 cessit, hoc secretum est, Polyd. Virgil. Lib. VI. Cap. XIII. de in-
 vicatoribus rerum.

Nicolaus Helduaderus skriver: Klokkerne ere først paa-
 fundet i det Landskab Campanien: (Det ligger i Kongeriget
 Neapolis, og kaldes nu Terra di Lavoro) i den Stad Nola,
 hvoraf man kalder paa Latinste Tungemaal de store Klokker
 Campanas, og de andre smerre Nolas, dennem have Pave
 Sabinus forskillet, Anno Christi 605. i Taarnene, at forme-
 delst

31

✻ o ✻

Op da hver Siel! og tænk dig om,
 Mod Norden det fornemmes, som
 Gior dybe Spor i andre Riger,
 Der længere mod Sønden viger. (o)
 Tænk ey, Naturen farer vild
 Og gaaer imod Naturens Orden.
 O ney! vor Jord har ogsaa Jid,
 Endskjønt den ligger langt mod Norden.
 See! vi og af Naturens Riis
 Kan hastig faae et Snært
 Blant Frost og Sne og Is.

Hvad

delst dennem maatte gives tilkænde naar horres Canonicus
 holdtes, og man kulde femme tilfammen at bede og b: de

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1759	22 Dec	Denmark/N, Germany	1759/12/22	48

SOURCE

Guds Tjeneste. It m at følge de Døe til deres Læghed, tænke paa Døden og vogte sig fra Synden ic. Kjørend de op- fandt Klokker, bleve Almuen tilfammen ved Sædehnd og mundtlig Røst beskillet, hvilken Ordning og Stil, Tørfierne endnu paa denne Dag holde, et naar de skal komme til d- res Kirke at bede, da ere der noale forordnede, som staae paa Kirkerne, og med stor Skraal og Bulder raabe Almuen til- sammen.

I Marocco have de ingen Klokker; men, naar Folket skal sammenkalbes til Guds Tjenesten, gaar en Præst op i Tår- net, sliger en Kane ud, og raaber fra alle Sider af Tårnet: Gud er Gud, o, Mahometh er hans Prophete. Derpaa kom- mer enhver, som kan komme. Hyb. Geog. II. T. p. 672.

(o) Det vilde falde for vittløst at at opreane alle de Steder, som deels har faaet Skade, deels gandske ødelatte ved Jordstølv, saasom: Spoleto, en god Bye i Italien, men fik i 1703. stor Skade, Norcia, Rieti i næsten. Caserta, Civita ducale i 1703. ere gaaet gandske under. Catania paa Sicilien h. e. 1693. ufælsk ødelagt; thi Huusene b'ere enten mestendels fuldstaet, eller overskullet af Havet, som ophævede sig, eller o i b'ere laale i Afste af Jlden, som kom ud af det Jldsprubende Berg Mtna, hvorved den gang omkom 20000. Men ellers, s. m. Døren til forn tænkte mindst paa denne Uvlfke. Noto, Syracusa, Palermo toge ved samme Jordstølv stor Skade. At forbihaare man- ge andre Steder i andre Verdens Deele. Corvo, det højest- berg i Italien, er af Jordstølv synderbrustet.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1760		Drontheim	1760	1
1760. Commencement de l'année, à Drontheim, un grand rocher de plus de mille pas de longueur, sur une largeur considérable, s'est enfoncé tout à coup (<i>Gaz. de Fr.</i>, 10 mai 1760).				

SOURCE

Perrey.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1760	15 Jan	Bollnäs	1760/1/15	1
82. (?) 1760. jan. 15, kl. 3—4 f. m. Bollnäs, Alfta, Olvanåker; möjligen åkslag. Sid.				

SOURCE

Kjellén.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1760	22 Aug	Gladhammar	1760/8/22	1
83. (?) —. aug. 22, kl. 1—2 e. m. Gladhammar (S. Tjust). 2 smällar, möjligen meteorfall. Sid.				

SOURCE

Kjellén.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1760	25 Dec	Mariestad, Hjälstad	1760/12/25	1
Kjellén. 84. —, dec. 25, Mariestad, Hjälstad. Sid.				

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1761	24 Jan	Hernösand	1761/1/24	1

1761. 24 janvier, sept heures du matin, à Hernösand, fortes secousses accompagnées d'un bruit souterrain fort inquiétant. Elles avaient été précédées d'un ouragan qui dura jusqu'à dix heures.

Le lendemain, il y en eut un nouveau. En même temps, on observa une aurore boréale d'une très-grande étendue.

Depuis quelque temps, on remarque que les aurores boréales paraissent après les tempêtes et les tremblements de terre (*Gaz. de Fr.*, 18 avril 1761).

1761.

61. Den 24 januari, »efter en stark SV storm»: EHRENHEIM s. 98. Lokalen uppgifves ej, men då efteråt anmärkes att »alla de föregående observationerna ifrån 1709 äro samlade af GISSLER», så är jordskalfvet sannolikt att skrifva på Hernösands seismiska konto.¹

¹ I K. V. A. finnes detta jordskalf icke af GISSLER anmält.

85. 1761, jan. 24. Hernösand (?). Ehr. (Kj. n:o 61).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1761	20 Dec	Fristad, Götunda	1761/12/20	1

SOURCE

Kjellén.

86. —, dec. 20, kl. 5 e. m. Fristad, Götunda (Skarab. län).
Sid.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1762	2 April	Nordfjord	1762/4/2	1
SOURCE				
Kolderup.	1762. 2 april, i Nordfjord. (Th.).			
Reusch.	<i>Nordfjord 1762. 2den april. Vandet i havet og indsjeerne blev bevæget endnu sterkere end ved Lissabon-jordskjælv den 1ste november 1755. (Thomassen).</i>			
Thomassen.	1762. Den 2 April wurde in Nordfjord, sowohl im Meere als in den Binnenseen »eine ungewöhnlich heftige und wunderbare« Bewegung bemerkt. Das Wasser wurde noch stärker und andauernder erregt als am 1 November 1755. »Sogar am Horningdalssec ging das Wasser um 13 Fuss vor.« (Ministerialbuch zu Daviken.)			

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1762	25 May	Skellefteå	1762/5/25	1

SOURCE

Kjellén.

1702.

62. *Den 25 maj; Skellefteå.*

HÖLPHERS V, 114 n. i.

87. 1762, maj. 25. Skellefteå. Kj.]

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1762	13,14 Oct	Bergen	1762/10/13,14	1
It is written from Bergen in Norway that in the night of 13th to 14th October, people felt a slight earthquake which fortunately caused little damage.				

SOURCE

Gazette de
France.
1762/11/26

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1762	July	Löfånger	1762/7	1
63. <i>Juli månad; Löfånger.</i> HÖLPHERS ibm, s. 72 n. t. »Utom flere mindre jorrdån och 1751 års stora skakning äro här dylika antecknade 1747 den 25 juli, 1749 den 28 mars, 1762 i juli o. s. v.» Löfångers socken tyckes sålunda tillhöra de lokaler där jordskalfven äro en vanlig företeelse, och de här meddelade enstaka fallen äro närmast att betrakta som exempel; jfr ofvan n:r 24, 28, 42 och 51 samt nedan 110. 88. —, juli. Löfånger. Kj.				

SOURCE

Kjellén.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1763	18 Sept	N. Sweden	1763/9/18	1

1763.

18 Sept. omtrent Kl. 10 Formiddag, to svaga Jordrystelser
i Vesterbota; en halv Time forlöh imellem dem.
(Kgl. Sv. Vet. Handl. for 1764, P. 24).

— 18 septembre, dix heures du matin, en Westroboth-
nie, deux faibles secousses à demi-heure d'intervalle
(Mém. de l'Acad. de Stockholm, 1764, p. 24, K.).

70. *Den 18 september; Skellefteå.*
Tvenne mindre stötar, med en half timmes mellanrum, om-
kring kl. 10 f. m., enl. HÖGSTRÖM, ofvan nr 66. Omnämnas
äfvén af HÜLPHERS, V, 114 n. i.

—, sept. 18, kl. 10 f. m. Skellefteå; 2 stötar. Kj.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1762	25 Sept	Helsinglands	1762/9/25	1
64. <i>Den 25 september; norra Helsinglands kust.</i> »I Hudiksvall, Harmångers och Gnarps socknar, ganska stark». EHRENHEIM, s. 98. 89. —, sept. 25, kl. 10—11 e. m. Hudiksvall till Gnarp. Ehr., Sid.				

SOURCE

Kjellén.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1762	25 Nov	Vestergötland	1762/11/25	1
65. <i>Den 25 november</i>; centrala Vestergötland. I Skara, enl. BJERKANDER, och Lidköping, enl. EHREN- HEIM, s. 98. 90. —, nov. 25. Skara, Lidköping. Ehr.				

SOURCE
Kjellén.

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1762	16-18 Dec	Skellefteå	1762/12/16	1

SOURCE

Kjellén.

66. Den 16—18 december; Skellefteå.

Jag får ännu tillägga en märkvärdighet, som tilldrog sig denna vinter den 16, 17 och 18 dec. och synes liknat Lissabons jordbävningar 1755, fast i miniatyr. Ty när inom något mer än två dygn kändes 12 skakningar, den ena lindrigare än den andra, dock så att både jorden och husen mer eller mindre alltid dallrade, och det under en obeständlig termometers höjd emellan 13 och 21 gr. under fryspunkten, så synes mig troligt, att dessa härflutit af den kallade järnkäns hastiga hopkrympning efter luftens föränderliga beskaffenhet. Af dessa jordskalf såg man tydliga märken i den *remnade jorden*, och var därvid märkvärdigast att folk, som varit stadde ute på marken under ett af dessa starkaste skälfningar, berättat sig ej allenastrax kännat skakningen och märkt jorden under sig remnat, utan också någon slags *eld-lysna* därutur uppflymma. Sedan all snö och is följande vår¹ hunnit gå bort, fick man beskåda dessa sprickor tydligare, som funnos somligstades till några hundra famnars längd samt till 2 å 3 alnars djup, så mycket man visst kunde utröna. Dessa remnor såg man somligstades hafva sträckt sig under gårdstomter och byggningar, omvridit spisar och undervåningar samt genomskurit källrar o. s. v. När sådana jordskalf oftare tilldraga sig härstades, men stundom på frusen stundom tinad mark, utan att man alltid kan märka sådana remnor, och då de efter en gammal förfarenhet alltid hafva luft- och väderombyten med sig i följe, torde det gifva anledning att finna orsakerna åtminstone till en del jordbävningar. Tvenne af det lindrigare slaget, som dock tydligt märktes, tilldrogo sig den 18 sept. detta år (1763) omkring kl. 10 f. m., vid pass ¹/₂ timma emellan hvarandra, och hade jämväl samma följd, då slöt gjordes på ett ihärdigt långsamt regnväder och hösten tog vid med en kallare och torrare luft.

Prosten PEHR HÖGSTRÖM i K. V. A. 1764, s. 23 f. Fränsett meddelarens teoretiska spekulationer har detta jordskalf stort

¹ Då H:s meddelande är publicerat i Handlingarnes första kvartal 1764, så följer redan af denna hänvisning till »följande vår», att året för händelsen är 1762 och icke 1763, som KEILHAU uppfattat det å s. 95.

intresse såväl för sin typiska svärin-natur som för sina ljus- och sprick-fenomen. Jfr ofvan nr 19.

91. —, dec. 16—18. Skellefteå; 12 stötar. Keilh. (falskt årtal). Kj.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1762	27, 30 Dec	Hernösand	1762/12/27	1

SOURCE

Kjellén.

67. Den 27 och 30 december; trakten kring Hernösand.

»Den 27 dec. 1762, kl. 2 om morgonen, hördes här i staden (Hernösand) en skarp smäll med buller och darrning i jorden. Aftonen förut var klart och efter middagen låga norrskens, fläckta. — — Kl. 10 $\frac{1}{2}$ samma afton (den 30 dec.) kändes vid Lögdö bruk, 8 mil härifrån, en stark jordbävning med skarp smäll och darrande i husen. I jorden syntes *remnor* af $\frac{1}{2}$ tums bredd, sträckande sig ifrån N till S. Detsamma hände ock samma gång i Ljustorp s:n, hvarst äfven syntes i marken en remna af $\frac{1}{4}$ tums bredd, gående ifrån V till O, som svängt sig i åtskilliga krokar.»

GISSLER i K. V. A. Handl. 1763, s. 61 f.; fallet $\frac{27}{12}$ omnämnes (för Hernö s:n) äfven af HÖLPHERS, IV, 48 n. f. Jfr särskildt nr 42 ofvan. Lögdö och Ljustorp ligga i Medelpad, vid en bidal till Indalen, nästan rätt V om Hernösand; det förstnämnda omkr. 8 km S om Ljustorp. Att märka är de observerade sprickornas vinkelräta ställning i förhållande till hvarandra, något vid jordskalf icke ovanligt.

Det torde vara en smaksak, huruvida dessa bägge stötar skola anses höra samman i ett skalf eller räknas som särskilda. De kunde till och med tänkas samhörande med föregående nummer, under antagande att jordbävningssvärmen flyttat sig söderut.

92. —, dec. 27, kl. 2 f. m. Hernösand. Kj.

93. —, dec. 30, kl. $\frac{1}{2}$ 11 e. m. Ljustorp, Lögdö bruk (vid Indalens mynning). Kj.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1763	13 Jan	Norrland	1763/1/13	1

SOURCE

Perrey.

Kjellén.

Kolderup.

1763. 13 janvier, vers cinq heures du soir, dans le Nord-land occidental, bruit souterrain, sifflement dans l'air, météores lumineux et tremblements de terre (Coll. acad., t. XI, p. 13).

1763.

[68.] Den 13 januari; mellersta Norrland.

»Kl. 5 om aftonen hade stormen hastigt stannat, och himmelen var öfverallt mulen. Då utbredde sig i hast ett matt, hvitt *eldsken* ifrån V till O öfver zenith, som tillika sträckte sig i S och varade 4—5 sekunder. Under det detta sken ännu varade, uppkom i N ett annat mera koncentreradt, starkt glänsande eldsken, hvarjämte framgick från N till SV en klar *eldkula* lik en fullmåne emellan 20 Å 30 gr. höjd; hvilken eldkula kastade eldstrålar efter sig längs vid horisonten, till dess den sänkades vid SV horisonten, då en stark *smäll* med dunder hördes lik åska, som påstod nästan en minut. Efteråt syntes ett lika matt sken öfver himmelen som förut. Dunderet undergick tre ändringar liksom skenet: ty först hördes ett buller, så en smäll, och till slut åter ett buller. Resande, som sågo skenet framför sig, tyckte att det brast upp utur jorden, och hörde liksom ett fräsande i luften, hvilket äfven efter deras tycke rörde deras kläder. Smällen hördes just när kulan slocknade eller försvann. Vid smällen skakades och darrade jorden samt äfven somliga hus, såsom vid ett starkt åkslag. Men att dock detta fenomen ej var ett åksdunder, slutas däraf att det på samma stund och med lika omständigheter syntes nästan öfver hela Vesternorrland. Hr kyrkoherde S. KLINGBERG uti Ragunda s:n i Jämtland beskriver det sålunda: kl. vid pass 5 om aftonen flög ett eldsken öfver hela himmelen såsom en ljungeld, hvilket äfven följde jorden åt och gaf så stark hetta ifrån sig, att de som voro ute tyckte att det brände omkring ansiktet. Efter skenet följde ett dunder, hvaraf fönstren och själva jorden skakades. Alltsamman påstod en minut.

Så mycket jag (GISSLER) hittills kunnat utspana, har detta sken synta i S delen af Vesterbotten, i hela Ångermanland och Medelpad, N delen af Helsingland och O delen af Jämtland. Dagen därpå, eller den 14 jan., blef ett starkt norraken kl. 9 e. m. med stråliga brinnande flammor, som kl. 9 ¹/₂ uppstego allt till zenith.

Af alla omständigheter synes mig sannolikt, att detta fenomen var en art af jordbäfning; ty jag har märkt vid de små jordskalf som här ofta nog om vintern pläga kännas, att gemenligen dagarne förut synes norraken uti ljusa fläckar inneslutet, med hvita och bleka moln, som rodna och gulna vid solens nedergång; men efter jordskalfvet brister norraken ut i strålar.»

GISSLER i K. V. A. Handl. 1763, s. 60 f. EHRENHEIM s. 98. HÜLPHERS IV, 48 n., anmärker att sådana »luft- och eldsken» icke äro ovanliga på dessa orter. Fallet upptages här af hänsyn till meddelarens auktoritet, ehuru det knappast kan råda pågot tvifvel om att fenomenet var en meteor.¹

¹ Möjligen kunde man tänka på en kulblitz, då mau hör uppgifvas att skenet »följde jorden åt»; men denna tolkning synes stranda på fenomenets stora geografiska utsträckning.

1763.

13 januar, henimot kl. 5 em., i det vestlige Nordland. (PERREY). (?)

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1763	15 Feb	Offerdal	1763/2/15	1
69. <i>Den 15 februari; Offerdal i Jämtland.</i> »Den 15 febr., efter en stark S storm, häftig jordbävning i Offerdals s:n, med dån». EHRBNHEIM s. 98. Offerdal ligger i det jämtländska silur-området, NNV om Storsjön. 94. 1763, febr. 15. Offerdal (Jämtland). Ehr.				

SOURCE

Kjellén.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1763	20 May	Kuusamo	1763/5/20	1
30. 1763. V. 20, f.m., Kuusamo. »Den 20 Maji förr middagen kändes en jordbäfning i Kuusamo, som dock var lindrig och ingen skada tillfogade» (F. H. S:s arkiv, vol. 327, efter fol. 51; SJÖGRÉN, p. 75).				

SOURCE

Renqvist.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1763	18 Sept	Vesterbotn	1763/9/18	1
1763. 18 Sept. omtrent Kl. 10 Formiddag, to svage Jordrystelser i Vesterbotn; en halv Time forløb imellem dem. (Kgl. Sv. Vet. Handl. for 1764, P. 24).				

SOURCE

Keilhau.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1763	1 Nov 4 Nov	Borgesund	1763/11/1	1
1 november, i Borgesund, Søndmøre. (TII.). 1763. Am 4 November abends fand ein Erdbeben statt, aber es war so schwach, dass es von den meisten nicht verspürt wurde. (Hans Ström: Meteorologische Beobachtungen zu Borgesund 1763. Det Trondhjemske Selskabs Skrifter III 1765.)				

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1763	1 Nov 4 Nov	Borgesund	1763/11/1	2
Ström, Meteorologische Beobachtungen zu Borgesund 1763. "So weak, that it was hardly felt by anyone."				

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1763	16,17,18 Dec	Vesterbotten	1763/12/16	1
16, 17 og 18 Decbr., Jordakjælv i Vesterbotten. Tolv Rystelser mærkedes, den ene noget svagere end den anden, men nogle dog saa stærke, at Jorden og Husene bevægedes. I Jorden opkom Reynner, som man om Vaaren efter fandt af nogle hundrede Favnes Længde og 2 til 3 Alens Dyb. Provsten Högström i Skellefteå, som har berettet om disse Jordakjælv (l. c.), fortæller, at Folk, som vare ude paa Marken under en af de stærkeste Rystelser, saae en Ild eller Lysning fremkomme, i det Jorden revnede. Högströms Mening er ellers, at Jordakjælvne, som indtraf i 13 til 21 Graders Kulde, have havt sin Aarsag i den frodige Jordbunds hastige Sammentrækning. —16, 17 et 18 décembre, tremblement en Westro-Bothnie. Douze secousses assez fortes pour ébranler la terre et les édifices. Au printemps suivant, on trouva dans le sol des fentes de deux ou trois aunes¹ de profondeur, sur plusieurs centaines de brasses de longueur. On vit un feu en l'air pendant que la terre se fendait (<i>Mém. Acad. sc. Stockholm</i>, pour 1764, K.). ¹ Une aune norvégienne vaut 0^m,6276.				

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1764	14,15 Feb	Hernösand	1764/2/14	1

SOURCE

Kjellén.

1764.

71. »Natten emellan den 14 och 15 februari, term. —5°, jordskalf. Norrskenen, som en tid uteblifvit, återkommo strax efter jordbäfningen». EHRENHEIM s. 98. Synes på samma grund som nr 61 vara att hänföra till trakten kring Hernösand.

96. 1764. febr. 14/15, natten. Hernösand (?). Ehr. (Kj. n:o 71).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1764	15 May	Cocaena	1764/5/15	1

SOURCE

Perrey.

1764. 15 mai, à Cocæna (Bothnie orientale), et dans les villages voisins, une légère secousse qui fut accompagnée d'un bruit semblable à celui d'une voiture qui roule sur le pavé (*Gaz. de Fr.*, 30 juillet 1764).

Rengvist.

31. 1764. V. 15, kl. 17, Muhos, Kajana.

»Den 15 Maj kl. 6 e.m. förmärktes tecken till jordbäfnings» (F. H. S:s korrespondens, vol. 18, enl. MÖBERG).

»Den 15 i denne Månad klock. 4 $\frac{3}{4}$ efter-Middagen, hördes här i Staden och på Landet häromkring et dån lika som af starkt kjörande med Vagnar på en Sten-Gata, hvarunder förmärktes en sådan skakning, at icke allenast Fönstren darrade, och de Dörrar, som icke voro tilläste, rördes af och til, utan ock at Golf-Tiljorne i Husen tycktes runcka under Fötterne, hvilken skakning i början var något starkare, men sedan småningom förminskades och efter 2 å 3 Minuter aldeles uphöorde. Himmelen var då aldeles klar med lindrigt Östan-väder och någon värma i luften, som sedan med Nord- och Sydväst än mera tiltog, hvaruppå efter et dygn blef mulit, och den 17 hujus regnade första gången i Vår» (Cajana, den 29 Maji, brev i Inr. Tiden. 1764, nr. 52).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1764	13 Dec	Nordmaling	1764/12/13	1
72(?). <i>Den 13 december; Nordmaling.</i> »Utom flere nämnda jordskalf — — — hördes ock ett starkt susande i denna socken under hastigt <i>klart sken</i> den 13 dec. 1764 om aftonen.» HÜLPHERS V, 290 n. i; i texten omtalas »jorddån» som en äfven här vanlig företeelse. Då både susningar och eldsken kunna uppträda som beledsagande fenomen vid jordskalf, så är en seismisk diagnos här icke utesluten, ehuru man snarare vill tänka på en meteor. 97. (?) —, dec. 13, aftonen. Nordmaling; möjligen meteor. Äfven kollektivuppgift om »jorddån». Kj.				

SOURCE

Kjellén.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1764		Limfjord	1764	1

SOURCE

Johnstrup.

Letter from
Engelstoft
to Forch-
hammer
1841/4/19.

•Det kunde maaskee være interessant, saavidt muligt efter gamle Folks Erindringer eller Fortællinger, at opsamle hvad Data der endnu paa den Maade kunde tilvelebringes om Jordskjælvet i Jylland 1764, dets Phænomener og muligen efterladte Virkninger. Jeg erindrer af min salig Fader, som var Sognepræst i Næsborg strax sønden for Limfjorden ved Aggersund, at have hørt, at man der havde lagt Mærke til, at en Mark, der strækker sig sydostlig fra Byen ned mod Brøndum, fra den Tid af havde tabt sig i Frugtbarhed eller dens Jorder blevne forringede. Min Fader var dengang selv paa Stedet, hvor han da conditionerede hos den Præst, hvis Eftermand han siden blev. Jeg erindrer dog ikke at have hørt ligende Beretninger fra andre Steder i den Egn. Iøvrigt skulde jeg næsten troe, at ogsaa dengang Middelpunktet for Jordrystelsen har været den nordvestlige Kant af Jylland. Skade, at man ikke har fuldstændigere Observationer og Efterretninger.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1765	12 Feb	Skara	1765/2/12	1

SOURCE

Kjellén.

1765.

73. Den 12 februari; Skara.

BJERKANDER; EHRENHEIM, s. 99.

98. 1765, febr. 12. Skara. Ehr.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1765	10 March	Jalasjärvi	1765/3/10	1

SOURCE

Rengqvist.

32. 1765. III. 10, kl. 16, Jalasjärvi och Ilmola.

«I dag Kl. 4 efter middagen kändes här en lindrig Jordbäfning, hvaraf husen darrade och gälftiljorne rördes. I Köket här på Kapellans-Bolet skakades veden, som låg på gälfvet, och bordet, hvarvid Legofolket at sitt mellanmål, rördes. Härvid blef ock hörddt et dån, likt det, två tomta qvarnstenar sammanmalade från sig gifva. Både bäfningen och dånnet varade vid pass en minut.» (Jalasjawi Capell och Umola Sökn i Österbottn, den 10 Martii, brev i Inr. Tidn. 1765, Nr. 41).

2

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1765	21 March	Carlstad	1765/3/21	1

SOURCE

Perrey.

1765. 21 mars, 7^h 40^m du matin, à Carlstad, plusieurs secousses accompagnées d'un bruit pareil à celui d'une voiture dans le lointain (*Gaz. de Fr.*, 29 avril 1765; *Journ. encyclop.*, 15 avril 1765).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1765	May	Jälas-järvi, Umola	1765/5	1
—Mai, à Jälas-järvi et Umola (Bothnie orientale), deux secousses d'environ une minute (<i>Journ. encycl.</i>, 15 juin 1765).				

SOURCE

Perrey.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1765	14 July		1765/7/14	1

SOURCE

Perrey.

—14 juillet, à Piteå (Bothnie occidentale), une secousse qui a paru venir de l'occident, et qui a duré quelques minutes et brisé plusieurs fenêtres.

Le même jour, à Luleå, une très-légère secousse avec bruit, du couchant au levant.

Kjellén.

74. Den 14 juli; Luleå och Skellefteå.

»Den 14 juli kl. 9 e. m. kändes här en anstöt af en jordbäfning, som påstod 2—3 minuter, och var så lindrig att fönstren däraf näppeligen kunde skakas, men ett dån såsom af en vagn hördes gå från V till O. Byarne omkring staden kunna äfven intyga det samma.»

Dat. Luleå den 29 aug., i *Inrikes Tidningar* 1765, nr 74. Noteras af HÖLPHERRS, V, 114 n., på Skellefteås räkning.

99. —, juli. 14. kl. 9 e. m. Luleå, Skellefteå; V. Juli 17, kl. ½ 10 e. m. Skellefteå. Möjligen en och samma stöt. Kj., Sid.

Rengvist.

33. 1765. VII. 14, kl. 21, Pyhäjoki och Kalajoki.

»Uti Inrikes-Tidningen N:o 58 är ifrån Piteå berättadt under den 17 Julii, at den 14 i samma Månad klock. litet efter 9 om aftonen är känd en Jordbäfning. En dylik berättelse är, så ifrån Pyhäjoki som Kalajoki hitsänd til Post-Contoiret, at samma dag eller den 14 Julii om aftonen klock. 9 där likaledes har kändts en Jordbäfning, hvaraf husen något dalrat, och dess dån liknat et åkande Vagns-dån; dock med den åtskilnad, at uti Pyhäjoki är observeradt samma dån och dalring hafva gådt ifrån Väster till Öster; men uti Kalajoki ifrån Sydväst til Nord-Ost» (Gamle Carleby, den 15 Augusti, brev i Inr. Tidn. 1765, nr. 69).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1765	23 July	Luleå	1765/7/23	1

SOURCE

Perrey.

—23 juillet, orage épouvantable, pendant lequel les eaux s'élevèrent plus de vingt fois à trois et quatre pieds au-dessus de leur niveau (*Gaz. de Fr.*, 26 août et 28 oct. 1765; *Journ encyc.*, 1er sept. et 15 oct. 1765).

Kjellén.

75(?). Den 23 juli; Luleå.

»Den 23 juli skedde här en alldeles ovanlig rörelse i vattnet. Under regn och åskdunder, som påstod nästan hela dagen, såg man vattnet inom några timmar öfver 20 gånger flöda och falla, med den hastighet att knappt tvenne minuter voro förbi, innan det stigit $\frac{3}{4}$ till 1 aln i perpendikulär höjd och åter utfallit. Denna omvexling af ebb och flod syntes ofta flera gånger inom en halftimme, fastän vattnet alla gånger ej hann till samma höjd. Fiskarne i skären blefvo det varse på flere ställen och stodo i fara att mista sina båtar.»

Inrikes Tidningar, nyss anf. st.; noteradt äfven af HÖLPHERS, V: 2, 105 n. n, för Luleå.

Som den sista anmärkningen visar, var företeelsen icke inskränkt till elfven utan kändes äfven i hafvet utanför. Fenomenet påminner om rörelserna i Dalelfven och Smogesund 1755 (öfvan s. 161 f.), och det erbjuder sig därför närmast att här tänka på dyningar från en aflägsen jordskalvhärd. Mot detta antagande strider dock rörelsens täta periodicitet, dess jämförelsevis ringa kraftstegring samt dess, så vidt vi känna, begränsade förekomst. Det synes därför riktigare att tolka fenomenet som ett lokalt vattenskott, eller måhända ännu hellre som seiche-rörelser, förorsakade af atmosfäriska rubbningar.¹

¹ Jfr öfvan s. 161, n. 3, samt G. F. F. 1894, s. 194 (om vågrörelsen i Trelleborg 29/6 1892) och 1889, 420 f.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1765	10 Nov	Sunnøre	1765/11/10	1
1765. "Den 10 Novbr. hörtes (paa Søndmør) stærk Susch i Lüf- ten, og da en Time efter fulgte Storm og Blæst, meente Mange, at det var et usakaldet Veirbrest, som vel neppe bliver andet end Jord- skjælv, i det Fald, naar det sætter Luften mer end Jorden i Bevægelse." (H. Ström, meteorol. Iagtt. paa Søndmør, i det Kgl. Danske Vid. S. Skr. D. XI, P. 423). 1765. 10 november, paa Søndmør. (KEILH.). (?)				

SOURCE

Keilhau.

Kolderup.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1765	10 Nov	Summøre	1765/11/10	2
Ström. Many people thought it was a so-called Veir-Brest, which sets the air rather than the ground in motion (described by Scheuchtzner in his Naturwissenschaft).				

SOURCE

Ström.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1766	2 Jan 24 Jan	Hernösand	1766/1/2	1

SOURCE

Keilhau.

1766.

2 og 24 Januar, Jordskjælv paa Söndmör, hvorved Huse og
Vinduer rystede (l. e.).

Perrey.

1766. 2 et 24 janvier, dans le Söndmör, tremblement qui
ébranla les maisons et les fenêtres (K.).

Kolderup.

1766.

2 januar, paa Søndmøro. IV. (KEILHAU.).
24 januar, paa Søndmøro. IV. (KEILHAU.).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1766	2 Jan 24 Jan	Hernösand	1766/1/2	2
Some people felt a quake, 12 April.				

SOURCE

Ström.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1766	27 Jan	Hernösand	1766/1/27	1

1766.

76. *Den 27 januari; trakten kring Hernösand.*
— — starkt jordskalf i Hernösand samt i Stigsjö och Säbrå socknar; kändes natten emellan den 26 och 27 i Halland(?).
EHRENHEIM s. 99.

100. 1766, jan. 27. Hernösand, Säbrå, Stigsjö (natten förut i Halland, Jämtl. län?). Ehr.

Powerful earthquake, also felt in Stigsjö and Säbrå Parish. During the night 26-27, it was felt in Halland.

On the 28th of January, a violent shock of an earthquake was felt in the province of Halland in Sweden, which lasted two minutes, overthrew some buildings, and killed several people.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1766	28 Jan	Hasslöf, Karup	1766/1/28	1

SOURCE

Kjellén.

101. —, jan. 28, kl. 3—4 f. m. Hasslöf, Karup (S. Halland).
Sid.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1766	28 Feb	Harstoëff	1766/2/28	1

SOURCE

Perrey.

—28 février, entre trois et quatre heures du matin, à Harstoëff, dans le Hålland, une secousse de quelques minutes, laquelle a renversé des meubles (*Gaz. de France*, 10 mars 1766).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1766	4 April	Islande	1766/4/4	1

SOURCE

Perrey.

—4 avril, tremblement en Islande, et le 5, éruption de
l'Hékla, laquelle dura jusqu'au 19 juillet (von Hoff).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1766	12-13 April	Søndmøre	1766/4/12	1
Kolderup. 12 --13 april, om natten, paa Søndmøre. (Kongelige Videnskabers Selskap XI 1777).				

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1766	10 Oct	Salö	1766/10/10	1

SOURCE

Renqvist.

34. 1766. X. 10, Salö (Österbotten).

«I Salö socken har kännning af jordbäfning varit d. 10 okt. vid Kuckoses
och Pelikoses gårdar» (SIDENBLADH, p. 116).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1766	29 Dec	Kengisbruk	1766/12/29	1

SOURCE

Kjellén.

102. —, dec. 29, kl. 5 f. m. Kengis bruk (Norrb.). O. Sid.

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1767	22 Sept	Sunnmøre	1767/9/22	1
SOURCE				
Keilhau.		1767. "Natten til 22 Septbr. hörtes (paa Søndmør) en Susen, der ligesom kom op af Jorden, hvorpaa strax fulgte temmelig stærk Rystelse to Gange i Ræi, og i en Minuts Tid." (l. c.)		
Perrey.		1767. Nuit du 22-23 septembre, dans le Søndmør, on entendit un bruit paraissant venir de la terre, suivi peu après d'une assez forte secousse : cela se répéta deux fois en une minute (K.).		
Kolderup.		1767. 22 september, kl. ca. 3 fm., paa Søndmøre. (HANS STRØM: Meteorologiske iagttagelser paa Søndmøre. Nye Samling av det Kongl. Norske Videnskabsselskabs Skrifter I 1784, side 364).		
		1769/4/25: a loud noise which was either an earthquake or thunder.		
Ström. Meteo. iag. på Sunnmøre 1784. Kgl N. Vid. Skr.		A rushing noise came out of the ground, followed by two powerful tremors, which lasted approximately one minute.		

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1767	14 Nov	Tammerfors	1767/11/14	1

SOURCE

Renqvist.

35. 1767. XI. 14, kvällen. trakten av Tammerfors.

«If från Orivesi kontrakt anmärkes, att d. 14 dec. om aftonen hördes i Lempälä, Kangasala och Orivesi socknar, under blidt regnväder, ett dån såsom en lindrig åska, som dock mera liknade ett jordskalf eller lindrig jordbäfning, emedan grundvalen af husen darrade nog kämbart, och tycktes som ett starkt väder gått fram under jorden från öster till vester; dock påstod detta ej längre än ett vanligt åskeslag» (SIDENBLADH, p. 116).

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1767	6 Dec	Sälvared	1767/12/6	1

SOURCE

Kjellén.

103. 1767, dec. 6, kl. ½ 2 f. m. Sälvared (Skarab.) Sid. _____

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1768	4 Sept	Sunnmøre	1768/9/4	1
SOURCE				
Keilhau.		1768. "Den 4 Septbr. hörtes (fremdeles paa Søndmør) kun en Surren i Luften uden Rystelse, og"		
Perrey.		1768? 4 septembre, encore dans le Søndmør, sifflement dans l'air sans secousse (K.).		
Kolderup.		1768. 4 september, paa Søndmøre (lyd uten rystelse). (KEILH). (?)		

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1768	30 Dec	Värmland	1768/12/30	1
SOURCE Kjellén. 104. 1768, dec. 30. kl. 6—7 f. m. Ed och gränstrakterna upp till N.V. Värmland: S.V. Sid.				

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1769	25 April	Sunnmøre	1769/4/25	1
Keilhau.	1769. "Natten til 25 April en stærk Lyd, som man ikke vidste enten det var Jordskjælv eller Torden."			
Perrey.	1769? 25 avril, la nuit, détonation que les uns attribuèrent au tonnerre, les autres à un tremblement de terre (K.).			
Kolderup.	1769. 24—25 april, om natten, paa Søndmøre (lyd uten rystelse). (KEILH.). (?)			

Scandinavian Earthquake Archive

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1769	7 June	Skara	1769/6/7	1
1769. 77. Den 7 juni; Skara. BJERKANDER; EHRENHEIM s. 99. 105. 1769, juni 7. Skara. Ehr.				

SOURCE

Kjellén.

Scandinavian Earthquake Archive

SOURCE

Kjellén.

EVENT YEAR	DAY/MONTH	LOCATION	CODE	PAGE
1769	5 Sept	Hassl"of etc.	1769/9/5	1

106. —, sept. 5. kl. 10.45 e. m., Hassl"of, Karup, M"rup. Sid.